COMMENTARIVS
DE DATIS ET PROMISSIS PRO IVSTITIA VEL gratia obtinend. in Extrauag.

AB IPSO, S. D. N. GREGOR. XIII. qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII. *ea de re olim edita.*

Ad ſapientiſſimas, eaſdémque fortiſſimas Diuas Virgines, & Martyres, Luciam Syracuſanam, & Catharinam Alexandrinam.

Autore MARTINO ab AZPILCVETA Doctore Nauarro.

IN VIRTVTE, *ET FORTVNA.*

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium, ſub ſcuto Veneto.

M. D. LXXV.

Cum Priuilegiis & licentia Superiorum.

Insignis forma, doctrina insignior vnus,
At superat summi cultus vtrumque Dei.

GREGORIVS PAPA XIII.

MOTV proprio, &c. Dilecto filio Martino ab Azpilcueta Doctori Nouarro, Cathedræ primæ functionis sacrorum Canonum inclitæ Vniuersitatis Conymbricensis iampridem rude donato, in Ro. Cur. nostris, sacraq; nostræ in foro conscientiæ Pœnitentiariæ obsequiis resideti. Nuper à fœ. re. Pio Papa V. prædecess. nostro, emanarunt literæ tenoris sequentis. Dilecto filio, Martino ab Azpilcueta, Decretorum Doctori, Pius P P. V. Dilecte fili, salutem & Apostolicam Ben. &c. Dudum fœ. rec. Paulo PP. III. prædecessore nostro, emanarunt litteræ tenoris subsequentis: Dilecto filio Martino de Azpilcueta Decretorum Doctori, primariam cathedram Iuris Canonici in vniuersitate studij Conymbricen. actu regenti. Paulus PP. III. Dilecto filio salutē & apost. ben. &c. Cum (sicut nobis exponi fecisti) vt aliis iuxta traditum tibi à Deo talentum, prodesse posses, nonnullas lecturas super voluminibus Decreti & Decretaliū, non sine maximis laboribus & vigiliis ad laudem diuini nominis, cuius ope literariæ rei, & Christianæ Reip. consuluisse & profecisse credis, scribendo composueris & compilaueris, easque de proximo, tuis propriis expensis, in lucem edere & imprimi facere intendas. Pro parte tua nobis fuit humiliter supplicatum, vt tibi, quod lecturæ huiusmodi absque tuo consensu imprimi non possint, vt tuarū vigiliarum effectu lateris, concedere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos, volētes te specialis gratiæ fauore prosequi, huiusmodi supplicationibus inclinati, tibi quod ad septenniū à die quo tu lecturas prædictas imprimi feceris, cōputandum, nullus alius per vniuersum orbem Christianum constitutus, lecturas ipsas, vel earum aliquam partem imprimere aut imprimi facere: vel impressas in suā domo aut alibi habere & tenere, nec illas vendere, seu mutuo aut ex dono, vel alias donare possit, authoritate Apostolica, tenore præsentiū, de speciali gratia indulgemus. Districtius inhibentes in virtute sanctæ obedientiæ, & sub excōmunicationis pœna, eo ipso si contra factum fuerit incurrenda, omnibus & singulis cuiuscunque status, gradus, ordinis, & conditionis existentibus, & quauis etiam Apostolica authoritate aut facultate fungentibus, per vniuersum orbem constitutis, ne lecturas huiusmodi vel earum aliquam partem, absque tuo expresso consensu & licentia septennio prædicto duntaxat durante, imprimere seu imprimi facere, aut vendere seu donare præsumant. Non obstant. constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, ac quarumcunque Prouinciarum, & locorum statutis & consuetudinibus etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis: nec non priuilegiis, indultis & literis Apostolicis quibusuis Prouinciis, & illarum personis ac vniuersitatibus & collegiis, etiā per nos, & Sedem Apostolicam sub quibuscunque tenoribus & formis, ac cum quibusuis clausulis & decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, vel alias quomodolibet concessis, confirmatis & etiam iteratis vicibus innouatis. Quibus omnibus, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus, specialis, specifica, expressa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum non autem per clausulas generales id importantes, mentio seu quauis alia expressio habenda, aut exquisita forma ad hoc seruanda foret: tenores huius-

modi, ac si de verbo ad verbũ insererentur, præsentibus pro expressis, & de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat specialiter & expresse derogamus: cæterisque contrariis quibuscunque. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die viij. Ian. M.D.XLIII. Pontificatus nostri anno nono. L. de Torres. Et deinde. Cum sicut nobis nuper exponi fecisti: tu, qui (sicut asseris) rogeris à multis, vt opera tua tam prius edita, quam nondum edita, quæ super iure Pontificio, & super pertinentibus ad declarationem illius habes composita, typis excudi faceres, idque facere proponas (vita comite, & Deo iuuante) impensis tuis, & te præsente, quo correctiora, auctiora, & pientiora prodeant. Nobis humiliter supplicari fecisti, vt in præmissis oportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur: Nos te amplioris gratiæ fauore prosequi volẽtes, huiusmodi supplicationibus inclinati, Apostolica authoritate tenore præsentium, Declaramus intentionem Nostram, esse vt dicti Pauli prædecessoris litteræ, quæ de lecturis loquuntur, habeant etiam locum in aliis Commentariis, libris, & tractatibus, quæ tu edideris super eis quæ pertinẽt ad præfati Iuris Pontificij declarationem. Non obstantibus omnibus supradictis, quæ idem Paulus prædecessor in dictis præinsertis literis voluit non obstare. Dat. Ro. apud Sanct. Pet. sub annulo piscatoris. Die xviij. Maij. M.D.LXXI. Pontificatus nostri Anno Sexto. P. Tarus. B. De Castro. Nos eundem Martinum specialibus fauoribus & gratiis prosequi volentes, statuimus, prædictoque Martino concedimus. Motu simili, & ex certa nostra scientia litteras, fœl rec. Pauli III. & Pij V. prædecessorum nostrorum præinsertas, locum habere, & se extendi in his quæ de lecturis & aliis loquuntur in quibuscunque Commentariis & tractatibus quæ idem Martinus ediderit super prædicti iuris Pontificij declaratione et interpretatione, & præsertim super MANVALI CONFESSARIORVM *ab eo prius lingua Hispanica edito, nunc recognito, aucto, Latinitateque donato, non obstantibus omnibus, quæ prædicti prædecessores voluerunt non obstare: præsentisq; nostri Motus proprij solam signaturam sufficere, & vbique fidem facere in iudicio et extra, regula contraria non obstan. volumus et mandamus. Et insuper quia difficile foret præsentem nostrũ Motum proprium ad quæcunq; loca deferri: volumus, & apostolica authoritate decernimus, ipsius transumptis, vel exemplis, etiam eisdem libris, lecturis, Commentariis, Manuali, & aliis operibus huiusmodi impressis, plenã & eandem prorsus fidem vbique in iudicio et extra adhiberi, quæ præsenti originali adhiberetur.*

Placet V.

Datum Romæ, apud Sanctum Petrum Non. Nouemb. Anno. I.

AD SAPIENTISSIMAS, eaſdemque fortiſsimas Virgines, & Martyres Chriſti glorioſiſsimas,

DIVAM LVCIAM SYRACVSANAM, & Diuam Catharinam Alexandrinam.

QVi octogeſimum primum peregrinationis meæ laborioſæ agens annum (qui â nato veſtro & omnium Domino eſt 1574.) ante paucos dies auſus fui, pauper munuſculum de paupere vena, ditiſſimæ, eidémque Diuûm omnium Reginæ præpotentiſſimæ, virgini matri Mariæ, offerre: Nunc clauſo eo die huius menſis 13. vobis, eius cum primis ſigniferis, audeo, licet verecundus, dedicare hoc aliud humilius ſed & literarium, de eadem humili officina, in vnius veſtrum feſto inceptum, & in alterius finitum: Vobis, inquam, natalibus clariſsimis ortis, quarum tu quidem antiquior Lucia Syracuſis, es ſoboles generoſa parentum, & Syracuſiæ celeberrima gloria gentis: Tu verò Catharina Coſtis, Regia progenies Alexandrinæ Regiæ decus rariſſimum, & ingens: Vobis nutritis ſuperbas inter opes, in delitiis, in murice & auro natis, quarum vtraque maritales perueniens ad annos, Exuit exemplò ſtudium leuis omne iuuentæ, pro inuen-

toque Euangelico thesauro, omnia, opes, voluptates, & splendida coniugia vendidit, & dedit, dumque gestit fragilem domare corporis sexum, domuit cruentum corpore seclum, Altera Paschasio, altera Maxentio triumphato: gessit victricia bella tyranno: Vobis igitur multis nominibus sublimibus, audeo humilem hanc opellam offerre, simul obnixe supplicare, vt vestro patrocinio eadem Cœlorum Regina, ea quæ ipsam rogaui, impetrare dignetur, nempe, vt professione, ætateque mea præmonente, terrena oblitus, memor nouissimorum, in dies magis ac magis cœlestia meminerim: Deinde tu quidem Lucia; vt mihi olim in hanc miseram lucem prodeunti Lucina fuisti, nonnullamque mentis, & amplam corporis lucem hactenus procurasti, ita maiorem mentis, & nonnullam corporis, dum vita manebit, duraturam procures: Tu vero Catharina studiis Academiisque Prælata piis, Nauarrorum in præliis ineundis symbolum & patrona singularis, vt, quæ hactenus huic Nauarro clienti tuo in literarum studiis plus quàm pro meritis fauisti, in finem vsque faueas, quò te imitatus, falsis fallorumque Authore triumphatis, vera victor referat ad verum θεάνθρωπον Christum sponsum vtriusque vestrûm æternum, qui vt vos amplissimis suorum regnorum sedibus donauit, ita me vestris, vestræque, omniumque Diuorum Reginæ precibus & meritis, angulo quopiam illorum donet.

Amen.

Romæ die 20. Decemb. anno 1574.

CHRISTIANO
EIDEMQVE
candido Lectori.

P*ER tuam in Deum proximúmque charitatem, perque istius animi tui cādorem, etiam atque etiam obsecro te Christiane idemque candide Lector, ne te offendat præmissa, qua opellam hanc tantis Diuis dicamus, nuncupatio, bonique consulas, quod, quemadmodum paulo ante tres, in tres Canones de Voto paupertatis & Religione, commentarios, præpotentissimæ omnium Diuorum, Diuarúmque Reginæ Mariæ matri dicauimus: Ita nunc Commentarium hunc præcellentibus Diuis Luciæ & Catharinæ cum primis eius signiferis dicemus. Tum, quod recentiores quosdam egregiè pios & eruditos, & valde senes imitati, hoc facimus, eo animo, vt, sicut eorum exemplum meam mentem ad cœlestia desideria non parum erexit, Ita & nostra illorum imitatio, animum tuum iam eisdem affectum magis afficiat: et quod eædē causæ nēpè senectus, & ob eam iam imminens è vita mortali exitus, & magnæ opis ad rationem*

tionem

tionem de tam longa vita reddendam necessitas (quæ me ad illos tantæ Reginæ dicandos allexerunt) ad dicandum hunc clarissimis eius antesignanis induxerunt: Tum, quod maximè optem esse tibi vel tantilla occasio, vt tantorum heroum, suæque Reginæ, de tuo nunquam labatur pectore vultus, qui nostro iam ab adolescentia heroico suarum vitarum Egregij poëtæ Mantuani carmine, infixus (quæ benignitas fuit Christi earum Ducis benignissimi) non semel magna fuit animi recreatio, consolatio, & aduersus inimici communis insidias fortitudo & munimen: Tum, quod expediat, vt in hac fictili ætate, aliis Diuorum inuocationem temerariè & impudenter delirando minuere conantibus, alij contra prudenter & reuerenter lirando eam augere conemur: Tum denique, vt monimenta earum, quæ in Hesperia Occidua cœperam, & conceperam, quæque vereor ne in hac Orientis, præter spem tamdiu remoratus, morte præueniente, perficere queam, dictis saltem, aliqua ex parte pensem: ad gloriam D. N. Iesu Christi, qui nos semper, viuentes & morientes, in sua, quæ maximum donorum eius est, gratia gratum faciente, perseuerare donet. Amen.

Romæ, die 20. Decemb.

ann. 1574.

***

COM

COMMENTARIVS
DE DATIS ET PROMISSIS PRO iustitia vel gratia obtinendis in Extrauagan. Ab ipso, S. D. N. Gregor. XIII. qua innouatur Extrauagans Bonif. VIII. ea de re olim ædita.

Ad sapientißimas easdémque fortißimas Diuas Virgines & Martyres, Luciam Syracusanam, & Catharinam Alexandrinam.

Authore MARTINO AB AZPILCVETA Doctore Nauarro.

SVMMARIVM.

Sancta Catharina studiosorum patrona clarißima nu. 1.
Bullæ Innouationis extrauag. Bonif. VIII. tenor nu. 1.

INTERROGATVS à multis multa, super extrauag. quæ incipit, Ab ipso, S. D. N. Gregorij XIII. ædita octaua huius mensis Nouẽbris 1574. qua innouauit extrauag. bo. me. Bonif. VIII. (Quæ est prima impressarũ tit. de sent. excom.) Con-
1 stitui in eam comminisci vberius &, ni fallor vtilius, quàm Illustrissimus quondam idemque eruditissimus Cardinalis Io. Mon. commentus fuit in prædictam extrauag. Bonif. innouatam, quò securius & plenius satisfacerem ea interrogantibus, simul Confessarios (quos tanquam ministros Ecclesiæ Christianæ cum primis vtiles & necessarios veneror) adiuuarem in IESV CHRISTO D. N. cuius diuinam opem imploro; sperans eam precibus & meritis Virginis & martyris Beatissimæ eiusdemque fortissimæ, ac sapientissimæ, literarũque & studiosorũ patronæ clarissimæ (cui dies hic sacer est) Catharinæ, ferendam; subiiciens omnia quæcunque dixero, eiusdẽ S. D. N. (quæ summa est) censuræ, imò & cuiuscunque alius, quod sanius fuerit, iudicio, Bulla Innouationis prædictæ quæ sequitur, lectori prius ob oculos proposita, cuius hic est tenor.

GREGORIVS EPISCOPVS seruus seruorum Dei,

Ad perpetuam rei memoriam.

AB ipſo Pōtificatus noſtri principio quam maximè poſſumus enitimur atque contendimus; vt domus & curia noſtra à ſordibus expurgetur. Cui rei ſalubri conſilio incumbens fœl. record. Bonifacius Papa VIII. excommunicauit & anathematizauit omnes Clericos, Religioſos, & Laicos vtriuſque ſexus, ſiue familiares Curiæ, ſiue vndecunque alios, qui aliquod pactum facerent; ſeu quid paruum vel magnum promitterent; vel promiſſionē reciperent; aut ex pacto vel promiſsione occulta vel manifeſta, ſiue ſub verbis generalibus & plenè nō expreſſis, ſiue ſpecialibus & apertè expreſsis facta, quicquam darēt aut reciperent pro iuſtitia, ſiue gratia, ſiue pro ſe, ſiue pro alio, in cauſis vel iudiciis, ſeu aliàs per literas apoſtolicas, & quibuſcunque aliis modis apud ſedem apoſtolicam obtinenda: & eam ſententiā ad promittētes & acceptantes danteſque & recipientes duxit extendendā. Illos etiam qui ſibi intra triduum non renunciarēt eum, quem in culpa eſſe ſcirent, vel alicui per quē ad ſe fideliter referretur, ſimili voluit ſententiæ ſubiacere. Ac decreuit, vt nullus hanc incurrēs excommunicationis ſentētiam abſque ſpeciali mādato ſuo abſolutionis beneficiū valeret obtinere niſi in mortis articulo cōſtitutus: Sed nec quiſquam admitteretur ad abſolutionis gratiam, niſi prius erogatū eſſet pauperibus quantum ille dediſſet, vel etiam recepiſſet.

Iuſtitiæ

Iustitiæ verò siue gratiæ expeditiones sic obtentæ nullius prorsus essent roboris vel momenti:& scienter illis vtentes simili sententia innodauit: ac reseruans sibi absolutionem eorum cum prædictis ad pœnas similes in omnibus obligauit. Sed hoc scelus ita hodie in mores inductum est, vt plerique cupiditate improbi quæstus potẽtiorũ suffragationibus adnixi huiusmodi negotiorum expeditiones hac illac cõquirẽtes turpissimè nundinentur. Alij alios, quos gratia pręstare arbitrãtur, donis pollicitationibusque ambiant. Quidã etiam se talium operam atque industriã pretio & muneribus quæsisse affingant. Quæ cum pessima sint; & Curiæ prædictæ existimationem grauissimè offendant; in eos qui talia agunt animaduertendum fore arbitrati, Constitutionem prædictam cum suis cẽsuris & pœnis omnibus innouamus: easdẽque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum quæ adscripsimus, dantesque illis & alijs supradictis auxiliũ, cõsilium, vel fauorẽ. Quinetiam eos omnes omni beneficio, & officio ecclesiastico & sæculari, siue tẽporali siue perpetuo, ipso iure priuamus, ac priuatos esse declaramus:& præterea infamiæ subiectos perpetuo ac inhabiles ad illa & alia esse volumus. A quibus etiam, prout quęque res erit, tales pœnæ exigantur, quæ cæteris sint exẽplo. Illis tamen qui rem adhuc incognitam, complicesque, ac fautores, & socios retexerint; impunitas concedatur. Dat. Romæ apud Sanctum Petrũ, Anno Incarnationis Dominicę, Millesimo quingentesimo septuagesimo quarto. Nonis Nouembris, Pontificatus nostri, Anno Tertio.

SVMMARIVM.

Excommunicantur omnes, qui aliquam iſtarum 16. actionum agunt pro iuſtitia vel gratia obtinenda apud Sedem Apoſtolicã, & ſcientes, & non reuelantes intra triduum eas, & vtentes per eas obtentis, Abſolutione Papæ reſeruata, & omnia per eas obtenta ſunt inualida, & perdunt ipſo iure ſua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & quælibet alia fiunt. num.2.

Extrauagans Bonif. hic innouata à quo fuit olim reuocata. num.2.

2 PRimum igitur præſuppono quòd Extrauag. Bonif. VIII. per hanc innouata, eſt prima tit. de ſentẽt. excommunicationis inter Extrauag. communes, citata à Ioan. And. in c. Nemo de ſimon. & ornata glo. prædicti Io. Mon. qui ait eam inuentam in prouinciali Cancellariæ, publicatam fuiſſe Bonif. VIII. in audientia, cum quidam eius ſcriptor diceretur in eam incidiſſe.

Secundo, quòd illa fuit reuocata per Clem. V. Authore Palud. in 4. diſtin. 18. quæſt. 3. col. pen. & Angel. verbo excommunicatio quinto caſ. 25. Sylueſt. verbo excommunicatio 7. caſ. 46. & Caiet. poſt caſ. 81.

His præſuppoſitis, diuido illam in tres partes principales, quarum prima, continet aptum & breue exordium. Secunda ibi (cui) refert prædictã extrauag. Bonif. VIII. Poſtrema verò ibi (quæ cum &c.) eam innouat, extendit, & nouis pœnis roborat. Secunda verò pars diuiditur in quinque ſecundum Io. Mon. vbi ſupra. Prima, excommunicat contentos in ea. Secunda ibi (& eam) extendit vno modo. Tertia ibi (illos) alio modo. Quarta ibi (ac decreuit) reſeruat ſibi abſolutionem. Quinta ibi (ſed nec quiſquam) iubet accepta reſtitui.

Et habet in ſumma: Excommunicationem incurrere eos, qui pro iuſtitia vel gratia obtinenda apud ſedem Apoſtolicam, promittuntur, dant, vel accipiunt aliquid, imò & ſcientes non reuelantes intra triduum, quin etiam vtentes ſic obtentis, & auxilium, conſilium, vel fauorẽ in id præſtantes, nec ab alio quàm à Papa poſſe abſolui; & omnia obtẽta eſſe inualida, & omnes perdere ipſo iure ſua beneficia & officia, & infames, ac inhabiles ad ea & quælibet alia fieri.

SVMMARIVM.

Extrauagans hæc, eſt quadantenus magis propriè conſtitutio, quàm regula Cancellariæ, nu.3.

Ordinem ergo literæ ſecutus

3 PRimo noto ex illis verbis inſcriptionis *Ad perpetuam rei memoriam* eſſe verum id quod dixit prædictus Io. Mon. de prædicta extraua. ſuper verbo (Anathematizamus) ſcilicet illam, & conſequenter hanc, eſſe veram conſtitutionem, quòd colligitur tum ex prædicto verbo (perpetuam) quòd eſt ſignum conſtitutionis, vt innuunt Panor. & Præpoſ. in cap. Non debet de conſang.

Tum

Tum efficacius, ex illis verbis ſecundæ partis *conſtitutionem prædictam* eſſe inquam conſtitutionem & non qualem qualem, ſed perpetuam, & ita differentem à conſtitutionibus, quæ appellantur regulæ Cancellariæ, quæ ſolùm durant tempore quo earum Author viuit, vt gloſſator antiquus earum colligit ex illis verbis procemij earum *ſuo tempore duraturas* pag. 6. & Domin. in c. Duobus, de Reſcript. lib. ſexto, & alij alibi.

SVMMARIVM.

Cauſa cur Curiæ aliquot floreſcant, eſt cura Regentum, ſe ſuoſque purgantium, num. 4.

Greg. xiij. digniſſimus qui primis Pontificibus Maximis à Gregor. Primo, annumeretur, num. 4.

Cardinalium Collegium præſens, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, neuis purgatiſſimum, & pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſſimum, num. 4.

Vrbs, aliarum orbis vrbium nunc reformatiſſima, nu. 4.

Exempla regentum & maiorum, recti & minores imitantur, nu. 4.

4 II. Not. ex illis verbis *enitimur &c.* cauſam cur multæ principum, tam Eccleſiaſticorum, quàm ſecularium, Curiæ, vrbes, & regna floreſcãt. Innuit enim hæc Extrauag. eſſe eorum in ſeſe, & illis à prauis moribus purgandis, ſtudium & diligentiam, ſicut lex 3. ff. de off. præſ. ſignificat cauſam purgãdi prouinciam malis hominibus, eſſe curam & diligẽtiam præſidis eas ab illis purgandi. Quò factum eſt (quia ei rei magnoperè incubuerunt vt audio, bo. me. Paulus Quartus, & Pius Quartus, & me cernente fœl. record. Pius Quintus, & nunc incumbit S. D. N. Greg. XIII. dignus qui primis omnium, qui ſacroſanctam ſedem Apoſtolicam à Greg. primo in hunc vſque diem rexere, annumeretur, adiuuante in id eum ſtrenuè Illuſtriſſimo ſacroſanctoque ſuorum Cardinalium Collegio, omnium, quæ à multis ſæculis ſe præceſſerunt, collegiorum neuis purgatiſſimo, pietate, prudentia, iuſtitia, temperantia, & omnigena eruditione ornatiſſimo) vt vrbs, quæ ante illos non ſatis benè audiebat, nunc omnium, quas mihi licuit videre in Hiſpania, Gallia, & Italia, reformatiſſima cernatur; Tam verum eſt illud Claudiani, relatum à gloſ. in c. Magnæ de voto: Totus componitur orbis Regis ad exemplum, nec enim ſic flectere ſenſus humanos edicta valent, vt vita regentum, & illud d. c. Magnæ: Quod fit à prælatis, facilè trahitur in exemplum à ſubditis, & illud Eccleſ. c. x. Secundum Rectorem ciuitatis, viuit populus qui habitat in ea.

SVMMARIVM.

Actiones omnes ab hac Extrauag. punitæ ſunt prohibitæ iure ipſa antiquiore, num. 5.

Denunciationis omiſsio, de qua hic, non eſt propriè actio, ſed non actio, num.5.

Vti inualidis etiam ante hac malum, ſed non erant antea tot inualida ac nunc, num.5.

Promiſsio non omnis generalis, eſt hic vetita, num.4 & quæ, num.18.

Actiones hic punitas antehac & vbique gentium fuiſſe & eſſe malas, ſignificat hæc Extrauag. quod tacitè & vtiliter monet Confeſſarios: ſolas autem apud Sed. Apoſtolicam poſt eam factas, pœnis eius punit, num.6.

Extrauagans hæc non includit illa quæ erant iure antiquiore licita, num.6.

Cauſa finali diſpoſitionis ceſſante, ceſſat illa, num.6.

Conſtitutio interpretans vel roborans aliam, terminis illius concluditur, num.6.

Lex non includit id, ad quod mens & ratio authoris eius non ſe extendit, num.6.

Intentio & finis Authoris ex proœmio colligitur, num.6.

5 III. Not.in verbo (ſordes) quòd omnia acta per ſordes quæ puniuntur in hac Extrauag. videntur eſſe prohibita, quia mala, id eſt prohibita iure naturæ vel diuino, vel humano antiquiore iſta, & non ſolùm mala, quia prohibita iure humano huius Extrauag. tantùm. Quod ſi eſt verum, vbique gentium & terrarum, vbi ius naturale vel id antiquius iſta viget, cauenda ſunt, & in vtroque foro punienda, aliis ſaltem pœnis quàm hic ſtatutis: Ius enim naturale & diuinum omnes & vbique ligat: c. Quo iure ſub fin. 8. diſt. & c. Non licet Imperatori, 10. diſt. & Ius humanum antiquius iſta, vbi illud viget, cum tamen prohibita iure humano huius Extrauag. tantùm, non eſſent punienda, nec cauenda, niſi fierent apud ſedem Apoſtolicam. Quod autem ſint mala & prohibita Iure naturali, vel diuino, grauiter ſentit, licet non probet prædictus Io. Mon. in d. Extrauag. in gloſ. (clericos) Pro quo facit primo, quòd ſordes prædictæ per hanc Extrauagantem cenſentur de ſe vitandæ, & quæ de ſe vitari debent videntur naturaliter mala, ſicut quæ de ſe fieri debent, bona: iuxta illud Pſalm. 33. Declina à malo & fac bonum, declaratum per Thom. 2. ſecundæ q.79. artic. primo, & quòd ſunt contraria munditiei, quæ de ſe eſt bona, ergo ipſæ de ſe ſunt malæ arg. cap. Sciendum 8. q.1. præſertim quòd prædictæ ſordes non ſunt corporales, de quibus illud Plauti in Pœn. Pleni oculi ſordium, ſed ſpirituales, de quibus illud Apocalyp. cap. vlt. Qui in ſordibus eſt, ſordeſcat adhuc, à quibus vt de ſe malis Pſalter. Pſalm. 50. petit mundari, ibi (à peccato meo munda me.)

Secundo, quòd per ſordes in hac materia ſignificatur auaritia vel pretium, quod per eas illiberaliter quæritur, vt colligitur ex c. primo de re iud. lib. 6. ibi (ſordes id eſt pretium) ſecundum Archid. & ex l.3. §. Nunc videndum iunc. gloſ. ſimili. ff. de ſuſpec. tut. & ex l. Si benè collocatæ adiunctis quæ illi annotat Budæus. ff. de vſur. & ex c. Sunt nonnulli 1. qu.1. & auariciam ante omnem legem humanam eſſe malam & prohibitam, probat illud Apoſt. ſecundæ ad Timot.

6. Ra

6. Radix omnium malorum est cupiditas, relatũ in c. Quia radix de pœn.dist. secunda & in §.primo Authen.vt Iud.sine quoquo suffr.coll.sexta.

Tertio, quòd omnia quæ hic prohibentur, videntur esse emptiones & venditiones iustitiæ & gratiæ, quæ iure naturali vel diuino vetantur emi vel vendi, iuxta illud Matth.10. Gratis accepistis, gratis date, relatum in c.Gratia prima q.1.& probatum in c.Qui studet & c.Reperiuntur, & c.Sunt nonnulli, & per totam quæstionem ead.cau.& quæst.

Quarto, quod omnia ferè hic vetita directè vel indirectè reducuntur ad dationem vel acceptionem munerum, principum & Iudicum, quæ iure naturali vetatur. Prohibetur enim per illud Exod.23. Non accipies munera, quæ & excæcant prudentes, & subuertunt verba sapientum, & mutant verba iustorum, & Esaias c.primo, increpat quòd omnes diligunt munera, & contra c.33. Laudat eum, qui excutit manus suas ab omni munere, quod refertur in d.cap. Sunt nonnulli 1.q.1.& c.Etsi quæstiones de sim. Quin & terribilius ait Iob.c.15. Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt. Quæ omnia continent præceptum morale, & non Ceremoniale nec Iudiciale, & ideo non expirarunt à passo Christo, sicut illa, 6.dist.§.fin.& tradit Thom.1.q.103. artic.3.adiunct.q.104.art.3.& q.94.artic.5.

Contra quod notabile tamen facit primo, quòd denũciatio intra triduum nouè hic præcipitur, & ideo omissio eius non erat mala & punienda ante hanc Extrauag.

Secundo, quòd vsus rei obtentæ per sordes, modò obtentio ipso iure fuisset valida, non erat ante hanc Extrauagant. illicitus, nunc autem videtur esse talis.

Tertio, quòd ante hanc Extrauag. non erat illicita promissio gratitudinis Iure naturæ debitæ, verbis vel scriptis facta generalibus, sine vllo naturalis obligationis augmento, vt probabitur notab.11.

Quarto, quòd promittere vel dare pro recta iustitia facienda, non videtur contra vllum ius naturale vel diuinum, quia nulli talis iuris præcepto est contrarium.

Quinto, quòd eruditissimus Innoc. Tertius, in illo suo c.Cum ab omni de vit.& honest.cler. non dixit dationem huiusmodi munerum, neque receptionem esse per se malam, sed habere mali speciem.

Sexto, quòd consuetudine induci posse videtur, vt dentur sportulæ, propinæ, vel munera Iudicibus, nam licet glos.putata sing.in Clement.statutum de elect.quam commendat & sequitur Ludouic.Roman.sing.183. teneat non valere consuetudinem, vt Iudices accipiãt sportulas, verius tamen videtur, quòd tenet Specul.tit.de Salar.§.primo vers.si verò ordinarius, & satis probat Corset.in sing.verbo Sportulæ, imò & id seruat stylus Curiæ, quo probatur solutio propinarum, siue sportularum, quæ pro sententia lata soluuntur, quod iure Cæsareo licitum erat Auth.de Iudic.§.si quis, Collat.6.imò & antiquiore lege Græcorum, & profundè de more tradit eruditissimus Alciatus in 3.lib.dispunc. cap.17.& Xeniorum ad Natale Domini mittendorum, quæ tamen si esset contra Ius naturale vel diuinum, non posset valere: c.Mala & c.Frustra & c.Quo iure 8.dist.

Septimo, quòd promiſſio vel datio rei paruæ, non erat antehac illicita, ſaltem mortiferè, vt probabitur infra notab.10.& tamen hic punitur.ergo &c.

Ad primum reſpondeo, quòd omiſſio prædictæ denunciationis non eſt de actis per ſordes, de quibus agit notabile, nec de directè hic prohibitis, ſed tantùm indirectè, quatenus denunciatio præcipitur, & ita nil obſtat.

Ad ſecundum reſpondeo, concedendo aſſumptum in eo, negando tamen per hanc Extrauag. vetari illud, quia per illam ſolùm vetatur vſus eorum, quæ ſunt ipſo iure nulla, quorum vſus etiam antea vetabatur, vt etiam argumentum ſignificat: licet differentia inter Ius antiquum & nouum ſit, quòd ſecundum hoc, vſus omnium obtentorum per ſordes apud ſedem Apoſtolicam, eſt malus, quia omnia talia ſunt ipſo iure nulla, & ſecundum illud vſus omnium ſic obtentorum, non erat malus, quia non omnia ſic obtenta erant inualida, vt diſpenſationes, & aliæ gratiæ impetratæ per huiuſmodi ſordes, quæ non continerēt ſimoniam, vel aliam, quæ annullaret cauſam, neque ſurreptionem, quia nullibi annullantur, quæ tamen per hanc Extrauag. nunc annullantur, & concedimus per hanc Extrauag. induci nullitatem multorum, quæ ante illam erant vbicunque facta, valida, & poſt hanc facta apud Sed. Apoſtolicam, erūt ipſo iure nulla, licet negemus vſum eorum, quæ inualida & nulla ſunt, non fuiſſe ante hanc illicitum, ſicut eſt, & erit poſthac in Curia & vbique.

Ad tertium reſpondeo, concedendo quidem promiſſionem gratitudinis, de qua in eo, non fuiſſe ante hanc Extrauag. vetitam, negando tamen eam hic puniri, vt probabitur in d.notab.11.num.18.

Ad quartum reſpondeo primo, negando aſſumptum, quia dare pro iuſtitia etiam recta, eſt contra præceptum ſeptimum de non furando, quod per ſupra dicta eſt Ius naturale vel diuinum, quia ſecundum Auguſt. in c. Pœnale 14.q.5. Omnis illicita acquiſitio rei eo vetatur, & iure naturæ videtur illicitum emere, & vendere iuſtitiam c. Non licet & c. Qui rectè 11.q.3.& d.c. Cum ab omni, quia non eſt res vænalis c. Vendentes prima q.3.

Secundo, quòd id vetatur in l.2.ff.de condic. ob turp.cau. & ſic Iure antiquiori iſta extrauaganti.

Ad quintum reſpondeo, concedendo quod datio muneris ſuo genere, ſiue ex ſuo obiecto, non eſt mala, fit tamen mala, intentione malè dantis, & fragilitate recipientis, quatenus ob eam flectitur ab eo, quod eſt rectum, vel amore indè nato cœcutit, vel impeditur à videndo illud, vt innuitur in illo prææallegato Iſaiæ: Munera excœcant, & quòd hic ſolum punitur promiſſio quatenus eſt, & præſumitur talis.

Secundo, quòd etiam iure naturali & diuino vetamur dare ſcādalum proximo, Math.18.cap.2.de noui operis nunciatione, & ita, eſto liceat in ſe prædicta munerum datio, quando tamen habet ſpeciem mali iure naturali, diuino, & humano, regulariter prohibetur: vt habet d.c. Cum ab omni, & alia iura præcitata.

Ad ſextum reſpondeo, quòd illud procedit in propina, ſiue munere dato poſt latam ſententiam, in ſalarium, vel partem ſalarij Iudicis, quod per hanc Extrauag. non prohibetur: vt dicemus infra not.21.

Ad ſeptimum, concedendo aſſumptum, & negando per hanc Extrauag. puniri

niri dationem & promissionem, quæ ob paruitatem rei non est mortifera, vt probabitur in d. not. 10. etiamsi esset mortalis ex circunstantia finis, & malæ intentionis tantùm, si modò, res est tam parua, quòd attenta conditione personarum, temporum, & locorum, nec moueat, nec soleat mouere notabiliter, vt in d. not. 10. dicetur.

6 Ex quibus infertur, quòd hæc extrauag. non solùm fuit necessaria & vtilis, quatenus intendit directè Author eius purgare Curiam peccatis in ea contentis, & existimationis offensione, sed etiam qua parte indirectè admonet ferè omnia illa esse vbique gentium & terrarum peccata, addendo enim pœnas adeò graues contra facientes ea in Curia, eo quòd sunt iure naturali & antiquiori humano illicita excitat obiter Confessarios & pœnitentes ad considerandum ferè omnia illa vbique terrarum & gentium esse mala, & requirere contritionem & confessionem, & aliquando restitutionem, licet non à censuris absolutionem, nisi apud sedem Apostolicam perpetrentur.

II. Infertur ad illam quæstionem plus satis quotidianam & magni momenti: An peccent, & quantum, qui etiam alibi quam apud Sed. Apostolicam Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ vel inferioris notæ viris, vel fœminis, assistentes, & gratè inseruiẽtes à secretis, vel aliis ministeriis magnis vel paruis, & alij amicitia & gratia apud eos multum valentes, accipiunt magna munera interdum conuenta & promissa, interdum absque conuentione, ante vel post iustitiam, vel gratiam obtentam, nonnunquam fumos tantum vendentes, quorum aliqui hac arte mercaturam quæstuosissimam exercentes, euadunt ditissimi, hæreditatesque amplissimas, & primogenia suis hæredibus relinquunt insignia, & an teneantur hac arte quæsita restituere? & an item qui ea dant vel promittunt, peccent? & quantum? & an teneãtur restituere damna inde aliis secuta? quam oportunius diffiniemus sub finem Cõmentarij, nu. 42.

Tertiò, quòd qui ante hanc extrauag. huiusmodi sordes admiserunt apud sedem Apostolicam, peccarunt mortaliter, & tenentur pœnitere & confiteri, & aliquando restituere, licet non incurrerint pœnas huius extrauag. quæ quia licet quoad prohibitionem contineat Ius antiquum, quoad pœnas tamen continet nouum, & adeò licet quoad illa extendatur ad præterita, quoad has tamen minimè, eò quòd l. noua quatenùs est noua non extenditur ad præterita, cap. 2. & fin. cum annot. eis præsertim per Felyn. de constitut.

Quarto, quòd hæc extrauagans puniens actiones contentas in ea, est regulanda secundum antiqua iura naturalia, diuina, vel humana, quibus antea illæ prohibebantur, & intelligenda, restringẽda, & extendenda ad terminos illorum, & consequenter restringenda ad ea tantùm, quæ per illa sunt prohibita & illicita, & non extendenda ad illa, quæ non sunt per illa prohibita, neque illicita: Tum, quia causa finalis huius extrauag. videtur fuisse obseruantia illorum, cui obseruantiæ non est locus, quoad illa, quæ in eis non includuntur, ergo in eis non erit locus huic, quia cessante causa finali, cessat dispositio c. Cum cessante de appell. l. Adigere. §. quamuis. ff. de iur. patron. cum eis annot. Tum, quia constitutio, quæ fit ad interpretãdam aliam, & eadem ratione, quæ fit ad roborandam eam, intelligenda est secundum eam, & concludenda terminis eius. Auth. Constitutio quæ innouat. §. vnde vers. in illis col. 3. & clare

sentit glos. quam putat sing. Card. ibi oppos. tertia in Clem. statutum in verbo consuetudine de elec. addens quòd easdem limitationes & extensiones, quas recipit interpretata, debet recipere interpretans, & eum sequitur Felin. in c. primo de Iureiur. num. 5. Nam & referens se ad aliquid, intelligitur secundum illud l. In testamento. ff. de cond. & demonst. & constat hanc extrauag. factam esse ad conseruandum & roborandum illa, vt intelligitur ex duobus procemiis *ad innouandum & addendum* in ea contentis: Tum quia lex non includit illud, ad quod mens & ratio Authoris eius non se extendit l. Cum pater. §. dulcissimis ff. de legat. secundo, & tradit Panor. in c. Suggestum & c. Meminimus de appell. in c. final. de Rescrip. Felyn. in c. Tua de Iureiur. & mens & ratio saltem coniecta Authoris huius extrauag. est vitare antea prohibita, eo modo, quo antea prohibebantur. Quod clarè indicat vers. Sed hoc scelus huius extrauag. in quo ponitur additionis pœnarum procemium, quatenus significat eas adiici ad exterminandum ea, quæ antea erant scelera, & increbuerunt, ibi (sed hoc scelus ita hodie in mores inductum &c.) & ibi (cupiditate improbi quæstus & c. nundinentur) & ibi (Quidam etiam talium operam & industriam pretio quæsisse affingant, & ibi (Quæ cum pessima sint) & ibi (in eos qui tale aliquid agunt animaduertendum arbitrati, Quæ omnia posita in dicto procemio (vnde finis & intentio Authoris colligitur, l. fin. ff. de hæred. instit. c. Quia propter de elect.) palàm significant Authorē eius addere pœnas prædictas contra eos solos & omnes qui fecerint contenta in ea, quæ illicita erant & mala etiam ante hanc extrauag.

Quinto infertur, Quod non omnis muneris datio, & receptio hic prohibetur, sed sola muneris notabilis, & facta ante iustitiam vel gratiam malo, vel scandaloso animo, vero vel præsumpto, vt etiam infra notab. 10. 11. & 21. dicetur. Notabilis inquam, ita, quod datio vel promissio eius sit vel præsumatur mortifera, & quòd moueat, vel mouere soleat notabiliter animum recipientis, vt in d. not. 10. & 11. probabitur.

SVMMARIVM.

Excōmunicatio huius extrauag. est maior, & vnde id clarè colligitur, n. 7.

Excōmunicatio ex vi verbi, & propriè maiorem & minorem includit, n. 7.

Species sub genere propriè includuntur, nu. 7.

Excommunicatio absolutè prolata, interdum pro minori, Anathema vero semper pro maiori accipitur, nu. 7.

Excommunicatio & Anathema differunt nu. 7. non vt disparata, sed vt genus & species, nu. 8.

Anathema qua ratione dictio Græca simul & Hebræa, nu. 7. & duo significat & est species excommunicationis, quia est maior & nunquam minor, & omnis excommunicatio maior est Anathema, nu. 8.

Excōmunicatio est genus ad Anathema & minorē excōmunicationē, nu. 8.

Cardinales & Episcopi incurrunt tres pœnas huius extrauag. non autem 4. reliquas,

reliquas, nu. 9.

Cardinales non ligant, regulæ Cancellariæ odiosæ, licet lex generalis sic, n. 9.

Cardinales sunt patritij scripti in Diademate Principis, & pars corporis eius, num. 9.

Lex generalis ligat omnes species, etiamsi maior ratio militet in vna, nu. 9.

7 IIII. Not. quòd super verbo (excommunicauit) cadit illud idem dubium quod in prædicta extrauag. prima de sent. excom. super verbo (excommunicamus) prædictus Io. Mon. mouet, scilicet: An per has extrauag. feratur maior vel minor excõmunicatio? Cuius mente amplexa, verbis autem eius minus claris, & nimis confusis omissis, Ad probandum, quòd de minori tantum sunt intelligendæ, facit: quòd lex pœnalis in dubio debet intelligi de pœna minori, argumento c. In pœnis de reg. iur. lib. 6. cum ei per gloss. annotat. & ita cum verbum (excommunicare) simpliciter prolatum, possit intelligi de maiori & minori c. Pia de except. lib. sexto, & hæ extrauag. excommunicent simpliciter sine vlla maioris vel minoris mentione, videri possunt intelligendæ de minori: Contrarium tamen & benè ille decidit per c. Pœn. de sent. excom. quòd habet, excommunicationem simpliciter prolatam à Iudice, intelligendam esse de maiori, & ad oppositum argumentum respondet, quòd verbum (excommunicatio) ex vi verbi intelligitur de maiori per d. c. Penult. Cui addo primum, quòd prædictum c. Pen. de sent. excom. non probat efficaciter suum propositum, videlicet quòd verbum (excommunicatio) simpliciter prolatum significat maiorem tantum excommunicationem, & non minorem, nam loquitur de excommunicatione simpliciter lata à Iudice. Extrauagans autem nostra de lata à iure, quo passim excommunicatio minor simpliciter appellatur excommunicatio c. Cum excommunicato c. Ad mensam c. Si quis frater 11. q. 3. & c. Nuper cum multis aliis, de sent. excom.

Secundo, quòd non satisfacit argumento in contrarium per se insinuato, & à nobis supra explicato ex reg. In pœnis de reg. iur. lib. 6. dicendo, quòd verbum (excommunicatio) vi verbi solam maiorem comprehendit: Tum quia vis originaria & etymon verbi (excommũnicare) significat expertem communionis facere, & etiam minor facit quem expertem cõmunionis sacramentorum c. Si celebrat de cler. excom. ministr. & d. c. Pen. de sent. excom. Tum, quòd excõmunicatio videtur esse genus ad maiorem, & minorem per d. c. Pia, iunct. gloss. in verb. speciem, de except. lib. sexto, & quælibet species propriè cõtinetur sub genere iuxta dictũ Bald. ab omnibus receptũ in l. 2. C. de iur. aur. annul.

Addo tertio, quòd etiam non videtur satisfacere d. argumento Io. maior, dum in 4. sent. dist. 18. q. 1. col. prima sentit, quòd verbum (excõmunicatio) non est genus, sed Analogum ad maiorem & minorem, & Analogum per se sumptum stat pro famosiori significato, vt homo pro homine viuo & non picto, & dominiũ pro directo & non vtili l. prima. §. Qui in perpetuũ. ff. si ager vectig. vel emph. per quam ad hoc citat Aret. in l. prima. ff. de testam. col. 3. & alij alibi, non inquã satisfacit, quia nõ reddit rationẽ, quare sit Analogũ & non genus, cum ponere quem extra cõmunionem sacramentorum, verè sit ponere quem

extra aliquam cõmunionem, licet non ponat extra omnem, nam neque maior ponit extra omnem, cum in multis possit ei communicari c. Quoniam multos 11.q.3.cum glos.& c.Si vere,& c.Cum voluntate de sent.excom.

Addo quarto, quòd neque solutiones Panor. in c. pen. satisfacere omnino videntur, licet tertia aliquatenus tolerari possit.

Addo quinto, quòd consonantius iuri possit responderi, quòd verba intelligenda sunt secundum materiam subiectam c.Intelligentia de verb.sign. & l. Si vno §. primo. ff. locat. & secundum mentem disponentis c. fin. de prob. & c.Cum in illis eod.tit.lib.sexto,& ex materia harum extrauag. & ex mente earum Authorum, palam colligitur, eos de maiori sensisse, quæ eadem ratio videtur esse vera decidendi prædicti c. penult. Cum enim Iudices nunquam in foro exteriori sola minori excommunicatione excommunicent, nec vnquam maiori, sine peccato mortali, vero vel præsumpto, iuxta c. Nemo & c. Nullus 11.q.3.licet iura frequenter excõmunicent minori, pro peccato veniali, merito præsumendum est Iudicem, quoties excommunicat simpliciter, de excommunicatione maiore velle intelligere.

Addo sexto, quòd licet prædictum dubium Io. Mon. & supradicta quæ ad illud sunt responsa, sint necessaria & vtilia quoad alia proposita, non tamen quoad has extrauag. in quibus non habetur simpliciter *excommunicamus &* *excommunicauit* sed etiam additur *Anathematizamus & Anathematizauit.* & licet verbum *excommunicamus, & excommunicauit* simpliciter prolatum à iure, sæpe accipiatur pro minori tantum, Anathematizatio tamen & Anathematizare semper in quacunque parte iuris de maiore excommunicatione intelligitur, vt probat c.Cum non ab homine, de iudic.cum multis aliis, quæ ibi post Io.And.Pan.& alios allegat Dec.nu.13.quod non videtur considerasse Io. Mon. cum per illud proculdubio probetur prædictam extrauag. continere maiorem excommunicationem.

Addo septimo, quòd iure dici potest verbum illud *excommunicamus* Bonifacij, & verbum *excommunicauit* Gregorij, intelligenda de minori excommunicatione, quia quãdo Canon habet illa duo verba *excommunico & Anathematizo* prius intelligitur de minori, posterius de maiori, iuxta glos.in d.c.Cum non ab homine verb. *excommunicationis* & multa alia ibi allata per Dec. vbi supra, & merito, quia debet euitari superfluitas c. Si Romanorum XIX. dist. & c. Solitæ de maior iunct.glos.in verb. *tanquam* & consequenter quod prædictæ extrauag. per verba *excommunicamus & excommunicauit* intelligãtur de minori, per verba autem *Anathematizamus & Anathematizauit* etiam de maiori.

V. Not. ex verbo *Anathematizauit* iuncto verbo *excommunicauit* quod aliud est communicatio, aliud Anathematizatio: Tum, quia copula (&) quæ ponitur inter prædicta verba, significat esse diuersa per eam copulata, iuxta gl. not. in rubric. de iur. & fact.ignor.& in cap. Querelam de sim. Tum, quia d.c.Cum non ab homine de Iudic. clericum pro incorrigibili iudicãdum, prius iubet excommunicari, & postea Anathematis mucrone feriri: Tum, quia c. Excommunicamus 1.& 2.de hæret. & omnia capitula bullæ Cœnæ, per copulam &, coniungunt illa verba *excommunicamus &, Anathematizamus* & hæc

est vna

eſt vna omnium ſententia, licet in deriuatione & compoſitione verbi *Anathema*, & in definitione, ſiue quiditate eius, diuerſi diuerſa doceant, qua in re Reuerendiſſimus Epiſcopus Segobienſis, Illuſtriſſimi Regis noſtri cõſilij præſes, ſcripſit profundius quam vlli alij, & quam nos, (quos Salmanticæ de illis in d.c.Cum non ab homine tractantes olim audiuerat) prima parte.§.8.num. 6.repetit.c.Alma, de ſent.excom.lib.ſexto.Cui & omnibus aliis addo primo, me illi aſſentiri quatenus ait Anathema eſſe dictionem Græcam, quia id exertè teſtatur magnus ille noſter Patriarcha Auguſtinus in c.41. Super lib.num.& etiam Thom.quem ipſe non citat in c.9.ad Roman.& c.1.ad Galat.nec tamen diſſentire, vt ille, eruditiſſimo Alciato, qui in d.ca.Cum non ab homine num. 106.affirmat, illam eſſe Hebræam, quia id etiam exerte teſtatur Hieron.ſuper epiſt.prima ad Galat.per illa verba: *Anathema proprie Iudæorum eſt*, quorum duorum irrefragabilis authoritas conciliari poſſe nobis videtur: Tum, quod non inconuenit vt vna & eadem dictio ſit duabus linguis diuerſis communis, ſiue quòd altera eam acceperit ab altera, vt multas accipit à Græca Latina, ſiue quia cum nomina ſignificent ad placitum, primis authoribus illarum placuit, vt vna & eadem vox apud ambas idem ſignificaret: Tum, quòd Auguſtinus non negat eam eſſe Hebræam, nec Hieronymus eam eſſe Græcam, & vrgenti, quòd Hieron.ait eam eſſe propriè Iudæorum, reſponderi poteſt, eum ſentire, illam origine, ſiue inuentione eſſe Hebræam, cui non repugnat eam eſſe vſu Græcam: & opponenti illa verba Auguſtini *Origo huius verbi in Græco eſt ab ijs rebus, quæ vota ſurſum ponebantur in templis*, reſponderi poteſt: non eſſe intelligenda de origine & inuentione dictionis, ſed de origine vſus eius apud Græcos: Ab Hebræa enim lingua, quę omnes alias præceſſit, potuit hanc Græca mutuari, non contra à Græca Hebræa.

Addo ſecundo, videri ſomnium id quod dicit Io.Mon.vir alioqui vigilantiſſimus, in d.Extrauag.in gl.verbo *Anathematizamus* ſcilicet Anathema dici ab *ana* quod eſt ſurſum & *thema* quadam figura quaſi rotunda, habẽte telum quaſi ex tranſuerſo, quæ cõſueuit poni in frontibus damnatorum, nulla enim ratione iuſta, nec authoritate nititur.

Addo tertio, quod quiditatem & ſubſtantiam Anathematis vtilius ad praxin omnibus aliis expreſſit Thom.in c.primo ad Galat.in hæc verba *Anathema* componitur ab *ana* quod eſt ſurſum, & *theſis* poſitio, quaſi ſurſum poſitio, & eſt ortum ex quadam antiqua conſuetudine: Antiqui enim quando pugnabant & capiebant aliquam prædam ab hoſtibus, quam nolebant conuertere in vſum proprium, ſuſpendebant illam in templis, vel in aliquo loco publico ciuitatis, quaſi ſeparatam à communi hominum vſu, & omne tale ſic ſuſpenſum nominabant Græci Anathema, & ex hoc inoleuit conſuetudo, quod omne illud, quòd excludebatur ab vſu communi, diceretur Anathematizatum, vnde dicitur Ioſue 6.de Hiericho, & omnibus, quæ in ea ſunt, quòd Ioſue mox Anathematizauit ea, & ideo etiam hoc in Eccleſia inoleuit, vt illi, qui excluduntur à communi ſocietate Eccleſiæ, & à participatione Sacramentorum Eccleſiæ, dicantur Anathematizati.hæc ille.

Addo quarto, quòd verbum *Anathema* Canonum peritis duo ſignificat. Alterum, eſt actus faciendi ſiue ſeparandi Chriſtianum à Chriſtianorum com

munione, vt probatur efficaciter per c.Nemo 1.xi.q.3.ibi, *Anathema eſt mortis æterna damnatio*, & in c.Engeltrudam 3.q.4.ibi *Anathemate quòd ſeparat à corpore Chriſti percuſſum eſſe*. & in c.ad Apoſtolicæ.de re iud.lib. ſexto ibi, *Anathematis vinculo damnatum*, & per d.c. Cum non ab homine, & omnia iura, quæ feriunt, vel iubent feriri quem Anathemate. Alterum quòd ſignificat, eſt Chriſtianus ipſe ſic ſeparatus, quòd efficaciter probatur per ſedecim capitula Concil.Gangren.poſita in diſt.30.qua parte habet, vt qui illud, aut illud fecerit, ſit Anathema, in qua ſignificatione etiam accipitur Ioſ.6.ad Rom. 9.ad Galat.primo, & alibi ſæpe.

Addo quinto, quòd abſolutius, quàm communiter dicatur, dici poteſt & debet, quòd excommunicatio differt ab Anathemate accepto ſecundum prædictam ſignificationem qua ſignificat actum faciendi Anathema, ſiue ſeparandi Chriſtianum à communione. Primo quidem, quod excommunicatio eſt genus ad maiorem & minorem, & ideo ſæpe accipitur pro minori tantum, vt prædictum eſt, Anathema vero non eſt genus ad eas, quia nuſquam ſignificat minorem tantum.

Secundo, quòd excommunicatio etiam eſt genus ad Anathema, ſiquidem omne Anathema eſt excommunicatio, ſed non contra omnis excommunicatio eſt Anathema, nam vt ſupra dictum eſt excommunicatio minor eſt excommunicatio, cum tamen non ſit Anathema, quippe, cum omne Anathema ſit excommunicatio maior.

Addo ſexto, Quòd incautè videtur ſentire Io.Mon.in d.Extrauag.& gloſ. prædicta d.c.Ad Apoſtolicæ, & communis, Quod excommunicatio maior ſimpliciter prolata ſine alia ſolennitate extrinſeca, non dicitur Anathema: Tum quia definitio Anathematis ſupra ſignificata per Thom. & alia præcitata, conuenit illi, Ergo illa eſt Anathema: Quia cui conuenit definitio, debet conuenire & definitum, l.prima.ff.de dol. & l.1.ff.de teſtam.cum annot.ei per Bart.& alios: Tum quia id irrefragabiliter probāt d.cap.Engeltrudam 3.q.4.& d.cap. Nemo xi.q.3.Tum quia etiam id euincunt hæc Extrauag.& illa Bonifacij inſerta ipſi, & c.Excōmunicamus 1.& 2.de hæret.in quibus Pontt.Maxx. anathematizant, non vtendo ſolennitate c.Debent xi.q.3.Nec etiā candelarū incēſione, & extinctione, aut in terram proiectione, & pedū conculcatione, nec alia ſolennitate extrinſeca, quàm ſuarum legū ſimplici æditione, & promulgatione.

Addo ſeptimo, Quòd incautius ſentit prædictus Io.Mon.& prædicta gloſ. d.cap.Ad Apoſtolicæ, quibus communis conniuet, Quòd tum demum excommunicatio maior dicitur Anathema, cum profertur cum ſolēnitate d.cap.Debent: Tum quia id nullo Iure probatur: Tum quia ex eo ſequeretur, Quòd nec iſtæ extrauag.nec illa cap.Excommunicamus 1.& 2.de hæret.nec excommunicationes Bullæ Cœnæ, quæ ab illa appellantur Anathemata, & raro vlla alia dicerentur Anathemata, nam nulla aut certe rara excommunicatio noſtra ætate fertur cum ſolennitate illius c.Debent, cuius verba ſunt: *Debent* xii. *Sacerdotes epiſcopum circunſtare, & lucernas ardentes in manibus tenere, quas in concluſione Anathematis, vel excommunicationis proiicere debent in terram, & conculcare pedibus, deinde epiſtola per parochias mittatur continens excommunicatorum nomina & cauſam excommunicationis.*

Addo

Addo octauo, ex his colligi, quòd diuersitas inter excommunicationem & Anathema, siue Anathematizationem, de qua in præmisso not. quarto, non est illa, quæ est inter species contrarias, sed illa, quæ est inter genus & speciem.

9 VI. Not. ex illis verbis *omnes clericos &c.* quòd hæc extrauag. est generalis quoad omnes personas Ecclesiasticas, & laicas, mares & fœminas, plebeias & nobiles, dignitate præditas, & non præditas: & consequenter esse verum id, quod ex eis elicit Io. Mon. videlicet hanc extrauag. comprehendere etiam Episcopos, quia & ipsi sunt vere clerici c. Cleros 21. dist. & c. Perlectis 25. dist. Nec obstat c. Quia periculosum de sent. excom. lib. 6. quòd habet per Canonem generaliter imponentem suspensionem non includi Episcopos, nisi exprimãtur, quia id ibi speciali ratione constitutum fuit quoad suspensionem, secus enim est quoad excommunicationem, quoad quam, & alias pœnas sub Canone generaliter eas infligẽte includuntur, iux. glos. d. c. Quia periculosum recept. per omnes ibi, & vbique, An autem includãtur Cardinales? maioris dubij est, nam pro parte negante facit primo, c. primum de scismat. lib. sexto, quatenus exprimit Cardinales, vt pœna illius generaliter & vniuersaliter imposita omnibus personis, ligaret etiam illos, significans non inclusum iri eos, si non fuissent expressi, & id tenet ibi Io. Mon. author prædictę glos. prædictę extrauag. quem Io. And. Domin. & Perusin. sequuntur.

Secundo, per ea quæ pro sui dicti ratione subdit ibidem, idem Io. Mon. in hæc verba: *Cardinales vere sunt patricij scripti in Diademate principis Instit. quib. mod. ius pat. pot. sol. §. filius f. & pars corporis principis sunt eidem in Consistorio assistẽtes 6. q. 1. § verum vers. si quis cum militibus, et C. ad leg. Iul. maiest. l. Quisquis, et ipsi dicuntur fratres principis præ cæteris prærogatiua gaudentes, supra hoc lib de off deleg. c. Officij, et eximendo à Iurisdictione cuiuslibet ordinarij, non videtur eximere à potestate legati de latere missi, ergo minus videtur partem corporis sui per sententiam generalem excludere per excommunicationem à se latam.* Hæc ille.

Tertio, quòd frequentior sententia est eorum qui tenent Cardinales non ligari regulis Cancellariæ, vt latè tradit Anchar. cons. 295. incip. pro clariori num. 6. quem sequuntur Felyn. in c. In eos de hæret. & Gomez. qui alios citat in reg. Cancellariæ de Idiomate q. 3. & in procemio q. 4. Sed partem affirmãtem, quòd includantur tenet idem Io. Mon. in prædicta glos. licet contrarium imponat ei Andreas Barbat. in tract. de præst. Card. q. 7. num. 2. Pro quo facit in primis, quòd hæc excommunicatio fertur in omnes clericos & laicos, & constat Cardinales esse Clericos vel laicos cap. Duo sunt 12. q. 1. Imo & simpliciter appellari clericos probat c. Constantinus 96. dist.

Secundo, quòd omnia prohibita in hac extrauag. non videntur (vt supra dictum est not. tertio) esse mala quia prohibita, sed prohibita, quia mala, hoc est prohibita lege naturali, vel diuina, quę Cardinales perinde ligant, ac alios, ligant enim etiam Papam c. Sunt quidam 25. q. 1. Omnia enim subiiciuntur legi æternæ, vt monstrat Thom. 12. q. 93. art. fin. pro quo facit textus c. Quæ contra sub fin. 8. dist. & c. Non licet 10. dist.

Tertio facit, quòd Canonum statuta omnes ligant c. primo de constitut. & lex generalis, & pœnalis omnes species non exceptas comprehendit, etiamsi

maior ratio suadeat comprehensionem vnius quàm alius l.prima.§.quod autem.ff.de al.Ius.quam in hoc citat Dec.in consil.5.num.2.& alibi sæpe, & probat etiam cap.Solitæ de maior. Vnde appellatione monialis etiam in materia pœnali venit Abbatissa c.Quoniam de sim. & appellatione clerici Cardinales c.2.de cler.non resid.quòd imponit pœnam Cardinali non residenti,& ponitur sub rubric. loquente generaliter de cler.non resid. At prædicta Extrauag.non solum generaliter, sed & vniuersaliter disponit per illa verba *omnes clericos &c.*

Quarto, quòd secundum mentem omnium, Cardinales ligantur per illos Canones generales c.In nomine Domini 23.dist.c. Si quis pecunia 79.dist.c.Si quis suadente 17.q.4.& c.Omnis de pœnit.& remis. & c.Fœlicis de pœn.lib.6. & Clem.si quis suadente de pœnis, in quibus tamen non exprimuntur Cardinales.

Quinto,quòd communior resolutio videtur illa, quam colligit Gomez.in procem.reg.Cancell.qu.4.videlicet, quòd Cardinales comprehenduntur sub lege generali Papæ fauorabili,& etiam pœnali prohibente illa,quę de se sunt mala,qualia sunt prohibita per prædictum Canonem,Si quis suadēte,& alios similes supra citatos,licet sub regulis Cancel.odiosis,disponentibus de iis quæ per se non sunt mala,non comprehendantur, ex stylo & consuetudine Curiæ potius,quam iure.

Sexto,quòd receptior videtur opinio Panor.in c.Ecclesia 2.de elect.dicentis eos comprehendi sub generali lege c.De multa de præben.quod probatur per Extrauag. Execrabilis de præb.quatenus excipit eos expresse significans alias comprehensum iri, in quod ipsum faciunt omnia iura generalia, odiosa & pœnalia,in quibus exprimuntur Cardinales, quòd ea ratione fieri videtur, quòd alioqui sub illis non includerentur,de quibus est ca. primum de scismat. lib.6.c.primum de refor.Concil. Trid.sess.25.& extrauag. Circa, & extrauag. Decori Pij V.& extrauag.S. D. N. Greg.XIII. Deo sacris,quas citauimus addendo eis quasdam annotatiunculas in Comment.c.Statuimus 19.q.3.nu.54.

Quibus pro vtraque parte huius Antinomiæ citatis, arbitror dicenda tria. Primum, non posse defendi vtrunque dictum Io.Mon.scilicet quod prædicta extrauag.includat Cardinales, quòd ait in glos.eius,& quòd prædictum cap. primum de scismat.non comprehendisset eos, nisi de Cardinalibus expressisset. Imo probabilius contra posset dici, illam extrauag.non comprehendere illos,& prædictum ca. Comprehensurum fuisse, etiamsi non fuissent expressi: Tum quia prædicta extrauag.videtur exorbitantior, & quadantenus minoris authoritatis, quia extra Corpus Iuris posita, & sine fratrum consensu & consilio facta:Tum quòd nulla ratio reddi potest, cur Cardinales comprehendantur sub cap.Si quis suadente 17.q.4.& sub aliis supra cum eo citatis, in quibus etiam non exprimuntur, & non sub d.cap.primo, licet non exprimerentur, cum tamen prædicta ratio reddi possit quare non comprehenderentur sub illa extrauag.

Alterum, quòd maior adhuc ratio reddi potest cur Cardinales non includantur in hac extrauag. quam in illa Bonif. videlicet quòd illa solam excommunicationis & nullitatis obtentorum pœnam imponit, hæc autem etiam

priuationis

priuationis beneficiorum & officiorum etiam ſecularium, infamiæ, & inhabilitatis, & non vtcunque, ſed ipſo iure, & quòd valde abſurdum & inſolens, videretur, quòd tanti Eccleſiæ principes ipſo iure priuarentur tanto Cardinalatus principatu, fierent infames, & inhabiles ad omnia beneficia & officia, propter ſolam vnam actionem iis extrauag. vetitam, & nihil abſurdum, & inſolens conſequeretur, eò quòd inciderent in excommunicationem illius extrauag. & in pœnam intrinſecam nullitatis obtentorum cum ordinariè incidant in excommunicationem Canonis ſi quis ſuadente & prædicti c. primi, & aliorum Canonum generaliter excommunicantium ſupra citat, ſecundum omnes, qua ratione forte idem dici poſſet de Epiſcopis, quorum depoſitio ſoli ſanctæ ſedi Apoſtolicæ reſeruata eſt c. Nullius & cap. duodecim 5.q.4. & c.5. de reform. conſil. Trid. ſeſſ. 24.

Tertium, quòd probabile videtur, dicere: Cardinales quidem vt alios ligari per hanc extrauag. S. D. N. quatenus prohibita in ea ſunt contra ius naturale vel diuinum, aut aliud Conciliare, vel Papale, quo ipſi ligãtur, & etiam quoad pœnam intrinſecam nullitatis obtentorum, & etiam quoad pœnam excommunicationis inflictam per eam, quæ eſt pœna rationabilis, & quaſi ordinaria in huiuſmodi materiis, & conſequenter quoad pœnam arbitrariam ordinariã extra ordinem inferendã, & reſtitutionẽ rei ſic iniuſtè acceptæ, quæ vere non eſt pœna, non tamen quoad prædictas pœnas rigidas, priuationis ipſo iure beneficiorum, officiorum, & inhabilitatis ad ea, quæ videtur extraordinariè, rigoroſe addita, non ſolum ad caſtigandum delinquentẽ iuxta menſuram delicti, quod fieri præcipitur Deut. c. 16. & c. Non adferamus 24.q.1. ſed potius ad terrendum, & arcendum alios, eo quòd multis graſſantibus opus ſit exemplo l. Capitalium. §. famoſos. ff. de pœn. attẽto quod hæc Extrauag. valde ſimilis eſt regulis Cancell. niſi qua parte eſt perpetua & illæ temporales, vt in primo not. dictum eſt, eo quod hæc videtur facta non habita collatione cum Collegio Cardinalium, & quòd ſolum reſpiciat acta apud ſedem Apoſtolicam, & ita ſicut regulæ Cancellariæ odioſæ, de ſtylo & conſuetudine non ligant Cardinales, ita nec iſta debeat eos quoad hunc rigorem ligare, Salua S. D. N. & cuiuſque alius iuſtiore ſententia.

SVMMARIVM.

Actiones has faciens per alium, incurrit has pœnas, nu. 10.
Conſulere quis dicitur, nu. 10.

10 VII. Not. ibi (vndecunque alios &c.) quòd hæc extrauag. eſt generalis & vniuerſalis quoad loca originis, domicilij, & habitationis perſonarum prohibita in ea facientium, & conſequenter non ſolum includuntur orti in vrbe & oriundi ab ea, ſed etiam inhabitãtes eam, & reliquam Italiam, Hiſpaniam, Galliam, & quæuis alia regna: Qui enim vndecunque dicit nullum locum excludit, c. vndecunque 56. diſt. arg. cap. Solitæ ſub fin. de maior. & obed. cap. Si Romanorum 19. diſt. & l. 3. ff. de off. Præſ. Quod certum quidem eſt quoad eos, qui perſonaliter conſtituti apud Sed. Apoſt. faciunt per ſe in eis prohi-

bita: Quid autem de iis, qui faciunt illa per alios, præsertim absentes, & quid de iis qui approbant ea per alios facta nomine suo? Et pro parte quidem negante facit primo conclusio posita & probata in Manual. Confess. cap. 27. num. 51. Videlicet, quòd mandans facere aliquid, non dicitur vere facere illud, & ideo regulariter pœna imposita contra facientem non habet locum in mandante vel consulente, nisi contrarium exprimatur. Quod argumentum licet vrgeat quoad Extrauag. innouatam. Contra hanc tamen innouantem parum vrget, quoniam hæc extendit illam ad omnes consulentes, auxiliantes, & fauentes, quorum de numero sunt, qui rogant & mandant, & pecunia iuuant ad faciendum prædictas actiones, nam vt in d. Man. c. 27. nu. 52. diximus: Consulere dicitur quicunque monet, persuadet, aut precatur, vt illud faciat: Secundum Bart. in l. non solum §. mandato ff. de Iniur. Imo & qui instruit, aut proponit vtilitatem inde secuturam secundum Innoc. recept. in c. Ad audientiam de homicid. Quare arbitror eos etiam includi.

SVMMARIVM.

Actiones ob quas incurruntur pœnæ huius extrauag. sunt hæ 16. & vna omissio, num. 11.

Præcepta decem legis veteris, sunt Iura naturalia, & durant, licet Ceremonialia & Iudicialia expirarint, num. 11.

Actiones prædictæ non secuto effectu hic puniuntur, nu. 11.

Conatus ad delictum non secuto illo, punitur, sed non pœna illud facientis, nisi cum illa etiam contra conantem imponitur, nu. 12.

Excommunicatio nulla nec irregularitas vel alia pœna ipso Iure imposita pro aliquo facto, incurritur à conante facere illud, nisi faciat, vel etiam pro ipso conatu imponatur, nu. 12.

Consulens vel mandans aliquid mali, non incurrit pœnam contra illud statutam, nisi secuto illo, vel nisi principaliter prohibeatur consulere vel mandare sicut facere, nu. 12.

Appellans à Papa ad futurum Concilium, excommunicatur Bulla Cœnæ, & id consulens excommunicatione Papali, sed non Bullæ Cœnæ, & ratio eius, num. 12.

11 VIII. Not. ex illis verbis *Qui aliquod pactum* & sequentibus, sedecim actiones & vnam omissionem, ob quarum quamlibet incurruntur pœnæ per hanc extrauag. statutæ. Quarum secundum ordinem literæ

Prima, est Pactio.
Secunda, Promissio.
Tertia Promissionis acceptatio.
Quarta, Datio rei promissæ vel in pactum deductæ.
Quinta, Receptio rei promissæ vel in pactum deductæ.
Sexta, Promissio facta tertio, in vtilitatem impetraturi.
Septima, Acceptatio talis promissionis.

Octaua,

Octaua, Datio pro Iustitia &c. sine promissione & pactione.
Nona, Receptio ob eandem causam sine pacto & promissione.
10. Omissio denunciationis huiusmodi criminis sciti, intra triduum.
11. Vti sic adeptis.
12. Nundinatio sordida expeditionum.
13. Ambitio sordida obtentionum.
14. Fictio mendax pactionis pretij.
15. Auxiliari.
16. Consulere.
17. Fauere.

De quibus dicemus: Ex quibus verbis colligantur, & quo Iure, & quatenus prohibeantur. In quod clarius faciendum, præsuppono primo: Quod omnia præcepta Decalogi continent ius morale Diuinum veteris legis, & consequenter naturale, vt probat Thomas prima, secundæ q.100.art. primo, & tertio, & 2.2.q.122.art. primo, & ante illum Gratian.in §.fin.6.dist.quatenus habet ideo præcepto moralia veteris legis non expirasse à passo Christo, quia sunt naturalia, quæ cœperunt ab exordio rationalis creaturæ, vt ipse ait 5. dist. in princ. & permanebunt in perpetuum, & ita quicquid est contra prædicta decem præcepta, vel contra principia vniuersalia vnde illa inferuntur, vel contra necessario consequentia eorum per rationem naturalem sapientum, sunt contra Ius morale diuinum & naturale: Alia vero quæ non sunt contra prædicta 10. præcepta sunt contra legem humanam, licet aliqua ratione naturali nitantur, vt pulchre declarat Thom. prima, secundæ q.95.art.2.

Secundo, Præsuppono, illationem quartam superius notab. tertio factam & probatam, videlicet. Quod punita per hanc extrauag. sunt intelligenda puniri quatenus per Iura naturalia, diuina, vel humana antiqua sunt prohibita, & non quatenus iuxta illa sunt licita per adducta ibidem.

Tertio, Quod ad incurrendas huius extrauag. pœnas, sufficit pactio, vel promissio, vel acceptatio promissionis, licet non consequatur implementum, nec vlla datio, nec acceptio, quia ad verificationem desiunctiuæ, sufficit alteram partem verificari l. si hæredi plures. ff. de condit. institut. & §. si plures Institut. de hæred.instit.& in cap.In alternatiuis de reg.Iur.in sexto, & extrauag. hæc solum alternatiue requirit Pactum, vel promissionem, vel dationem, vel receptionem ex aliquo illorum, & ita sufficit vnum illorum interuenire vt sit locus pœnæ, & consequenter promissionem sine datione, & pactum sine receptione. Cui consequens est à fortiori non requiri obtentionem iustitiæ vel gratiæ, sed sufficere vt aliquod prædictorũ fiat, ad obtinẽdam eam. Primo, quod non habet contextus, vt qui per prædictos modos obtinuerit iustitiam vel gratiam, incidat in eas; sed qui prædictis modis ad ea obtinẽda vsus fuerit, incidat in eas: & ita sufficit fecisse id ad illum finẽ, licet ille non consequatur.

Secundo, Quod, vt proxime dictum est, sufficit pactum vel promissio de dando, licet non detur.

Tertio, facit l. Quisquis C. ad leg.Iul.maiest. translat. in cap.Quisquis de pœnit.dist.prima, quatenus habet: ineuntẽ fœdus contra Imperatorem, vel de nece suorum Senatorum cogitantẽ, incidere pœnas criminis læsæ maiestatis.

Quarto, Quod conatus corrumpendi Iudicem punitur etiamsi non sequatur corruptio secundum Bald. in Auth. Nouo iure C. de pœn. iud. qui male iud. per tex. l. Imperator Seuerus ibi *tentauit* ff. de Iur. fis.

Quinto, faciunt illa multa, quæ congerit Gratian. de pœnit. dist. prima, ad probandum, quod votum, siue desiderium, propositum, & attẽtatio pro facto reputantur cap. Dixi cap. Magna. cap. Si quis non dicam rapere c. Quisquis §. si quis cum telo.

Sexto, Quod conatus ad delinquendum licet non sequatur effectus, est puniendus, per prædicta & alia per quæ hoc redigit in regulã Felyn. in illo aureo tractat. Quando conatus &c.

12 Contra hoc tamen facit primo l. Cogitationis pœnam nemo meretur ff. de pœn. & alia, quæ citat Gratian. vbi supra: scilicet l. Sollicitatores. ff. de var. & extraord. crim. qua minus punitur sollicitans nuptias alienas, quam corrumpens, & l. Vulgaris ff. de furt. quæ probat volentem multa furari, & pauca furantem, de solis illis teneri, & l. prima §. hæc verba ff. Quod quisque iur. quæ habet attentantem impetrare ius iniquum contra aduersarium, non teneri ad vtendum illo, nisi impetrauerit.

Secundo, facit l. Si præses & l. De interpretatione ff. de pœn. & cap. In pœnis de reg. iur. lib. 6. quatenus habent, pœnas esse molliendas, & leges pœnales restringendas.

Tertio, Quod connitens & tentans delinquere, non debet puniri pœna legis pro illo delicto imposita, si pœnitentia ductus, non perfecit cum posset perficere l. Qui falsam ff. ad l. Cornel. de fals. quam in hoc citat glos. in l. Qui ea mente ff. de furt.

Quarto, Quod conatus ad aliquid, eo non facto, non punitur; quando id factum nemini nocet, secundum Anan. in cap. primo num. 14. de crim. fals. dicentem, passim Aduocatos vti doctrina illa, quæ colligitur ex l. Damus iunc. glos. C. de fals. Quod nunquam quis incidit in pœnam falsi propter falsum, si falsum nulli præiudicet, pro quo facit cap. Ego N. ibi *ad damnum eius* iunc. gloss. de Iureiur. & in casu huius extrauag. iustitia obtenta, vel gratia, sine præiudicio alterius impetrata, nulli nocet, ergo conatus ad illas impetrandas non est puniendus.

Quinto, Quod conatus non sufficit ad incurrendam pœnam ipso iure impositam, extra crimina atrocissima, per ea quæ late tradit Felyn. in dicto Tractat. An conatus &c. num. 6. & in nostro proposito agitur de pœnis ipso iure incurrendis.

Sexto, Quod nec pœna excommunicationis de qua hic agitur, nec aliæ censuræ ipso iure impositæ, incurruntur ob conatum non secuto effectu, quæ est communis sententia collecta ex glos. c. Si vero & c. In audientia & adnot. eis de sent. excom. sicut nec irregularitas, iux. glos. cap. Si aliquis de homicid. & tradit. à nobis in Manual. Confess. cap. 27. nu. 193. & 210. & in casu proposito agitur de incurrenda excommunicatione.

13 Ad hæc omnia respondetur, concedendo quod pœna imposita faciendi aliquod delictum, in dubio non ligat eum qui tentat & conatur facere illud, nisi secuto eo: & consequenter, quod si pœna huius Extrauagan. imponeretur ob

tur obtinenti male iuſtitiam vel gratiam, non comprehenderet paciſcentem & promittentem dare ob iuſtitiam vel gratiam obtinendam, niſi ea obtenta: Sed negando, quod hæc imponatur male obtinenti illam, quia imo imponitur facienti aliquid ex ſedecim ſupra collectis ad obtinendum illã, & ita non agitur hic de extendenda pœna impoſita facienti ad conantem facere, & non facientem; ſed de pœna impoſita ipſi conanti & attentanti id facere, quo caſu, qui conatur, illam incurrit: iux. l. ſi quis non dicam rapere C. de Epiſco. & cler. & d. l. Quiſquis C. ad leg. Iul. maieſt.

Quod confirmatur primo, per illa quæ in dicto Manual. vbi ſupra poſuimus in hæc verba: *Adde quod refert An diſponens loquatur principaliter de faciente, et ſecundario de mandante, et conſulente, aut principaliter de omnibus, quia priori caſu non incurrit excommunicationem, conſulens, aut mandans, antequam fiat opus: Vnde mandans cuipiam etiam centies percutere clericum, non excommunicatur, donec percuſſio ſequatur, et nunquam, ſi ea nunquam ſequatur: argumento notatorum in d. cap. Mulieres de ſenten. excommun. In poſteriore vero ſic, nam qui mandat interficere aliquem per aſſaſinos, ſtatim, etiam non ſecuta morte, eſt excommunicatus cap. primo de homicid. lib. ſexto, quia æque principaliter excommunicat mandantem, ac occidentem: et Religioſus, qui concionatur animo retrahendi Auditores à ſolutione decimarum, eſt excommunicatus, quamuis Auditores non retrahantur: Clement. Cupiẽtes §. primo de pœn.* Cum igitur pœna huius Extrauag. non imponatur principaliter obtinenti iuſtitiam, vel gratiam, & acceſſorie facienti aliquam præfatarum actionum, imo nulla omnino pœna imponatur obtinenti, vel facienti iuſtitiam vel gratiam, ſi non agat aliquam præfatarum ſedecim actionum, nam frequenter contingit in Papa, & multis Illuſtriſſimis Cardinalibus, & aliis ſinceris Iudicibus, qui frequenter ignari penitus talium actionum, faciunt gratiam vel iuſtitiam, inducti ad id per actiones præfatas ſibi ignotas, quarum malitia non pendebat ab eorum obtentione, vel conceſſione, & ideo ſiue ſequatur illa, ſiue non, ſunt peccata, quæ debent puniri, & iuſtè per hanc Extrauagantem puniuntur.

Secũdo, Per ea quæ diximus in d. cap. 27. num. 58. ſcilicet quod licet per Bullam Cœnæ S. D. N. non ſit excommunicatus conſulens alicui, vt appellet ad futurum Concilium, niſi ſecuta appellatione, eſt tamen excommunicatus per Extrauagantes Pij ſecundi, & Iulij ſecundi, quas citat Syluеſ. in verb. Excommunicatio in fin. quia S. D. N. principaliter excommunicat appellantes & acceſſorie conſulentes: Extrauag. vero prædicta principaliter excommunicat etiam conſulentes, quarum verba huc pertinentia ſunt hæc: *Quicunque decreuerint conſuluerint, ſeu deliberauerint, ſeu aliorum dicta approbauerint, conſilium aut votum dederint, vt ad futurum vniuerſale Concilium à nobis vel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus contra prædictam conſtitutionem appellare liceat, poſſit vel debeat.*

SVMMARIVM.

Pactio pro Iuſtitia vel gratia obtinenda quatuor de cauſis fit, & quam ob cauſam facta, hic puniatur, & eſt contra ius naturale, vel humanum an-

14 IX. Not.quod prima prædictarum 16.actionum, scilicet pactio, colligitur ex illo verbo *pactum* quæ est pactio de dando aliquid magnum vel paruum pro Iustitia siue gratia, pro se siue pro alio, in causis vel iudiciis, seu alias per literas Apostolicas,& quibuscunque aliis modis apud sedem Apostolicam obtinenda. Ad cognoscendum autem An iure naturali, vel diuino, aut humano antiquiore ista Extrauag.prohibeatur, aduertendum est, quod illa potest fieri quatuor de causis.Prima,ad corrumpendum Iudicem. Secunda,causa conseruandi eum in recto.Tertia,causa consequendi quod cupit, non considerando an sit rectum nec ne.Quarta,causa redimendi molestiam super iure iam quæsito.Si fiat prima de causa in criminalibus, ex parte daturi est contra ius naturale, quia nititur inferre per se vel per alium nocumentum iniustum personæ proximi,quod vetat illud præceptum quintum Decalogi Exod.xx. Non occides,iuxta declarationem eius positam à nobis post Thom. & alios in Manual. Confess.c.xv.num.1. si autem id faciat animo flectendi ad iniuste absoluẽdum, peccat contra VIII.præceptum,Non dices falsum testimonium Exod.xx.contra quod peccat omnis qui dicit mẽdacium perniciosum, vel procurat vt alius id dicat,iuxta declarationem à nobis post alios positam in d.Man. cap.18.nu.1. Iudex enim pronuncians quempiam esse absoluendum,qui vere condemnandus est mentitur perniciose, saltem contra Rempub.cuius interest vt crimina puniantur l.Ita vulneratus ff.ad l.Aquil.cap. Vt famæ de sent.excom.& etiam contra priuatum accusatoris vel denunciatoris,quando ex eo proueniret pœna talionis,vel damnum præmij alias quærendi,vel expensarum,laborum,vel aliquid aliud.Si vero id faciat animo corrumpendi Iudicem, siue flectẽdi eum à recto,in Ciuilibus,peccat contra 7.præceptum. Non facies furtum Exod.xx. Contra quod peccat omnis, qui per se vel alium infert vel inferri procurat damnum proximo suo in rebus externis, iuxta declarationem à nobis post alios positam in d.Man.c.17.num.2. Et qui Iudicem nititur per pactionem dandi à recto flectere in Ciuilibus, siue ad male absoluendum, siue ad male condemnandum,procurat inferre damnum proximo,actori vel reo,vt palam est. Cum igitur hæc tria præcepta Decalogi contineant ius naturale per primum præsuppositum, notab.8.consequitur, eum qui dat aliquid Iudici ob primam causam id est ad corrumpendum eum, siue in criminalibus, siue in Ciuilibus, transgredi ius naturale.Pactio vero facta ob causam secundam, scilicet vt Iudex

dex rectam iuſtitiam faciat, vel citius quam aliâs faceret, ſine alius præiudicio, non eſt verè prohibita regulariter iure naturæ, quoad forum interius, nec quoad forum exterius, ſi de tali animi ſinceritate in eo conſtaret, quoniam id non eſt contra aliquod præceptum Decalogi, neque contra principia, neque contra conſequentia eorum neceſſaria, quæ tria, complectuntur omnia iura naturalia, per d. primum præſuppoſitum, eſt autem præſumptiuè contra ius naturale & humanum, non ſolum iſtius Extrauag. ſed etiam contra antiquius, poſitum in l. 2. §. ſed ſi dedi ff. de cond. ob turp. cauſam, eò quòd præſumitur facere id cauſa corrumpendi, vt probatur ibidem in verbo *corrumpere videtur* adiuncta illa Theoria Bart. recept. in l. ſi is qui pro emptore ff. de vſucap. num. 5. ſcilicet, quòd verbum *videtur* ſignificat fictionem, vel præſumptionem, & quia legi fundatæ in præſumptione cui veritas eſt contraria, non eſt locus in foro interiori, iuxta cap. Humanæ 22. quæſt. 5. & not. in c. Is qui, & cap. Tua de ſponſalib. Conſequitur, non eſſe locum illi Iuri antiquo in foro interiori, in pactione hac de ſecunda cauſa facta, & conſequenter nec iuri huius Extrauag. per ſecundum præſuppoſitum, & latius per illationem 4. notab. 3. num. 5. Dixi *regulariter* quia ſecus eſſet de pactione dandi aliquid pro iuſtitia facienda in ſpiritualibus, pro quibus acquirendis, etiamſi aliquo iure debita ſint, nullum pretium dari, nec vlla pactio quæ pretio æquipolleat, fieri poteſt: cap. Quam pio 1. quæſt. 2. cap. fin. de pact. & facta, eſt contra ius naturale contentum in prædicto 7. præcepto, quatenus prohibet omnem iniuſtam vſurpationem, ſecundum Auguſtinum in c. Pœnale 14. q. 5. qua ratione appellatur fur & raptor, qui per ſimoniam aliquid quærit cap. Ordinationes 1. q. 1. Vnde gloſ. mem. in c. Vendentes 1. q. 3. dixit eſſe ſimoniam, dare aliquid Iudici pro iuſtitia facienda circa ſpiritualia, intellige, quærenda, nam ſuper iure quæſito aliquando dari poſſe mox dicetur. Pactio autem facta ex tertia cauſa, ſcilicet: Ad perſuadendum Iudici quod cupit, non conſiderando, an ſit iuſtum nec ne, eſt prohibita iure naturali, quia non ſolum eſt contra ius naturale, velle quem accipere id quod ſcit eſſe alienum, ſed etiam velle abſolutè accipere pro ſuo, quod dubitat an ſit tale, abſque recto iudice vel conſultore, contra regulam de eligendo tutius in dubiis: iuxta cap. Iuuenis de ſponſal. & cap. Si quis autem de pœnit. diſt. 7. vbi nos late hoc tradimus, & qui paſciſcitur dare iudici aliquid, vt certam pro eo in re dubia ferat ſententiam, non conſiderando an ſit iuſtum nec ne quod cupit, æquipollenter vult abſolute habere pro ſuo, illud de quo dubitat an ſit ſuum, & ſub iudice lis eſt. Pactio vero facta ob quartam cauſam, videlicet: Ad redimendam vexationem, quam patitur ſuper iure iam quæſito, verè non eſt contra ius naturale, quia non eſt contra vllum præceptum Decalogi, nec principia, nec neceſſariò conſequentia eorum, ad quæ reducuntur omnia Iura naturalia per præſuppoſitum primum notat. 8. neque vere contra aliud humanum antiquum, Tum arg. c. Dilectus 1. de ſim. Tum quia conſeruatio ſui & ſuorum iure naturali eſt licita l. vt vim ff. de iuſt. & iur. & l. 1. & tot. tit. de furt. adiunc. cap. Olim & toto tit. de reſtit. ſpol. & cap. Dilecto de ſent. excom. lib. 6. ex quibus ortum eſt illud Catonis: Rem tuam cuſtodi, vnde ſingulariter dixit Panorm. ſup. citat. in 3. notab. in cap. Cum ab omni de vit. & honeſt. Cler. n. 8. Quod qui dat aliquid Iudici, de cuius conſtantia in recto proba-

biliter dubitat, vt perstet in ea, non peccat etiam in foro exteriori, si id in eo constaret, quod tamen arbitror limitandum esse, vt procedat, quando bona fide & iusta ratione credit esse rectum, id in quo illam constantiam procurat, alias secus, quia in dubiis tutior pars eligenda est per supradicta. Per cuius Panor. dicta significatur, prædictam pactionem præsumendam esse contrariam iuri antiquo humano, de quo in d.l.2. de cond. ob turp.cau. imo & contra ius naturale per prædicta, si non constaret de recta dantis intentione, & consequenter dicendum est, eum qui facit pactionem prædictam ob prædictã quartam causam, verè in foro Conscientiæ, non incurrere pœnas huius extrauag. præsumptiuè tamen sic in foro exteriori, nisi probabiliter de illo in eo constaret: & consequenter inferri posset ratio excusandi saltem in foro conscientiæ, à pœnis huius extrauag. eos, qui paciscuntur, vel promittunt dare aliqua Iudicibus, vt decernãt aliqua, quorum iustitia & rectitudo ipsis est comperta, quia hæc Extrauag. lata ad obseruantiam Iuris naturalis & antiqui, non vendicat sibi locum in eis, quæ non includuntur in illis, per allata supra in secundo præsupposito, per prædicta in notab.3.

Addo prædictis primo, quòd hæc omnia dicta de pactione dandi aliquid Iudici pro iustitia facienda, etiam vendicant sibi locum in pactione dandi aliquid alicui tertio, qui eam sibi fieri procuret.

Addo secundo, quòd eadem omnia, quæ dicta sunt de pactione dandi aliquid iudici, vel tertio, habeant etiam locum in pactione dandi aliquid pro gratia inferiori Papa, potenti eam facere, vel tertio, vt eam procuret: & consequenter in paciscente dare aliquid Summo pœnitentiario, vrbis Vicario, aut alij potenti facere aliquam gratiam apud sedem Apostolicam pro ea facienda, vel alicui tertio, vt sibi vel alij eam ab illis procuret.

15 Ex quibus omnibus infertur primo, quòd paciscens aliquid dare Iudici, vt faciat aliquod arbitrarium, ad quod eum non obligat iustitia, iuxta l. non quicquid ff. de iudic. quale est aliquando dare vel non dare dilationem, & dare maiorem vel minorem, differre vel anticipare sententiam diffinitiuam, vel interlocutoriam, deferre vel non deferre appellationi, & deferendo dare Apostolos citius vel tardius, intra mensem ad hoc statutum in c. Ab eo de appel. lib. sexto, & Reuerentiales vel refutatorios, mittere vel non mittere in carcerem, extrahere vel non extrahere ex illo, prorogare vel non prorogare fatalia, vel terminos iam constitutos, & id genus alia, incurrere has pœnas; Quia licet forte negari possit, id dari pro iustitia facienda, quia est arbitrarium, non tamen negari potest, quin detur saltem pro iustitia vel gratia facienda ab inferiore Papa, quod est valde quotidianum.

Secundo, Quod non abs re repetiuimus suprà verba illa *inferiore Papa* quia qui cum ipso pacisceretur, vel aliquam aliam actionem hanc damnatam faceret, peccaret quidem, qua parte illa esset contra ius naturale, vel diuinum, cui etiam Papa subest, sed non quatenus esset contra ius solum humanum, sed siue peccaret, siue non, minime incurreret pœnas huius extrauag. per ea quæ de committente simoniam cum eo, diximus in Man.cap.23.nu.108. in hæc verba: *De committente simoniam cum Papa dico primo secundum Thom. communiter recept. 2.2.q.100.art.1. Papam posse committere simoniam prohibitam, quia*

simonia

simonia est, hoc est prohibitam iure diuino, quia ei subest c. Sunt quidam 25. q. 1. Non autem simoniam quia prohibita est, idest prohibitam tantum iure humano, de quibus supra nu. 110. quia non subest ei saltem quoad vim coactiuam l. princeps ff de leg. cap. Proposuit de concess. præb.

Secundo, quod eadem ratione non potest efficere, quòd actus, qui iure diuino est simoniacus, non sit talis.

Tertio, quod Papa nullam pœnam iure humano, statutam cōtra simoniacos, etiam qui sunt tales, iure diuino, incurrit, & quod potest facere, ne alius eam incurrat, quia omnis talis inducta est iure cui non subest ipse, & potest alios eximere per prædicta.

Quarto, Quod authoritas eius eximit à pœnis simoniæ, omnes qui cum eo, vel cum consensu eius faciunt actum, qui alias esset simoniacus, esto quòd expresse eos non liberet, non facta differentia inter prædictas simonias, quia quoad pœnas, eadem ratio militat in vtraque, & ideo quicquid dicat Pan. in §. Qui vero c. Extirpandæ de præb. sub fi. & Felyn. eum limitans in c. De cætero sub fin. de re iud. Veritas habet, quod non eximit à culpa, sed tantum à pœna simoniæ iure diuino prohibita: Tum per prædicta. Tum per l. Quidam ff. de re iud. l. Idem Vlpianus ff. de excusat. tut. & eorum, quæ de certa scientia principis verius & communius dicuntur ab iis, quos latè citat Felyn. in c. Cum inter de except. Tum per stylum Curiæ, qui hoc seruat, vt satis testatur Cass. decis. 2. de simo. qui facit ius c. Quam graui de crim. falsi. hæc ibi.

III. infertur, quòd proxime dicta procedunt in paciscēte cum ipso Papa, seu de consensu vel beneplacito eius, cum inferiori, secus tamen est de illo, qui paciscitur cum alio inferiori eo, sine consensu & beneplacito eius, etiamsi gratiam vel iustitiam obtinendam ipsa sua sanctitas facere deberet: Tum quia Papa non purgat sordes, quas ignorat interuenire, arg. c. Postulasti c. Super literis cum eis annotat. de rescript. Tum quia bona pars causæ huius Extrauag. (vt fertur) fuerunt pactio, datio, & promissio dandi aliqua maxima aliquibus, qui per se vel per alios plurimum apud ipsum valebant, ad obtinenda maxima dona gratiæ, vel iustitiæ, nesciētes, vel nescire volentes id non licere, scio enim quosdam viros insignes, qui id à me scire veluerunt ante hanc extrauag. desiisse lucrari multa centena scuta.

IIII. Iustum locum se hic offerre ad disputandum. An sicut Papa circa spiritualia peccare potest, vt prædictum est, admittendo Simoniam iure naturali & diuino prohibitam, sic etiam alij Monarchæ circa temporalia peccare possint indulgendo suis subditis immunitates, impunitates, prærogatiuas, & dona prodiga, & id genus alia, in damnum suæ Reipub. & aliorum subditorum, quibus exhauriunt, vel faciunt ne repleant suum ærarium bellis iustis, facinoribusque præclaris gerēdis vtile & necessarium, ne sua Regna vltra ordinaria tributa, extraordinariis & insolentibus indictionibus, & superindictionibus opprimerentur? Sed necessitas quantocyus respondēdi dubiis circa hanc Extrauagantem propositis, ab eo me auertit: quamuis nonnihil colligi possit è nostro Manual. Confess. c. 25. à num. 1. in 11. vbi post Thom. in lib. de Regim. Princip. de peccatis Regum agitur. Solum dicam meminisse me aliquando interrogatum, ab illo multis nominibus de nomine Christiano bene-

merito, Serenissimoque Infante Portugalliæ Ludouico, respõdere rem sua pietate Christiana dignam facturũ, si suum animũ in omnes iuuãdos Regie propensum, cohiberet à petendis à fratre suo Rege nulli pietate secundo, gratiis, pro sibi se cõmẽdantibus etiam benemeritis, ne se Rex pientissimus per opera liberalitatis alioqui sancta, sed volũtaria, facultate opera iustitiæ necessaria in ære alieno soluendo exercẽdi, priuaret. Quem notissimũ est postea, vno anno antequã vita defungeretur, magno summatũ exẽplo, bonam suæ (quæ maximi pretij erat) suppellectilis partem, quò sua debita exolueret vendidisse, & familiam, quæ sibi erat amplissima, in ordinẽ redegisse, & merito quidẽ, quia Iustitiæ perinde liberalitas cedere debet, ac cedit Latonia Phœbo l. Mulier bona ff. de fur. dot. cap. Non est putanda prima q. prima c. Forte & c. Denique 14. q. 5.

16 V. Posse cuipiam videri verum, illud Iohan. Mon. in d. Extrauag. in gloss. verb. *sub generalibus* hanc Extrauag. non includere eum, qui aliquam istarum actionum faceret pro auferenda vel differenda Iustitia, quia illa includit eos tantum, qui eas faciunt pro Iustitia obtinenda, & is non videtur dare pro illa obtinenda, sed pro differenda vel auferenda quod est longe diuersum, & à diuersis non fit illatio, l. Papinianus exuli ff. de minor. & cap. Ad audientiam de Decim. maximè in pœnalibus, cap. Pœnæ de pœnit. dist. prima, & l. si de Interpretatione ff. de pœn. Sed nobis contrarium videtur verius: Tum quod non est verisimile, Pontiff. Maxx. & æquissimos, voluisse minus punire illos, qui dant vel promittunt pro sententia iniusta, qualis est, qua iniustè aufertur vel differtur vera iustitia, quam eos, qui dant pro sententia iusta consequenda, pro qua tamen, saltem interdum incurruntur, vt prædictum est: & mens est potius attendenda quam verba, c. Marchion 1. q. 1. l. Cum pater §. dulcissimus de leg. secundo. Tum, quod obtinere, vt differatur vel auferatur iustitia vnius, est obtinere iustitiam saltem in aliquo pro altero, vt palam est: Tum, quia non solum sententia æqua, appellatur ius vel iustitia, sed etiam iniqua; l. Ius pluribus modis dicitur ff. de Iustit. & Iur. ibi: *Prætor quoque Ius reddere dicitur, etiam cum iniquè decernit, relatione scilicet facta, non ad id quod Prætor ita fecit, sed quod Prætorem facere conuenit*, Quod etiam expressit Thom. 2. 2. q. 57. art. 1. ad primum, & facit l. Res Iudicata pro veritate habetur ff. de Reg. Iur. Tum denique, quod verbum *Iustitia* in hac Extrauagante positum, non accipitur pro iustitia, vt est virtus, secundum eundem Thom. q. seq. 58. art. 3. neque pro eius obiecto, quod est iustum, seu Ius, secundum eundem in d. q. 57. art. 1. sed pro Iudicio, quod est actus iustitiæ, quo Iudex reddit Ius, de quo per eundem ibidem q. 60. art. 1. & ita pro sententia diffinitiua, vel interlocutoria, qua Iudex decernit aliquid esse iustum, siue benè siue malè, quia illa est iusta, vel præsumitur talis, donec iustè reuocetur, secundum omnes in Rubric. de Appellat. per quod, argumentum prædicti Io. Mon. palam soluitur.

VI. Quod solũ, & semper ob huiusmodi pactiones incurruntur hæ pœnæ, quando illæ sunt illicitæ, & peccata mortifera, per ea quæ in notab. XI. de promissione dicemus.

Hæc de pactione, quæ est actio prima hic punitarum, per quæ constat ex quo verbo colligatur, quo iure prohibeatur, & quomodo sit intelligẽda, quòd dicere promiseramus, quæ eadem seruient ad declarandas alias.

SVM

SVMMARIVM.

Peccatum ne sit mortiferum, facit paruitas in omni materia, nu.17.

Pactio licita non meretur has pœnas, nec illicita venialiter tantum, nec mortifera ob solam intentionem tantum, si facta sit de re adeo parua, quæ non solet mouere notabiliter recipientem, nu.17.

Simonia mortifera potest esse secundum intētionem, datio rei minimæ, licet non præsumatur talis, nu.17.

Intellectus cap. etsi quæstiones de Simon. nu.17.

17 X. Not. ibi (paruum vel magnum) quod pœnæ huius extrauag. incurruntur etiam per paruæ rei promissionem, dationem, acceptationem, & receptionem. Quod confirmatur per cap. fin. 14. q. 6. & cap. De appellationibus. & per alia, per quæ concludit ibi regulariter Decius: Eandem rationem habendam esse de modicis, quæ de magnis, præsertim cum ponuntur sub conditione, vel pro forma saltem substantiali, iuxta c. primum de Baptism. vel addendo verbum *aliquid* per glos. sing. in Clem. prima verbo *aliqua parte* de for. compet. quam ipse non citat, & in hac Extrauag. ponuntur sub conditione, & cum adiectione verbi *quod* pro *aliquid* ibi *siue quid* Contra quod facit tamen Primo, quod paruitas rei in omni materia excusat à mortali peccato, & à restitutione, secundum Thom. 1. 2. q. 88. art. 5. & 6. & 2.2. q.59. art.4. & q.66. art. sexto, traditur in Manual. Confess. c.11. num.4. vbi Typographi vitio citatur Thom. 2. secundæ q.3. art.5. pro q.66. art. 6. & q.58. art.3. pro q.59. art.4. pro quo videtur tex. in cap. Vnum §. fin. 25. dist. & quod in notab.3. & 9. conclusum est supra, non incurrere quem has pœnas pro actione, quæ iure antiquiori hac Extrauag. non sit peccatum mortiferum.

Secundo, facit cap. Etsi quæstiones de Simon. quatenus probat modicam rem non Inducere Simoniam, & alia Iura, quæ habent, de modicis non esse curādum, vt l. Scio ff. de restitut. in integr. c. Reuera de Consecr. dist.2. & citat. per gloss. ibi & Dec. post alios vbi supra, Concludens hoc esse verum, saltem in extraordinariis, & in quibus non militat eadem ratio in paruis, quæ in magnis? Et constat hanc Extrauag. cōtinere pœnas extraordinarias, & in materia eius non militare eandem rationem in paruis, quæ in magni: Ratio enim eius & causa finalis, est impeditio vel euitatio corruptionis Iudicum, vel Authorum gratiarum, qui non ita corrumpuntur per parua, ac per magna vt habet d. c. Etsi quæstiones, & ne sententiæ & gratiæ fiant vænales, quales per parua non fiunt, quia non recipiuntur in pretium, estò recipiantur in alicuius amicitiæ vel gratitudinis signum.

Tertio, Quod Author eius fecit hanc sanctionem adeo pœnalem, contra ea quæ ipse appellat pessima & scelera ibi *hoc scelus* & ibi *pessima* & paruæ rei datio vel receptio, esto interdū sit mala venialiter, tamen non est pessima, nec scelus, imo aliquando est bona, vt habet prædictum c. Etsi quæstiones.

Quarto, Quod maior excommunicatio & Anatematizatio, quæ hic fertur non debet ferri nisi pro peccato mortali c. Nemo & c. Nullus 11. q.3.

Per quæ omnia arbitror non comprehendi in hac Extrauag. dationem rei paruæ, quæ ante hanc extrauag. non erat mala mortifere, per primum huius partis fundamentum, & hunc textum intelligendum de re parua, sed non adeo vt eius datio, vel receptio, non esset ante hanc Extrauag. mortifera. Nec videtur sufficere quod sit mortifera secundum solam intentionem, nisi etiam sit secundum rem, ita vt ea sit tanta, quæ notab liter moueat, vel probabiliter præsumatur motura & flexura à recto recipientem: Nam datio minimæ rei, quæ creditur non motura Iudicem, vel Authorem gratiæ à recto, non meretur has pœnas: Quia in ea cessat causa finalis huius Extrauag. arg. d. c. Etsi quæstiones, & tamen si fiat pro pretio gratiæ vel Iustitiæ, animo eam emendi vel vendendi, etiam ante hanc Extrauag. erat ex parte intentionis mortifera, sicut datio & receptio etiam minimæ rei, pro pretio cuiusque rei spiritualis: per definitionem Semoniæ positam à gloss. 1. q. 1. in summa, & declaratam à nobis post alios in Manual. Confessar. c. 23. nu. 100. in cuius fine hoc ex ea infertur: Non obstante d. c. Etsi quæstiones, quia illud solum habet, rei modicæ dationem non esse interpretandam, seu præsumendam in foro exteriori ex parte rei Simoniacam. Quid autem dicatur adeo magnũ vel paruum, vt eius pactio has pœnas mereatur: iudicio boni viri est definiendum, arg. l. primæ ff. de iur. delib. ad quod bene arbitrandum, facit multum d. c. Etsi quæstiones, quatenus habet, illud Esaiæ 33. relat. in c. Sunt nonnulli 1. q. 1. *Beatus qui excutit manus suas ab omni munere* intelligendum de tali, quod accipientis animum allicere, vel peruertere solet. Nec puto sufficere in hac materia magnitudinẽ illã, quæ sufficeret vt sit mortale, quæ quãta ad id debeat esse, nixi fuimus diffinire altius aliis, in Cõment. d. cap. fin. 14. q. 6. & in Manual. Confess. cap. 17. nu. 3. tales enim personæ, & tali loco & tempore, possent esse dans & recipiens, vt datio vnius equi non diceretur rei tam magnæ, quantã hæ pœnæ requirunt: per d. cap. Etsi quæstiones, sufficeret tamen ad constituendũ furtũ eius mortale, per ibi dicta.

SVMMARIVM.

Promissio de dando pro iustitia &c. regulanda, vt pactio: & ita nec licita, nec illicita venialiter tantum, neque mortifera secundum intentionem tantum, meretur has pœnas, nu. 18.

Promissio generalis gratitudinis Antidoralis, non addens vllam obligationem ciuilem, non meretur has pœnas, nu. 18.

Obligatio ad Antidora, lege naturæ inest beneficiario erga benefacientem, num. 18.

Promissio gratitudinis eo tantũ modo, quo inest, expressa, & ita hiis verbis facta, non includitur hic, nu. 19.

Lex debet esse possibilis moraliter, & conformis consuetudini, piis & eruditis probatæ, nu. 19.

Promissio ad complacentiam, non obligat, cum exemplis, nu. 20.

Promissio vel pactio dandi tacita sufficit, sed non sola intẽtio promittẽdi vel paciscẽdi, non facta promissione vel pactione, expressa vel tacita, nu. 20.

XI. Not.

18 XI. Not. Secundam prædictarum actionum hic punitarum, quæ est promissio prædictæ pactioni conformis, videlicet, de dando aliquid magnum vel paruum, pro iustitia, siue gratia, siue pro se, siue pro alio &c. obtinenda. Circa quam dico primo, Quod colligitur ex verbo *promitterent* secundo, quod fieri potest ob easdem 4. causas, ob quas prædictam, scilicet pactionem fieri contingit, & quod eisdem casibus est prohibita iure naturali vel humano huius extrauag. vel humano etiam antiquiore, quibus prædicta pactio: tertio, quòd est regulanda eodem modo quo illa.

Ex quo sequitur primo, quod Extrauag. hæc non habet locum in promissione, quæ non est prohibita, neque peccatum iure naturali, vel diuino, vel iure aliquo humano antiquiore, per secundum præsuppositum notab. 8. & quartam illationem notab. 3. imo nec mea sententia, in promissione, quæ tantum venialiter esset illicita, propter paruum excessum promissionis licitæ, neque in mortifera secundum intentionem tantum: iuxta dicta supra notab. 10. maxime iuxta illud, quod excommunicatio maior, quæ per hanc Extrauag. fertur, non est ferenda nisi pro peccato mortali: cap. Nemo & cap. Nullus 11. q. 3. præsertim aliis tam grauibus pœnis comitata, & causa finalis Authoris cessare videtur in mortifera secundum intentionem tantum.

Secundo, quod non est ei locus in promissione gratitudinis iure naturæ debitæ, verbis vel scriptis generalibus, modo eodem quo inest, expressa, sine vllo augmento saltem notabili, quo obligatio Antidoralis transeat in Ciuilem, quia illa antea non erat illicita, quoniam expressio eius, quòd tacite inest, eo tantum modo quo inest, non facit illicitam rem alioqui licitam; tex. & glos. in c. Significasti de elect. & c. Ad audientiam in secundo cum glossa vbi id Felyn. confirmat, de Rescript. & l. 3. ff. de leg. primo, vbi post alios Iason. At tacite & naturaliter, siue iure naturali gratitudinis, intelligitur obligatus beneficiarius ad antidora, & ad habendam, agendam, & oportuno loco & tempore referendam gratiam, iuxta illam legem naturalem: Benefacienti benefaciendum est l. si non sortem §. libertus iunct. glos. verb. *naturaliter* ff. de cond. ind. l. sed etsi §. consuluit ff. de petit. hæred. c. Cum in officiis de testam. tradit Thom. ab omnibus recept. post Senecam 2. secundæ q. 106. art. 3. Ergo expressio illius obligationis ad antidora tacite inhærentis, non præiudicabat antea, & ita non erat illicita iure naturali, vel diuino, & consequenter ante hanc Extrauag. licebat, nec per eam est facta illicita, quia hæc extrauag. non efficit illicitas promissiones, quæ antea licebant, sed punit eas, quæ etiam antea iure naturali, diuino, vel humano antiquiore erant illicitæ, & manebant impunitæ, eò quòd cum non deducerentur in iudicium, non puniebantur per iudices, & ipso iure nullæ pœnæ incurrebantur: nam (vt supra in prin. not. 8. & latius in fin. not. 3. diximus) hæc ædita est ad inducendam vel conseruandam obseruantiam legum se antiquiorum, & est regulanda secundum terminos earum.

19 Non obstat hæc Extrauag. quatenus punit promissionem factam verbis generalibus, & plene non expressis: Quia intelligenda est tantum de talibus verbis generalibus, quibus illa obligatio antidoralis, aliter quam inest, cum aliquo Ciuilis obligationis augmento exprimitur. Ex quo subinfertur, non incursurum has pœnas, qui offerret gratiam his verbis *non ero tibi ingratus* licet

contra ſentiat prędictus Io.Mon.in d.gloſ.verb.*ſub generalibus* imo neque qui diceret, *ero tibi adeo gratus, ac virtutis ſtudioſus vel virtuoſus debet eſſe benefacienti iure naturali, non me obligando tamen ad plus quam illud me obligat.*

Tertio, quòd etiam nunc licitum eſt orare Papam, vt illam, aut illam gratiam facere dignetur, & Cardinales, & alios ei acceptos, vt illam, aut illam gratiam dignentur ſibi vel alicui alij impetrare, rogare item Iudicem, vt hanc vel illam ſententiam iuſtam pro ſe aut alio proferat, & quòd illum, vel illum quoad ſuam iuſtitiam commendatum habeat, vel quòd non grauet eum, offerendo gratitudinem his vel ſimilibus verbis, *ero vel is, pro quo rogo, erit T. S. vel T. D. vel tibi gratus, vel reddemus vicem, gratias habebo & agam, & loco, et tempore oportuno refiram, vel ille refiret, vel erimus tantæ gratitudinis, quòd non pœnitebit te huiuſmodi gratiam feciſſe.* Tum, quia id, attento iure naturali, diuino, & humano, ſcripto, & non ſcripto, vſque ad hanc Extrauag. licitum, imo honeſtum, & Vrbanum, ſiue Curiale erat: & (vt prædiximus) hæc Extrauag. non intendit facere de licitis illicita, ſed de illicitis impunitis, punita. Tum quia impoſſibile morale eſt, à precibus, ſubmiſſo, modeſto, Vrbano, & efficaci animo faciendis, eiuſmodi oblationes & promiſſiones generales ſeparare, & lex debet eſſe moraliter poſſibilis: cap. Erit autem lex 4. diſt. quòd declarat præ aliis Thom. 2. ſecundæ q. 95. art. 3. Tum, quia dicere non eſſe hoc licitum, eſſet claudere ianuam omnium ordinum hominum precibus, ad omnes omnium ordinum Iudices & Principes, imo & minores faciendis, quòd eſt abſurdum, & ita non dicendum: l. Nam quòd abſurdum ff. de op. lib. cap. Dudum de præb. lib. ſexto. Nam & Hælizæus Sunamiti preces ad Regem faciendas promiſit. Reg. 4. cap. 4. Tum, quia apud omnes ſummates, & infimates, & mediocres, tam in Curia quam vbique gentium & terrarum, ſunt in vſu quotidiano ab omnibus piis & doctis approbato, & ita licitę: c. Quo iure 8. diſt. & c. Quiſquis 41. diſt. & lex non debet fieri contraria tali conſuetudini, ſecundum Iſidorum in d. c. Erit autem, declaratum per Thom. vbi ſupra, & conſequenter à fortiori, facta generaliter, eſt intelligenda in dubio, ſecundum eiuſmodi conſuetudinem: arg. c. Cum dilectus de conſuet. & l. Minimè ff. de legib.

20 Quarto, quòd licet etiam nunc pro iuſtitia vel gratia facere promiſſionem ad ſolam complacentiam ex vrbanitate generalibus verbis, ſine animo ſe ad aliquid ſpeciale ciuiliter obligandi, quia per id nihil adiicit obligationi antidorali, nam talia verba generalia nihilo plus obligant, quam ſi non proferrentur, c. Cum veniſſent de inſtit. quatenus ſingulariter probat, nil obligaſſe quendam Archidiaconum Archiepiſcopo ſuo dicentem, quòd de omnibus reditibus ſui Archidiaconatus, poſſet diſponere, prout vellet, ex quo notant ibi Io. And. Card. & Panorm. quòd verba generalia, dicta ad complacendum alteri, non obligant: In quod putatur textus ille ſingularis à multis, & in hiis à Panorm. ibid. à Felyn. in c. Cum iuramento de homicid. à Iaſon. in l. Ita ſtipulatus col. 3. ff. de verb. oblig. In quod etiam facit lex vlt. ff. de teſtam. quatenus probat ſecundum Bart. verba iactantiæ non obligare, faciunt etiam l. ſi cui ff. de ſeruitut. & l. antiquitas C. de vſufruct. quatenus probant verba ciuiliter & Curialiter eſſe intelligenda, & non ruſticè aut rigoroſè, facit etiam gloſ. ſing. iunct. text. in l. 2. C. in quibus cauſis col. cenſ. lib. 11. quæ habet, paſſim amicos amicis dicere

dicere verba illa generalia: *Tuus ſum, & in omnibus tuum me eſſe recognoſco*, & propter ea non obligari plus, quàm illis non expreſſis obligarentur: Nam & reſpondens ſtipulanti aliquid; promitto illud, & quicquid volueris amplius de bonis meis, ad nil aliud obligatur, quam ad expreſſum, vt poſt Alexand. tradit vbi ſupra Iaſon.

Quinto denique, quod ſolum & ſemper incurrit quis pœnas huius extrauag. ob promiſſionem factam pro iuſtitia vel gratia obtinenda, quando illa eſt illicita mortaliter, non ſolum ſecundum intentionem tantum, ſed etiam ſecundum rem promiſſam, Iure naturali vel humano antiquiore iſta: Et conſequenter non incurrentur ob promiſſionem licitam qua multi Religioſi, & pauperiores promittunt ſuas ad Deum & ſanctos preces, pro his quos ſuper eis rogant, neque ob obligationem reſtrictam ad obligationem antidoralem, qua quis promittit ſe gratum fore, vt decet eſſe pro qualitate ſua, vt Regem ſi Rex, nobilem ſi nobilis, ciuem ſi ciuis, Religioſum ſi Religioſus. Neque etiam ob promiſſionem quæ eſſet veniale tantum peccatum ob paruitatem rei promiſſæ, vel ob paruum augmentum adiectum obligationi antidorali: vel mortiferum ſecundum intentionem tantum, eo quod res tam parua non ſolet notabiliter mouere recipientem, ad faciendum aliter quam debeat, id quod rogatur: Quoniam tales promiſſiones ſunt venialia peccata tantum, vel non mouentia notabiliter recipientem. Habent autem locum non ſolum in promiſſione expreſſa, ſed etiam tacita, quia etiam tacitæ promiſſiones & conuentiones fiunt: l. Labeo, & l. Item quia ff. de pact. vnde præfatus Iohan. Monach. dixit in dicta gloſſa verb. *generalibus* incurrere illum, qui verbo non promittit, ſed facto deponit dandum Iudici, vel rogat, non ſolitus rogare niſi munitus, quia, vt ait Gregor. citatus ab eo: facta loquuntur, arg. cap. Cauete 2.2. q.5. & plus exprimitur facto quam verbo: l. Si tamen §. primo ff. de edil. edict. & plus eſt appellare facto quam verbo c. Dilecti de appellat. Vnde nuper reſpondimus incurriſſe Simoniam qui Vicario generali dedit 20. Scuta, animo alliciendi eum ad conferendum ſibi beneficium maius de duobus, quorum alterum ſibi per concurſum debebatur, dicens ſe illa dare vt collationem acceleraret, & ille contulit ſibi maius, ſi modo Vicarius ob id eum alteri concurrenti prætuliſſet; Nam illud factum tacitè id loquebatur, & dare quicquam temporale pro adeptione beneficij, etiam alias debiti, Simonia eſt: iuxta text. iunct. gloſ. ſingulari in verbo *iuſtitiam* c. Vendentes prima q.3. Non tamen ſufficeret, vt etiam vterque id mente gereret, vt idem ibidem ait, quia hæc lex tam pœnalis & dura, non eſt extendenda argum. cap. Pœnæ de Pœnit. diſtinct. prima. Quod licet verum ſit quo ad promittentem, non eſt tamen quoad dantem intentione principali corrupta, vt dicetur infra notab. 21. num. 29.

SVMMARIVM.

Promiſſionis acceptatio licitæ, vel illicitæ venialiter tantum, non meretur has pœnas, niſi fiat in finem ſe vel alium notabiliter corrumpẽdi, nu. 21.

Actus nullus eſt ſimul bonus & malus etiam diuerſa ratione, licet quis poſſit

21 XII. Not. tertiam actionem hic punitarum, quæ est acceptatio promissionis. De qua primum dico, eam colligi ex illis verbis *promissionem reciperent.*

Secundo, quòd ad cognoscendum quando est bona, quando mala iure naturali, diuino, vel humano antiquiore ista Extrauag. est considerandum, quod potest fieri ob easdem 4. causas, ob quas diximus supra notab. 9. nu. 13. pactionem fieri posse, & ob quas causas illa est iudicanda mala vel bona, ob easdem est etiam hæc iudicanda, sicut de promissione dictum est, not præced.

Tertio, quòd est intelligenda de acceptatione illicita, & mortifere mala, qualis est acceptatio promissionis illicitæ, & mortiferæ, quatenus est talis, & etiam acceptatio promissionis tantum venialiter malæ, & etiam licitæ, ad finem tamen mortiferum, sese vel alium mortifere corrumpendi: Vnde arbitror non incursurum has pœnas Iudicem, qui promittenti se gratum fore, vel daturum tot scuta, vel talem equum, vel talem pannum, vel aliquid aliud notabilis pretij, responderet: Ego accepto tuam promissionem, quatenus est generalis & licita, sed quatenus est specialis & illicita, renuo illam. Et contra puto incursurum eas Iudicem, qui acceptaret promissionem solum generaliter & licite factam, ad finem corrumpendi suum animum, & deuiandi à recto, ob spem obtinendi ex illa aliquod bonum notabile: Quia contextus huius Extrauag. punit acceptationem promissionis malam, & non bonam, per illa t. 4. not. 3. & per præsuppositum secūdum notab. 8. Et potest esse bona acceptatio promissionis iniustæ, qua parte est iusta, & potest esse mala acceptatio promissionis

nis bonæ, in malum finem, licet enim eadem actio non potest esse bona, & mala simul, secundum Thom. receptum cõmuniter in 2.sent.dist.40.q.1.art.4. & relatum à nobis in Manuali præludio 7.num. 22. potest tamen eadem actio iustè placere vni, qua parte est bona, & simul eidem displicere, qua parte est mala: vt Passio Christi, qua parte fuit actio Iudæorum, valdè nobis displicet, qua vero parte fuit satisfactio pro peccatis nostris, applicata per sacramenta, plurimum placet, iuxta illud relat. à glos. in c.1. de cõsecr. Eccl. vel alt. lib. sexto. *Actio displicuit, passio grata fuit*, & mors iusti placet, quatenus est medium transitus eius ad gloriam, & displicet quatenus eius nos consuetudine priuat, & alia exempla quotidiana tradita à nobis in Comment. cap. Cum minister 23.q.5.num.37.& seq.

Quarto, quod sicut per pactionem, & promissionem mortiferè illicitas, incurruntur hæ pœnæ, non secuta traditione rei promissæ vel pactæ, ita etiam incurruntur per acceptationem malam promissionis, etiamsi non accipiatur promissum, per dicta supra notab.8.nu.11.

Ex quo infertur, magnopere cauere debere Iudices, ne vllam promissionem generalem, quorumuis, summatis vel infirmatis acceptent, in finem deuiandi à recto, vt eis placeant, spe alicuius rei notabilis eis ob id obueniendæ, quæ autem sit talis dictum est supra not.X.

22 XIII. nota quartam actionem hic punitam, quæ est datio alicuius rei ex pacto, vel ex promissione, etiam generalibus verbis facta, præcedente, pro obtinẽda iustitia vel gratia &c. Circa quam dico primum, eam colligi ex illis verbis *aut ex pacto &c. vsque ad verbum darent.*

Secundo, quòd est intelligẽda tantum de datione procedente ex pactione, vel promissione mala, non venialiter tantum, sed etiam mortiferè, si fiat post obtentam iustitiam, vel gratiam, nam antea facta nocebit, etiamsi fiat, ex promissione generali licita, quia etiam facta sine vlla promissione præcedente, noceret, quia esset actio 8. de qua notab.21. Quæ autem promissiones sint licitę vel illicitæ dictum est supra notab.9.& 11.

Tertio, quòd datio, de qua in hac clausura, restringitur ad dationẽ factam ad implendam pactionem vel promissionem præcedẽtem, & ita non includit dationem factam alia de causa: Quia lex pœnalis non est extendenda de vno ad aliud: cap. de pœnit. dist. prima, de alia verò infra dicetur. notab.21.

XIIII. nota quintam actionem hic punitam, quæ est receptio virtute pactionis, vel promissionis præcedentis. De qua dico primo, quòd colligitur ex eisdem verbis ex quibus quarta, adiuncto verbo *reciperent* quòd illa sequitur.

Secundo, quòd est intelligẽda, & restringenda sicut præcedens, & ita quòd non includit receptionem absolute, vel alia de causa factam, de qua mox dicetur. d. notab.21.

23 XV. nota ibi *pro iustitia vel gratia* quòd nulla actio prædictarum 16. est digna pœnis huius Extrauag. nisi fiat pro iustitia vel gratia obtinenda. Ex quo sequitur, quòd si fiat saltẽ principaliter pro alia causa, non meretur illas, quæ est germana ratio, cur per dationem, vel receptionem salarij, debiti Notario, vel Aduocato, non incurruntur prædictæ pœnæ, vt dicetur infra notab. 21. & eadem ratione est idem dicendum de datione salarij Assessoris, de quo

in c. Statutum §. Aſſeſſorem de Reſcript.1.lib.ſexto,& de ſalario, ſeu recompenſa operarum,debita teſti,quæ licita eſt,ſecundum Panor.Imol.& Felyn.in cap.primo,de teſtib.quòd vetat ei dari aliud pretium,Idem de datione iurium debitorum Nuncio,Iudici,vel aliis perſonis,quia non dantur hæc principaliter pro iuſtitia obtinenda, nec tanquam pro mediis ad illam obtinendam, ſed tanquam lege, conſuetudine, vel ſtylo debita:Intelligitur autem dari pro iuſtitia, non ſolum, quòd datur pro ſententia iuſta, qua vera iuſtitia fit, ſed etiam, imo magis quòd datur pro ſententia iniuſta, vel etiam nulla, qua fit præſumpta tantum,& non vera iuſtitia: & quòd datur pro iuſtitia auferenda, vel differenda, per ea quæ dicta ſunt contra Io. Mon. nòt. 9. Corol. quinto. Pro gratia item intelligitur dari,etiam id quòd daretur Iudici,vt faciat aliquid arbitrarium, quod poteſt, ſed non tenetur facere iuxta l. non quicquid ff. de iudic.vt dictum eſt in d.notab.9.Coroll.primo.

24 XVI. nota ibi *pro ſe,vel pro alio* quòd datio, vel receptio alicuius rei, pro gratia vel iuſtitia facienda alij quàm danti vel recipienti, eſt æque mala, ac datio vel receptio vt danti fiat,& conſequenter vbique terrarũ & gentium mala,& facta apud ſed. Apoſtolicam,digna pœnis huius extrauag.

Ex quo infertur, ſæpè grauéque peccari præſertim à maioribus & ditioribus,aliis ſplẽdide cõuiuantibus cum Iudicibus,aliis Xenia & donaria inſolita eis mittentibus;aliis hæc & illa,& interdum maria & montes eiſdem promittentibus,aliis hæc & illa facientibus, aliis etiam contrahentibus cum eis, vel procurantibus cum eis vel ſuis affinitates, aliis obnixis precibus,quæ magno pretio æquipollent,eos flagitantibus,quò,ſuis cognatis,amicis,vel clientibus coram eis litigantibus,iuſtè vel iniuſtè faueant,non curantibus,An ob id corrumpantur nec ne,imò id, quatenus id ſuo propoſito conuenit, cupientibus: A quo vitio fide digniſſimo teſtimonio accepimus, Carolum illum V. multis nominibus magnum(quem filius eius Philippus Secundus Rex noſter Catholiciſſimus in eo imitatur) tantum abſtinuiſſe vt epiſtolas etiam à familiaribus ſuis ad Iudices ſuarum cauſarum petitas & flagitatas pernegaret, etiam non continentes aliud, quam vt rectam iuſtitiam eis facerent, ea cauſa reddita, quòd Iudex per huiuſmodi epiſtolam ſibi ſcriptam, concepturus eſſet gratum fore maieſtati ſuæ,vt victor euaderet is,pro quo ſcribebat, Quod ipſum ſcio ſolitum fuiſſe facere,propagatorem illum Chriſtianæ fidei ampliſſimũ,Ioannem Tertium Chriſtianiſſimæ Luſitaniæ Regem, cum primis omnium quos habuit Hiſpania Pientiſſimum, quamquam vter eorum alteri fuerit exemplo, neſcio. Quos vtinam omnes purpurati patres, Monarcharum legati, cæterique primores & ditiores vrbis ſemper imitarentur,conſiderantes nonnunquam preces pro pretio & dari, & accipi, iuxta mentem gloſ. Innoc. & Anton. in cap. Tuam de ætat. & qualit. & iuxta late tradita per Ripam & citatos ab illo in cap. Cum M. not. 23. de conſtit. quæ tamen quoad aliqua, ſunt dolanda & declaranda per reſolutionẽ,quam nos poſt Thom.Innoc.& Caietan. tradimus in Manual. Confeſſ. cap. 23. num. 101. viua ratione aſſerentes, nunquam preces, quatenus ſunt tales, æquipollere pretio, neque, quicquid illi dicant, inducere Simoniam, niſi cum fiunt vel accipiuntur(quod rarò fit) pro pretio, vt ibi declaratur: Quæ Confeſſarios admoneo, ne legendo

prædictum

prædictum Franciscum à Ripa, & alios ab ipso citatos, omnibus pœnitentibus, qui precantur pro iustitia, vel gratia, ingerant scrupulos peccati præsertim mortalis contra hanc Extrauag. & leges Simoniæ; Non enim peccant saltem mortaliter, contra eam, neque simoniam admittunt, nisi ad summum cum id facientes, probabiliter præsumunt, vel (attentis circunstantiis personarum, locorum, & temporum) præsumere debent, Iudices vel alios ab eis rogatos, notabiliter ob eas à recto & iustitia necessariis defluxuros.

25 An autem sic mortaliter peccando deprecantes, & supradicta facientes apud Sed. Apostolicam, incurrant pœnas huius extrauag. pendere videtur ab illa quæstione, An promittentes facere, & facientes includantur in ea, sicut promittentes dare & dantes? Pro cuius parte negante facit, quòd alia est stipulatio dandi, alia faciendi, l. 2. ff. de verb. oblig. & non omnes leges, quæ habent locum in vna, habent locum in altera. Nam obligatus ad dandum regulariter cogitur præcisè ad illud, & non liberatur soluendo interesse, obligatus autem ad faciendum imò ad tradendum non item, quia succedit obligatio ad interesse, vt notat. per Bart. in l. stipulationes non diuiduntur oppo. 10. de verb. oblig. & in l. vnic. C. de sent. quæ pro eo quòd interest &c. & vtrobique, & alibi sæpè per omnes; per illas leges, & l. vbi autem §. fin. ff. de verb. oblig. & l. si quis ab alio sub fin. ff. de re iud. & alia multa, sed contrarium videtur verius: Tum quia contextus eius generaliter disponit de paciscente & promittente, & de promissionem acceptante, & de paruo & magno promisso vel dato, & de dante, & recipiente aliquid: Et negari non potest eum qui promittit facere domum vel statuam, ire Romam, Toletum, Lutetiam, vel Antuerpiam, scribere librum, operas suas menstruas vel annuas, & alia similia, promittere aliquid non solùm paruum, sed & magnum, Tum, quòd licet quoad aliqua differant obligatio dandi & faciendi, vt argumentum oppositum probat, non tamen quoad hoc, quòd altera contineat rem æstimabilem, altera non, quia vtraque interdum continet rem etiam æstimabilem, vt promissio dandi vel faciendi domum, & interdum inæstimabilem, vt promissio precandi Deum, vel curandi, vt alij precentur, aut diligendi & curandi vt ab aliis diligatur: Tum quod ratio, & causa finalis vitandi corruptionem Iudicum & Authorum gratiæ, & vitandi emptionem & venditionem eorum, quæ non sunt vænalia, militat in vtraque, vt palam est. Arbitror autem hoc limitandum esse, ne procedat in promissionibus, quas promittentes etiam particularibus, illarum rerum iuxta conditionem suam gratuitò facere solent, quales sunt promissiones deprecandi Deum, vel sanctos eius, diligendi, & laudandi eum ob beneficium sibi conferendum, suscipiendi eum hospitio, cum per suum oppidum trāsiret, comitandi eum ad Palatium, & in promissionibus generalibus inseruiendi ei in eis, quæ sibi iusserit, & solicitādi aliqua negociola in modum negociorū gestoris, & amici, & cognati sui, & denique faciēdi alia quæcūque, quorū gestio cōmuniter solet fieri gratuitò, nec reputatur pro pretio, sed pro signo beneuolētiæ, charitatis humanitatis, vel amicitiæ, & tali, quòd non præsumitur corrupturum, vel notabiliter à cōstantia in recto deflexurum: Nam & supra notab. 10. idē diximus de datione rerum leuiū, & eorū quæ gratuitò dari solēt, & quæ non præsumūtur motura notabiliter à prædicta in recto cōstātia.

SVMMARIVM.

Gratia hic etiam ſignaturæ tantum,& verbalis continetur,nu.25.
Apoſtolicam apud ſedem factis quibuſdam quædam ſpecialia, apud quam vt dicantur contenta hic facta,duo requiruntur,nu.26.
Papa ſummus Chriſti Vicarius & Rex dupliciter ſuſpicitur,nu.26.
Papa & Curia eius non ſemper in eodem loco,nu.26.
Datio poſt iuſtitiam & gratiam obtentam non nocet, niſi intentione principali ad aliam obtinendam dirigatur,nu.27.
Promiſſio & acceptatio tertij,non lucraturi ſufficit,nu.27.
Datio & receptio poſt iuſtitiam,vel gratiam obtentam non ſufficit niſi principaliter id fiat ad aliam obtinendam,etiam cum peccatur,nu.28.
D.Ioannes à Portugalia laudatus,nu.28.
Intellectus c.eos prima q.prima,nu.28.
Lex non diſtinguens quando diſtinguenda,nu.28.
Propinarum datio poſt ſententiam,non punitur hic,& quid de ſoluenda ea prius facta,nu.29.
Dationes & receptiones pro iuſtitia & gratia,non omnes,etiam illicitæ,nec vllæ licitæ puniuntur hic,nu.30.
Receptio vel conuentio Aduocati,Notarij &c.pro ſalario,non nocet,ſicut nec datio,niſi &c. nu.31.

XVII. Not. ibi *quibuſcunque aliis modis* quòd non ſolùm dans vel recipiens pro iuſtitia, vel gratia expedienda per literas Apoſtolicas, ſed etiam per ſolam ſignaturam,imò & ſolo verbo, vel vocis oraculo facienda, incurrit has pœnas, quòd eſt notandum quoad eos, qui abſolutiones,diſpenſationes,indulgentias,vel alias gratias ſolo verbo faciendas,mediatorum diligentia pecunia empta, conſequuntur. Licet enim per literas Apoſtolicas alias ſolæ expeditæ intelligantur, vt in Extrauag.Iniunctæ de elect. & gloſ.in reg. Cancell.69. Tamen hic illis verbis *per literas Apoſtolicas* adduntur illa *& quibuſcunque aliis modis* & qui totum dicit, nihil excludit cap. Solicitæ §.fin. de maior.

26 XVIII. nota ibi *apud Sed. Apoſtolicam* quòd non omnis,qui agit actiones in hac Extrauag. prohibitas, etiam mortaliter per eas peccando, incurrit pœnas huius Extrauag. ſed ſolus ille,qui eas apud ſedē Apoſtolicā facit. Quis autem dicatur facere apud Sed.Apoſt.quæſtionis eſt à prædicto Io.Mon. & ab aliis prætermiſſæ. Pro cuius diſſolutione dico primum,neminem quòd ſciam, eam hactenus ſoluiſſe, tametſi in c.2. de præb. lib.6. tribuitur quiddam ſpeciale beneficiis vacātibus apud ſedem Apoſtolicam,& aliud in Clem.Auditor de Reſcript. Auditori in Romana Cu. deputato, & aliud in Clem. prima de ſequeſt.poſſeſ.ſententiæ diffinitiuæ,ſuper beneficio,apud ſedem Apoſtolicam latæ, & aliud in Bulla Cœnæ venientibus ad ſedem Apoſt.& recedentibus ab eadem

eadem, de eadem meminit c. Sedes Apoſtolica de reſcrip. cap. Ad Apoſtolicam de Regular. & cap. Ad Apoſtolicæ ſedis de re iud. eod. lib. & de Apoſtolica Audientia cap. Ad Apoſtolicam de Simon. & de liminibus Apoſtolorum Petri, & Pauli c. Ego N. de Iureiur. & de Cu. Apoſtolica cap. Vbi periculum de elect. lib. ſexto, & de Audientia literarum Apoſtolicarum Clem. Ne Romani §. ſane verſ. eo tamen adiecto de elect. & Innoc. & alij ſecuti eum dicant in d. ca. Ego N. quòd vbi eſt Papa, ibi eſt Roma (pro quo tamen dicto nullum eſſe textum dicit Roman. ſing. 145.) licet item c. Præſenti de præb. lib. ſexto, determinet, quid intelligatur per Sed. Apoſtolicam quoad beneficia vacantia apud eam, & alia alibi huc aliquo modo pertinentia.

Secundo, quòd declaratio d. c. Præſenti non poteſt applicari huic Extrauag. neque Clem. primæ, de ſequeſt. poſſ. quoniam ſecundum illam dicuntur ſæpè beneficia vacare apud Sed. Apoſtolicam, etiamſi vacent extra Romam & Curiam Papæ, in locis remotis, per vnam & alteram dietam ab illis, & multa vacantia intra Romam, & loca in quibus eſt Papa vel Curia eius, non cenſentur vacare apud ſedem Apoſtolicam, puta cum vacant per mortem incolarum, eorum, qui non ſunt Curiales, & Author huius Extrauag. non videtur voluiſſe includere faciẽtes actiones prædictas in locis extra Curiam Papæ, & vbi non reſidet ipſe, ſitis.

Tertio, quòd reſolui poſſe videtur, dicendo, quòd omnes illi & ſoli incidunt in has pœnas, qui faciunt actiones prædictas pro iuſtitia vel gratia obtinenda ab ipſomet Papa, vel eius ſumma ſede, vel ab officiariis, aut delegatis eorum, quatenus ſunt tales, vel ſubdelegatis eorum intra Curiam eius, vel vbi Papa reſidet. Dixi *quatenus eſt Papa & praeſt Sed. Apoſtolica* ad excludendum actiones factas apud eum tanquam Regem temporalem: Papa enim poteſt dupliciter conſiderari: Vno modo quatenus eſt ſummus Chriſti Vicarius in ſpiritualibus, & habet ſummam iuriſdictionem ſpiritualem, à Chriſto immediatè datam & receptam iuxta c. Licet cum ei annotatis de Elect. Quæ habitu & caſualiter extenditur etiam ad temporalia, iuxta cap. Nouit. de iudic. & latè à nobis ibi tradita, & c. Cum ad verum, & c. Duo 96. diſt. Altero modo quatenus eſt Rex, & Monarcha habens actu Iuriſdictionem laicam, ſiue temporalem ſupremam, Vrbis & certæ partis orbis, acceptam mediante donatione à Conſtantino, & aliis Impp. Regibus, & Monarchis, ſedi Apoſtolicæ facta. Dixi etiam *quatenus ſunt tales* ad excludendas actiones factas cum ſuis miniſtris, quatenus ſunt temporales officiarij, & delegati eius quatenus eſt Rex, & ad includendos eos, qui ſunt miniſtri eius ſpirituales, quatenus eſt Papa, & præeſt Sed. Apoſtolicæ. Dixi *intra Curiam, vel vbi Papa reſidet* ad includendas actiones prædictas factas intra Curiam, etiamſi Papa non eſſet in ea, & ad includendas factas vbi eſt Papa, etiamſi Curia non eſſet ibi, eo quòd non ſemper vbi eſt Papa, ibi eſt Curia, iuxta d. Clem. Ne Romani §. ſane verſ. eo tamen adiecto, ibi: *Si in certo loco cauſarum, & literarum Apoſtolicarũ Audientia remanente, Papam alibi &c.* & per illum textum ſatis poteſt dici Sed. Apoſtolicam eſſe vtrobique, & vbi eſt Curia, & vbi eſt Papa, & quòd Author intendit includere factas vtrobique.

Seundo, dixi idem, ad excludendas actiones factas extra Curiam, & locum

vbi eſt Papa, quæ etiamſi fiant, authoritate eius ſpirituali, qualia ſunt facta per legatos, nuncios, collectores, Inquiſitores, & alios delegatos & Commiſſarios Apoſt. etiam ſpirituali authoritate munitos, facta enim apud eos, non cenſentur fieri apud Sed. Apoſtolicam: Clem. enim prædicta prima de ſequeſt. poſſeſ. quæ tribuit quiddam ſpeciale ſententiæ latæ apud Sed. Apoſtolicam, non vendicat ſibi locum in ſententia lata Coram prædictis extra Curiam, & beneficia vacantia in manibus prædictorum legatorum, non cenſentur vacare apud ſedem Apoſtolicam de quibus in d.c.2.de præb.lib.ſexto, & prædictæ actiones factæ apud illos extra præſentiam Papæ, & ſuam Curiam, minus temerariæ videntur, arg.c.Homo 40.diſt.

Quæ reſolutio fundatur primo, in eo, quòd ea quæ facta ſunt apud Papam quatenus eſt rex, non dicuntur fieri apud eum, quatenus eſt Papa, & præeſt Sed. Apoſtolicæ, Tum, quia ſedes Apoſtolica, quæ iam inde à Chriſto antequã regnum temporale ei accederet inſtituta fuit, & permanet, & perpetuo permanebit cap. In nouo 21.diſt. & c. Omnis 22.diſtin. Tum quia verba formaliter ſunt intelligenda l. in delictis §.extraneus ff. ad l. Aquil. quæ habet quod non dicitur ſeruus feciſſe ſciente domino, qui fecit antequam fieret ſeruus eius, & teſtamentum non dicitur factum à milite quod fuit factum ante militiam l. Titius ff. de milit. teſtam. Tum, quia vt Dialectici tradunt, non vidit Papam, qui non vidit eum qui eſt Papa, poſtquam factus eſt Papa. Tum, quòd qui appellat ab eo qui eſt Dux, & Rex, tanquam à Duce, non videtur appellare à Rege, iuxta Bart. in l. ſi quando C. de appell. & in l. prima §. ſi quis appellationis ff. de appell. ſic igitur qui facit aliquid apud eum, qui præeſt Sed. Apoſtolicæ ſpirituali, & regno temporali, quatenus præeſt regno, videtur facere apud Regem, & præſidentem regno temporali, & non apud Papam, & præſidentem Sed. Apoſtolicæ, nec conſequenter apud Sed. Apoſtolicam.

Secundo, prædicta reſolutio fundatur in eo, quòd tanto magis peccant violantes Iuriſdictionem ſpiritualem quam violantes temporalem, quanto maior eſt illa, quæ æquiparatur Soli, iſta, quæ æquiparatur Lunæ c. Solitæ de maior. & obed. & quanto ſublimius eſt aurum plumbo c. duo 96.diſt.

Ex quibus infertur primo, quòd actiones huius Extrauag. factę pro iuſtitia, vel gratia temporali obtinenda apud Gubernatorem Vrbis, vel Burgi, vel Iudices Capitolij, vel delegatos eorum, imo & apud ipſum Papam quatenus eſt Rex, malæ quidem, & peccata mortifera eſſe poſſunt, ſicut & actiones ſimiles factæ coram aliis Regibus, per dicta in notab.3. & 9. per eas tamen non incurruntur pœnæ huius Extrauag.

Secundo, quòd actiones ſimiles factæ Auinione, Anconæ, vel in aliis terris ſubiectis Papæ & Sed. Apoſtolicæ apud legatos & Iudices earum, quatenus ſunt temporales, abſente ab illis Papa, & Curia eius, duplici nomine à pœnis prædictis eximuntur, putà quòd non fiunt authoritate Papæ quatenus Papa eſt, & non fiunt intra Curiam vel vbi eſt Papa.

Tertio, quòd actiones prædictæ factæ coram Legatis, Nunciis, vel Collectoribus miſſis extra Curiam, vel delegatis Sed. Apoſtolicæ, vel ſpiritualibus delegatis, & ſubdelegatis eorum, non includuntur in hac Extrauag. quia non fiunt apud Sed. Apoſtolicam, nec vbi Papa eſt præſens, per prædicta.

Quarto

Quarto, quòd includantur actiones factæ pro iustitia, vel gratia obtinenda apud Pœnitentiarium, vel Vicarium, Auditores Rotæ, Contradictarum, vel Cameræ, & alios quoscunq; ministros Papæ, vel sedis Apostolicæ, Iurisdictione, auctoritate, potestate munitos, quatenus sunt tales, infra Curiã Papæ, vel in loco vbi est ipse, quia videntur esse factæ apud Sed. Apostolicam.

XIX. Nota in verbo *obtinenda* quòd non incurruntur pœnæ huius Extrauag. per pactionem, promissionem, acceptationem, dationem, vel receptioné pro iustitia vel gratia iam obtenta, quòd mox in notab. 21. post Io. Mon. probabitur, nisi fortè eo animo tantum daretur vel promitteretur, vt ad aliam iustitiam vel gratiam faciendam alliceret, vt ibidem dicetur.

27 XX. Nota sextam, & septimam actiones, quæ hic puniũtur, quæ sunt promissio & acceptatio. De quibus dico primo eas colligi ex vers. *& eam* ibi *promittentes & acceptantes.*

Secundo, quòd cogimur dicere illas differre à prioribus scilicet pactione, promissione, & acceptatione, quia vers. ille *& eam* qui continet illas, extendit textum loquentem de prioribus, ad illas duas, quòd non potest esse verum, nisi hæ duæ differrẽt ab illis, nihil enim extẽditur de seipso ad seipsum, vt palã est.

Tertio, quod ex mente prædicti Io. Mon. in d. Extrauag. prima de sent. excom. in verb. *& hanc* vbi mouet hanc difficultatem, respõderi potest quòd hic vers. loquitur de promissione facta tertio, veluti Proxenetæ, & mediatori, & acceptatione facta ab eodem veluti Proxeneta & mediatore, in quo non est remansurum lucrum promissionis vel acceptationis, sed est transiturum ad alium: Tres vero priores scilicet pactio, promissio, & acceptatio eiusdẽ, de illis, quæ fiunt inter daturum, & eum in quem vẽturum, & permansurũ est lucrum.

Ex quo infertur, quòd non solum paciscens & promittens de dando alicui, in quo lucrum pactum, vel promissum est permansurum, incurrit has pœnas, sed & qui promittit tertio, per quem tanquam per Canalem, est transiturum illud ad alium, & non solum acceptans pactionem, vel promissionem in suum lucrum, & recipiens illud retinendum sibi, incurrit hanc pœnam, sed etiam tertius, cui fit promissio, vel à quo fit acceptatio in vtilitatem alterius.

Quarto, quòd hæ duæ sunt intelligendę, & restringendæ, ad promissiones, & acceptationes illicitas & mortiferas tantum, per supradicta in notab. 10.

28 XXI. Nota actiones octauam, & nonam hic punitarum, quæ sunt datio, & receptio pro iustitia vel gratia. Circa quas dico primo, illas colligi ex prædicto vers. *& eam* ibi *dantesque & recipientes.*

Secundo, quòd cogimur etiam dicere illas differre à datione & receptione, quæ sunt quarta, & quinta, eò quòd vers. prædictus habet, sententiam, quæ de illis loquitur, extendi ad has, & nihil de seipso ad seipsum extenditur, vt prædictum est.

Tertio, quòd quicquid inuoluat Io. Mon. in prædicta sua glos. differunt in hoc, quòd illæ loquuntur de datione & receptione, virtute pactionis vel promissionis, hæ autem absolutè de datione & receptione.

Ex quo sequitur, quòd quicunque dat vel recipit aliquid pro iustitia vel gratia &c. etiam nullo pacto, nulla promissione, nulla acceptatione præcedente, incurrit has pœnas.

Quarto, quòd hoc est intelligẽdum de datione & receptione illicita etiam

mortifera,per dicta ſupra in notab.9.& 10.

Quinto,quòd facilè cuipiam videri poteſt,non licere alicui dare, vel accipere pro iuſtitia vel gratia iam facta,etiam nulla pręcedente promiſſione,nec pactione,nec acceptatione:Primo quidem,quia generaliter & indiſtinctè puniuntur hic dantes & recipientes, At non ſolum qui dant vel recipiunt ante iuſtitiam, vel gratiam factam, ſunt dantes & recipientes, ſed etiam qui poſt eam factam dant vel recipiunt: ergo indiſtinctè dicere debemus eos omnes incurrere.Nam vbi lex non diſtinguit,nec nos diſtinguere debemus, vt ait gl. l.de pretio per illum textum & alios multos de publ.in rem act.

Secundò facit inductio,qua D.Ioannes à Portugalia,non ſolum regio ſanguine Illuſtriſſimus,& Epiſcopatu Egitanen.ampliſſimo Reuerendiſſimus,ſed etiam de conditione gentis Luſitanæ,acumine ingenij,& iudicij,& prudentia, varia eruditione,piis ſanctiſque moribus ornata, clariſſimus, multiſque aliis nominibus mihi obſeruātiſſimus,induxit,verba illa huiuſmet Extrauag. *Quidam etiam talium operam atque induſtriam pretio & muneribus quæſiſſe affingant* per quæ ſignificatur:damnandos eſſe,qui pro iam quæſita pro alio gratia vel iuſtitia,accipiunt aliquid ab illo,& communiter non licere quicquam etiā pro iuſtitia vel gratia facta recipere.

Tertio,facit c.Eos in fin.1.q.1.quatenus habet non licere dare aliquid ordinanti,etiam poſt datum ordinem,Sed hiis non obſtantibus contrarium credimus:Tum quia hoc tenet quoad dantem Io.Mon.in prędicta gloſſ.ſuper verb. *generalibus*,& eadem ratione tenuiſſet idem de recipiente,ſi de illo meminiſſet,arg.l.illud ff.Ad l.Aquil.Tum,quia licet iura per eum citata præter cap.Dilectus,ſecundum,de Simon.parum id ſuadeant,quia loquuntur in materiis, in quibus non vetatur datio,vel acceptio:Illud tamen ſatis vrget,quia diſponens in Simoniæ materia, in qua vetatur datio vel acceptio, habet: Monaſterium poſſe à recepto in monachum,recipere id, quod ipſe ſine taxatione præcedenti,gratis obtulerit:præſupponens conſequenter, quòd etiam iuſtè dari poteſt: Tum efficacius, quia hæ pœnæ imponuntur danti & accipienti ad obtinēdam iuſtitiam vel gratiam, & nos agimus de dante & accipiente poſt eam obtentam, qui longè alij ſunt ab illis, & ideò lex pœnalis diſponens de illis, non eſt ad hos extendenda,per prædictum cap.Pœnæ,cum aliis,de pœn.diſtin.prima. Tum,quia nec eadem, nec ſimilis ratio militat in iſtis, nam dare vel accipere antea,tendit ad corrumpendum Iudicem,vel gratiæ authorem:dare autem poſtea non tendit ad illud, ſed potius ad inſinuandam animi gratitudinem: Aliqua item compenſatio de honeſtate debetur ei, qui benefecit, quæ non debetur ante benefactum,iuxta legem illam naturalem,vt benefacienti benefaciamus l.Si non ſortem §.libertus iunct.gloſ.de cond.indeb.& ei, qui gratiam fecit,non facturo, gratia, obligatione antidorali debetur: l.Sed etſi §.conſuluit ff.de petit.hæred.& c.Cum in officiis de teſtam. cum traditis à Thom. poſt Senecam 2.2.q.106.art.3.ſupra in aliud propoſitum citat.notab.XI.

Ad primum oppoſitorum reſpondeo,illud dictum gloſ.in oppoſitum citat. *vbi lex non diſtinguit,non eſſe diſtinguendum* limitandum,cum alia lex diſtinguit, vt ait eadem gloſ.vel cum ratio ex illa vel aliis legibus deſumpta id efficit,vt affirmat Bald.ibidem recept. Et in noſtro caſu non ſolum prædictum c.

Dilectus

Dilectus 2. distinguit, sed etiā rationes prædictæ, distinguendū esse persuadēt.

Ad secundum respondeo, quòd verba illa in eo inducta, probant quidem malè facere illos, qui affingunt se operam & industriam aliorum, pretio & muneribus consecutos fuisse, imò etiam insinuant, peius facere, qui ob illam causam factam, recipiunt, & pessimè qui ob eandem exigunt, non tamen probant malè facere eos, qui post gratiam factam, aliquid spontè & gratis in signum gratitudinis recipiunt.

Ad tertium, respondet Io. Mon. vbi supra, illud esse speciale ob criminis Simoniæ atrocitatem, sicuti & alia specialia, quæ ipse dinumerat, inueniuntur in ea, quæ non est idonea solutio: Tum, quia potest replicari, ibi non esse Simoniam, per ea quæ nos diximus in Man. Conf. cap. 23. nu. 101. vers. XI. Tum, quia etiam in hoc proposito esset simonia, si daretur vel acciperetur ad obtinendum aliquid spirituale. Quare respondeo primo, illud cap. Eos, agere de dato vel recepto, tanquam pretio eius. Decisio autem ista de dato & accepto ob gratitudinem & meram liberalitatem.

Secundò, quòd licet sit peccatum dare & accipere pro sententia & gratia (quæ sunt inuendibiles) facta, tanquam pro pretio illarum, tamen pœna huius Extrauag. non includeret eum, qui id faceret, quoniam, vt prædictum est, imponitur, danti & accipienti pro obtinenda, & cum sit pœnalis, non est extendenda ad dantem vel accipientem pro obtenta, propter diuersitatem casus & rationis, licet esset peccatum. Quod tamen videtur limitandum in eo, qui refert valde maiorem gratiam, quam leges gratitudinis requirunt, principaliter intendendo mouere Donatarium, ad faciēdam aliam iustitiam vel gratiam spe retributionis similis faciendæ sibi, post aliam factam: Quia fraus & dolus nemini prodesse debet cap. Sedes Apostolica de Rescrip. & l. Itaque fullo ff. de furt. Dixi *principaliter* quia secus esset, si minus principaliter hoc intenderet, qualiter videtur intēdere is, qui iustitiam vel gratiam factam, longè copiosius, vltrà quàm debet per leges gratitudinis, refert, ea mente principaliter, vt augeat inter se dantem & accipientem amicitiam, sperans minus principaliter & secundariò ex ea sibi euenturam aliam iustitiam vel gratiam argumento eius quod Thom. 2. secundæ q. 100. art. 15. ab omnibus recept. & à nobis citatus in d. Manual. cap. 23. nu. 100. ait: Eum qui dat aliqua Episcopo, aut beneficiorum collatori principaliter ad ineundam cum eo amitiam, sperans tamen fore, vt ille posteà motus ea, det aliquod beneficium, non incurrere simoniam.

29 Sexto, quòd ex hoc infertur vna ratio, quare non incidant in has pœnas, qui ea quæ vocant propinas (quæ sunt quædam stipēdia & honoraria incerta) etiam indebitas, vel maiores quam debitas accipiunt, quia non dantur nec accipiuntur pro iustitia facienda, sed facta: Altera & aptior ratio, quòd non dantur pro iustitia facienda vel facta, sed pro quodam salario vel stipendio incerto.

An autem decenter soluantur in tota vrbe, & toto orbe, delegatis à Sed. Apostolica vel legatis eius, & quæ quantitas sit debita, & quæ maior debita, & an deceat eo maiorem dari, quo causa, super qua lis tractatur, est maior, præsertim quando minor est difficilior decisu quàm maior? non est locus hic tractandi. Quid autem sit dicendum de deponentibus de more propinas ante

ſententias latas dubitari poteſt, & dici primo. Quod propter conſuetudinem, & ſtylum Curiæ non incurrunt eas, quando vtraque pars, iubente Iudice, deponit rationabiles, & moderatas quantitates.

Secundo, quòd pars quæ eas deponit, antequã iubeatur à Iudice, notabiliter maiores debitis, quò Iudicem inclinet in partẽ ſuam, incidere videtur in illas.

Tertio, Quod Conuentiones inter Iudices, & partes, vt deponatur propina maior iuſta, ſunt illicitæ, licet de rigore Iuris hic non videantur comprehendi, quia non dantur pro iuſtitia, ſed pro propina, ſiue ſalario, ſeu ſtipendio licet iniuſto, vt in ſimili mox dicemus de ſalario nimio, Notario, vel Aduocato præſtito.

Quarto, Quod deponentem propinam multò maiorem iuſta quam aduerſarius deponit, vt Iudex magis moueatur ad ferendam ſententiam pro ſe, non ſolùm arbitramur malè facere, ſed etiam incidere in has pœnas, quia tacitè videtur paciſci vel promittere aliquid pro iuſtitia facienda, niſi, quoad forum interius ſaltem, excuſaretur ob opinionem probabilem de inconſtantia Iudicis, in ſuæ cauſæ rectitudine, quam probabiliter certam putat: per dicta ſupra notab. 9.

50 Septimo, Ex proximè dictis infertur, quòd licet nemo incurrat pœnas huius Extrauag. ob actiones in ea contentas, quæ ante illam non fuerunt illicitæ, (omiſſio enim denunciationis intra triduum, quæ anteà non erat illicita, non eſt de actionibus ſordidis, vt ſup. dictum eſt) non tamen omnes qui agunt eas, quæ ante illam fuerunt illicitæ, incurrunt illas, nam datio & receptio pecuniæ vel muneris, in pretiũ iuſtitię vel gratiæ factæ in ſpiritualibus, etiam poſt illas obtentas, ſemper eſt illicita, per eam tamen pœnæ huius extrauag. non incurruntur, quòd per ſolutionem proximè datam ad c. Eos prima q. 1. comprobatur, & eadem ratione idem dicendum eſt de receptione pecuniæ in prætium ſententiæ etiam latæ, etiam iuſtæ, circa temporalia, eſt enim illicita: l. vænales C. quando pro. non eſt neceſ. c. Qui rectè & c. Non licet X I. q. 3. & c. pœnale 14. q. 5. quibus expreſſe probatur, non licere vendere ſententiam etiam iuſtam, & eam vendentem annumerandum eſſe vendentibus in templo per Euangeliũ reprobatis, ait Greg. in c. Vendẽtes prima q. 3. & tamen per eam non incurruntur hæ pœnæ. Idem maiori ratione dicendum eſt, de receptione pecuniæ in pretium ſententiæ iniuſtæ, quæ duplici nomine illicita eſt, eò quod venditur quòd non eſt vænale, & quòd effectu malum dicit eſſe bonum, contra illud Eſaiæ c. quinto. *Væ qui dicitis bonum malum, & malum bonum*, relatum in cap. Væ qui dicitis X I. q. 3. Idem de datione & receptione pro gratia iam facta præſertim iniuſta etiam in temporalibus, ab eo qui eam vendere, ſeu commutare pro temporalibus non poteſt, quales ſunt ferè omnes inferiores Monarchis, quoad gratias de Iuriſdictione procedentes, & etiam ipſi Monarchæ quoad iniuſtas, & iuſtas quoad aliquas, quæ tamen ſint illæ, ea ratione hic non tracto, qua notab. 8. omiſi quiddam ſimile tractare, remittendo lectorem quoad aliqua ad cap. 25. à num. 1. in 11. noſtri Manual. Confeſſ. Licet enim omnes prædictæ dationes & receptiones ſint vbique terrarum, & gentium illicitæ, & quidem magis apud. Sed Apoſtolicam factæ, non tamen per eas incurruntur pœnæ in hac Extrauag. ſtatutæ, Cum non

dentur,

dentur, nec recipiantur pro obtinendis, sed tantum pro obtentis.

31 Octauo, Rectè dicere Io. Mon. in prædicta glos. quòd nec Aduocatus, nec Procurator, nec tabellio petens salaria, & conueniens de eisdem, ligatur hac sanctione: per c Non licet XI. q.3. Cuius ratio vera, omissa sua parum, apta, est: Quia quòd datur Aduocato, vel Notario, non datur principaliter pro obtinenda iustitia, pro qua nil dari vel promitti potest, per c. Non sanè 14. q.5. & d.c. Non licet, quam rationem sensit idem Io. Mon. determinando paulò post vtiliter, ferè in hæc verba. *Sine parabola, idest promissione præcedente, potest dari aliquid promotori, idest Authori iustitiæ vel gratiæ, completo negocio arg. ff. de orig. iur. l. 2. §. fin de donat. l. Aquilius, & de var. & extraor. cognit. l. prima. § perinde extra de Simon. c. Dilectus 2. in fin. 1. q. 1. c. Si quis Episcopum.* hæc ille, Per quæ omnia iura licet non probetur efficaciter, vt diximus supra eod. not. illat. 5. probatur tamen per d.c. Dilectus 2. & alia ibi adducta.

IX. Quod hanc rationem consequitur, Eum incurrere has pœnas, saltem in foro interiori, qui daret Aduocato, vel Notario plus iusto salario, non tam pro salario, quàm vt ipse tanquam amicus Iudicis, & multum apud eum valēs amore vel precibus, flecteret eum ad ferendam sententiam pro ipso, siquidem ipse illud plus verè principalius, dat pro iustitia, siue sententia consequenda, quam pro salario, licet nomine, vel specie salarij illud operire, siue palliare simulet, & constat, præsertim in foro interiori, magis esse attendendum, quod verè agitur, quàm quod simulatè: iuxta Rubr. C. plus valere quod agitur quam quod simulatè concipitur. c. Ad audientiam de empt. & vend. Quod etiam eadē ratione est dicendū de Aduocato & Notario accipiētibus, quòd eò magis memorādū videtur, quo magis est quotidianū iuxta l. legaui. ff. de liberat. legat.

SVMMARIVM.

Xeniorū datio Iudici, quæ ante hac erat illicita, punitur hic, nō autē quæ antea licebat, qualis est dari solita in vrbe ad Natale Domini, modo animo recto, & ob meram liberalitatē, intra quantitatem permissam fiat, nu. 32.

Xeniorum etiam permissorum datio, non licet, si principaliter fiat ad Iustitiam obtinendam, licet autem, si principaliter ob meram liberalitatem & honestam gratitudinem fiat, quamuis minus principaliter fiat ad iustitiam obtinendam, nu. 32.

Donatio ob aliam causam, quam ob meram liberalitatem non est proprie donatio, num. 32.

Liberalitas mera quæ dicitur, num. 32.

Finis principalis actus virtutis non potest esse bonum temporale, sed bene minus principalis, nu. 33.

Horas ad Canonicas iens principaliter ob lucrum peccat, nu. 33.

Xenia ita dari, vel non dari possunt gratiarum Authoribus, & Protectoribus, ac Iudicibus, nu. 33.

Xenia quæ nimia, arbitrio boni viri definiendum, nu. 33.

32 X. non abs re interrogare quosdam. Quid dicendum sit de datione & receptione Xeniorum & munerum, quæ circa festum Natalis Domini dantur Reuerendissimis in Vrbe Auditoribus, & aliis Iudicibus? Nam pro parte negante quod non licet illa dare nec accipere, facit primo, hæc Extrauag. quatenus punit dationem, & receptionem rei etiam antea non pactæ vel promissæ.

Secundo, quod illicitũ est dare vel accipere munera pro Iustitia obtinenda vel facienda, per illud Esaiæ. *Beatus qui excutit manus suas ab omni munere*, relatum in cap. Sunt nõnulli 1.q.1.& c.Etsi quæstiones de Simon.& alia in hoc citat.supra notab.tertio, & negari non potest, Xenia esse quædam munera.

Tertio, Quod illa Xenia eo fine dantur, vt ad minus recipientes sint gratiores dantibus, & faueant eis in arbitrariis, & tandem ferant sententiam pro ipsis & citius eam ferant, etiamsi non habeant probabilem timorem de inconstantia Iudicum in recto, nec certum de sua Iustitia conceptum, quod esse illicitum diffinimus supra notab.9.

Pro contraria tamen parte facit illud late probatum supra notab. tertio, Coroll. quarto, Quod pœnas huius Extrauag. non incurrit quis, ob actiones in ea contentas, quæ ante illam erant licitæ: At huiusmodi Xeniorum datio & receptio modesta, licita erat ante hanc Extrauag. ob consuetudinem publicam à Papa, toto clero & populo scitam, & approbatam, & nulli iuri naturali vel diuino contrariam, Imo & humanæ legi consonam, secũdum quam licitè possunt dari esculenta & poculenta, quæ paucis diebus consumantur, Iudicibus delegatis, quales sunt Reuerendissimi Auditores à Papa in Curia deputati, c.Statutum §.Insuper de Rescript.lib.6.

Secundo, Quod prædicta consuetudo non est contraria iuri naturali vel diuino, & ita potest valere etiam quoad Ordinarios argum. cap. fin. de Consuetud. modo non dentur principaliter ad Iustitiam vel gratiam faciendam: sed in signum gratitudinis pro studio & labore, quæ in cognoscendo de causa suscipiunt, per ea quæ de gratitudine supra eod. notab. num. 28. & latius in notab. 11. tradita sunt, & modo non dentur tam grandia, vt inspecta qualitate personarum, inducãt periculum probabile flectendi animum Iudicis à recto, argum.tex.memor.in l.solent ff.de off.Procons. & aptius in cap. Etsi quæstiones de Simon.

Tertio, Quod ad opposita responderi potest: Ad primum quidem, quod huic Extrauag.non est locus in actionibus quæ ante illam erant licitæ, vt sæpe prædictum est.

Ad secundum autem, quod in eo assumpta, procedunt in muneribus datis malo animo, corrumpendi Iudicem, vel quæ præ magnitudine solent corrumpere, vt exponit d.c.Etsi quæstiones.

Ad tertium, quod procedit solum in hiis quæ principaliter dantur ad corrumpendum Iudicem, vel in pretium iustitiæ, non autem in hiis, quæ dantur principaliter in signum gratitudinis, licet minus principaliter respiciatur gratificatio iusta & honesta.

Ex quibus subinfertur primo, Incidere in vtroque foro in pœnas huius Extrauag. illos; qui dant vel accipiunt, aliqua Xenia notabiliter maiora, vel plura, vel alia, quam iure scripto vel cõsuetudine honesta & præscripta, liceat: & conse

& consequenter si darentur alia quam esculenta & poculenta, vel hæc in maiori quantitate, quam paucis diebus consumi possit, attenta qualitate personę, iuxta prædictum §. Insuper & ei annot.

Secundo, Quod videntur incidere in eas quo ad forum interius, dantes vel accipientes etiam iure vel consuetudine iusta permissa, qui principaliter dant vel accipiunt ea ad corrumpendum, vel tanquam pretium iustitiæ obtinendæ: Tum, quia id vbique gẽrium est & erat illicitum coram Deo, etiam ante hanc extrauag. cum per id effectu ematur & vendatur quod non est vænale iux. prædicta capitula, Qui recte, & Non licet xi.qu.3.& cap. Non sane 14.qu.5. & cap. Vendentes 1.q.3.& d.l. Vænales. Tum quia prædicta Iura non permittunt dare vel accipere illa, ob aliam causam quam ob meram liberalitatem, vt expressit prædictus §. Insuper, & datio vel donatio ob aliam causam quam virtutis, non datur vel accipitur ex mera liberalitate. Donatio enim ob aliam causam quam liberalitatem facta, non est donatio proprie, vt expresse ait I.C. in l. prim. ff. de donat. determinans donationes ob alias causas factas, non esse proprie donationes. Non obstat quod glossa in d. §. Insuper verbo *mera liberalitate* visa sit aliquibus significare, quod omne quod non est exactum vel petitum, directè vel indirectè, dicitur datum ex mera liberalitate: Non enim hoc dicit, sed quod ad hoc vt aliquid cènseatur merè liberaliter datum, requiritur ne sit exactum vel petitum, quod tam longe aliud est, quam est requiri aliquid à sufficere aliquid, quæ esse alia, probat gloss. sing. in c. Statutum in princ. verb *Canonicis* de Rescript. lib. sexto, dicens textum illum requirere quidem vt delegatus sit saltem Canonicus, non tamen sufficere, Ita glossa prædicta significans requiri ne sit exactum vel petitum, vt aliquid dicatur liberaliter datum, non significat id sufficere: Et consequenter datum vel acceptum principaliter pro iustitia obtinenda etiam sine vlla exactione, non est verè coram Deo merè liberaliter datum.

33 Tertio, Quod non incurrunt eas, dantes vel accipientes ea quæ iure licet dare vel accipere ob meram liberalitatem, si dent vel accipiant ob eam principaliter, quamuis minus principalis respectus habeatur etiam ad breuiorem vel fauorabiliorem expeditionem: Tum, quia quod principaliter & non quod minus principaliter agitur, est attendendum. l. Si quis nec causam ff. de reb. cred. c. Quamuis pactum iunct. gloss. de pact. lib. sexto. Tum quia non peccat, qui mutuat principaliter ob charitatem & amicitiam, licet minus principaliter speret gratitudinem, iux. gloss. recept. in c. Consuluit de vsur. & tradita in Manual. Confess. cap. 17. num. 209. Nec qui vadit ad horas Canonicas principaliter vt placeat Deo, vel suo muneri satisfaciat, licet minus principaliter id faciat ob distributiones quotidianas, iux. gloss. sing. in c. primo de cler. non resident. lib. 6. glos. pen. & traditur in d. Manual. cap. 23. num. 100. Tum quia generaliter omnis actus virtutis, directus principaliter in debitum finem, est bonus, licet minus principaliter dirigatur in aliquod temporale commodum, quamuis nullus actus virtutis, directus principaliter in finem acquirendi bonum temporale, sit bonus; Per ea quæ nuper late tradidimus in Comment. c. Cum Minister 23. q. quinta à num. 30. post Adrian. ibi citatum & quæ addimus infra notabili 27. num. 37. ad simile propositum.

Non obstat dictio *mera* quæ significat puram, iuxta glos. memorab.verb. *mero* in princip.Instit.de diuis.stipul.quia pura dicitur liberalitas, quæ ob nullam aliam causam fit principalius, quam ob illam, neque æquè principaliter ac ob illam, quamuis minus principaliter & secundariò fiat ob aliam vel alias, puritas enim non excludit minus principalem respectum, sicut merè & purè gratis dicitur mutuum, quod datur principaliter ob liberalitatem vel amicitiam, licet minus principaliter & secundario aliquid speretur, iuxta d.glos.solenn.& recept.in d.c.Consuluit de vsur.quæ habet, illud Euangelij: *Mutuum dantes, & nihil sperantes* verificari in eo, qui nihil sperat principaliter, licet minus principaliter & secundariò sic: faciunt ad hoc illa multa, quæ de fine principali & minus principali ad praxin quotidianã vtilia, scripsimus in d.c.Cum minister 23.q.5.à num.30.

Quarto, Quod hæc eadem omnia quæ dicta sunt de datione & receptione Xeniorum, & munerum Iudicum, Iudicibus facienda, dicenda sunt etiam de datione & receptione Xeniorum vel munerum, facienda vel non facienda Authoribus gratiarum & eas impetrantibus: Et consequenter Protectoribus Regum, Principum, Nationum, Prouinciarum, Ecclesiarum, Ordinum, Monasteriorum, & aliorum apud sedem Apostolicam sibi commendatos, sua cura, studio, vigilia & labore, protegentibus: De Xeniis & muneribus, inquam, non solum per contractum vel quasi contractum debitis, quæ nomine salarij & stipendij iustificantur, vt dictum est supra eod.notab.num.32.sed etiam de aliis quæ vltra illa dantur vel recipiuntur: Nam si principaliter id fiat in signum gratitudinis, amoris, & debitæ cuiusdam obseruantiæ, erunt licita, licet minus principaliter dentur ad mouendum & animandum vt citius & feruentius agant, aut impetrent, modo non fuerint nimia vel insolentia, quod pro varia dantium & recipientium conditione, variè est boni viri arbitrio definiẽdum, arg.l.primæ ff.de Iur.delib.cap.de causis de off.deleg. Si vero contra principalius vel æquè principaliter dantur vel recipiuntur pro gratia facienda vel impetranda, quam vel ac pro gratitudine, vel fuerint boni viri arbitrio nimia vel insolentia, erunt illicita.

SVMMARIVM.

*Denunciandi præceptum hoc intra triduum, nouum, solos præsentes in Curia ligat, & eos salua correctione fraterna, à qua facta, incipit triduum. num.*34.

XXII. Nota ibi *non renunciarent* causam decimam ob quam incurruntur hæ censuræ, quam supra notab.3.diximus, non esse de actis antehac prohibitis, sed de non actis, siue omissis, quæ antehac licebat omittere, & non facere; & consequenter nouum casum in quo iubetur denunciatio criminis intra triduum. Cui addo primo, quod soli existentes in Curia, sub eo includi videntur: Tum quod sic restringit Syluester in verbo Excommunicatio 7.cas.43. Extrauag.2.de Simon.quatenus iubet denunciationem excommunicatorum ob Simo

Simoniam, quantocyus fieri Papæ, vel cui id ille commiserit: Tum per rationẽ eius in hæc verba: scilicet *quod aliter irrationabilis fuisset constitutio, quæ voluisset pauperes ab extremis terræ adire* Curiam, pro deferenda Simonia hæc ille, Tum quia tanto maior occurrit ratio restringendi hanc Extrauagantem, quam illam, quanto maiores pœnæ inferuntur in hac, quam in illa, & quanto breuius tempus præstituitur ad denunciandum in hac, quam in illa, quũ in hac iubeatur denunciatio fieri intra triduum, in illa autem quantocyus fieri potest.

Secundo, Quod dubitari potest, An correctio fraterna debeat præcedere huiusmodi denunciationem? & videtur quod non, quia iubetur fieri intra triduum, intra quod rarò posset fieri commoda fraterna correctione præcedente, sed cõtrarium arbitror verius, saltem si crimen est occultum. Tum propter illa verba Thom. communiter recept. 2.2.q.33.art. septimo. ad vltimum scilicet *Prælato non est obediendum contra præceptum Domini.* Iuxta illud Actuum septimo, *Obedire oportet Deo magis &c.* & ideo quando Prælatus præcipit vt ei dicatur quod quis sciuerit esse corrigendum, intelligendum est præceptum sane, saluo ordine fraternæ correctionis, siue præceptum fiat generaliter ad omnes, siue ad aliquem specialiter. Sed si Prælatus præciperet expresse contra hunc ordinem à Domino institutum, & ipse peccaret præcipiens, & subditus ei obediens, quia contra præceptum Domini, vnde non est ei obediendum, quia Prælatus non est Iudex iudiciorum occultorum, sed solus Deus, vnde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi inquantum per aliqua indicia manifestantur, putà per infamiam, vel aliquas suspitiones, in quibus potest Prælatus præcipere, sicut & Iudex sæcularis, vel Ecclesiasticus potest exigere Iuramentum de veritate dicenda. Hæc ille, Quæ ad literam transcripta, sequitur Adrian. in quarto, de correct. frater §. Ostenso vers. tertium principale: Quibus omnes fere assentiuntur: & ad argumentum oppositum responderi potest, triduum incipere debere à fraterna correctione facta, & non secuta emendatione.

SVMMARIVM.

Excommunicatio noua maior, reseruata Papæ, nu. 35.
Etrauag. hic innouata, olim reuocata fuit, num. 35.
Restitutio hic iussa, non tollitur partis remissione, num. 35.
Audens non dicitur hic omnis faciens, sed tantum præsumens, num. 35.
Præsumentem quæ lex punit, non includit bono animo facientem, num. 35.
Ordinatus bono & simplici animo ante iustam ætatem, non suspenditur, num. 35.
Pœna nullitatis huius Extrauag. in foro conscientiæ subeunda, num. 35.

35 XXIII. Not. ibi *nullus &c.* nouum casum in quo Excommunicatio reseruata Papæ, ipso iure incurritur, quem nos posuimus in d. Manual. cap. 27. nu. 106. referendo prædictam Extrauag. primam de sent. excom. super qua ni-

hil aliud diximus, quàm quod, vt supra num.1.dictum est, Palud. Angel. Syluest. Adrian. & Caiet. attestãtur reuocatam fuisse per Clem. V. Cui addi nunc oportet. Primo, eam esse innouatam per S.D.N. Gregor. XIII. Secundo, quòd in vtraque est adiectio, ne absoluatur priusquã malè accepta, benè restituat pauperibus. Tertio, Quod huic est consequens, non sufficere partis, quæ dedit remissionem, vel donationem, quamuis impotentia restituendi excusaret, sicut & ab aliis restituendis iuxta tradita à nobis in d.Man.cap.17.num.56. Quarto, Quod hic est casus in quo turpiter datum, & turpiter acceptum debet restitui pauperibus, quod facit ad limitationem & declarationem eorum, quę diximus in Man.cap.17.num.92. Quinto, Quod S.D.N. adiecit in hac Sex. actiones (de quibus infra) contentis in illa, ob quas perinde incurruntur pœnæ, ac ob illas. Sexto, Quod in hac extensione S.D.N. Greg. XIII. qua Extrauag. Bonif. extendit ad facientes aliquam prædictarum sex actionum, ponderãdum est verbum *Audentes* quod non includit facientes quolibet modo, sed tantum temerario & præsumptuoso: Tum quod audacia vtplurimum sumitur in malam partem pro nimia confidentia: iuxta illud Cicer. Nec vires eis, nec audacia, nec tela defuere: Tum per text. sing. in Extrauag. Cum primum Pij V. contra blasphematores &c. in §. Nullus ibi *Audeat*, *siue præsumat* iuncta significatione propria illius coniunctionis *siue* quæ est disiungere verba & coniungere sensum, vt diximus in Comment. cap. Statuimus 19.q.3.num.62. post Panor. communiter receptum in cap. Inter cæteras de rescrip. & quod consequenter hæc extensio non includit illos, qui eas agunt bono animo & simplici, absque dolo & temeritate, quia lex puniens præsumentem facere aliquid, non includit tali modo facientem iuxta determinat. Cardinalis communiter recept. in Clem. prima qu.38. de priuil. qua nos sæpè vsi sumus, & præsertim in relectione cap. Acceptam oppos.8. de rest. spol. ad excusandos à pœna suspensionis ipso iure inflicta per Extrauag. Pij II. præsumentibus ordinarij ordine sacro ante legitimam ætatem, eos, qui bona fide præcepto superiorum, vel suasione aliorum, vel sua bona intentione simplici, sine dolo, ignorantes malè facere, ordinantur ante illam.

XXIIII. Nota ibi *Iustitiæ vero. siue gratiæ* omnia obtenta per actiones hic punitas, esse ipso iure nulla, licet antehac multa essent valida, vt dictum fuit supra notab.3.nu.4. Quam pœnam etiam in foro conscientiæ seruandam probat notab. sequens.

XXV. Nota ibi *& scienter illis vtentes &c.* alium nouum casum, in quo ipso iure incurritur excommunicatio Papæ reseruata, videlicet actio vtendi impetratis per sordes, hic puniri iussas. Ex quo infertur, pœnam nullitatis inductam per hanc Extrauag. esse in foro conscientiæ subeundam, quamuis in d.man.c.23.num.118. & latius in Comment. cap. fraternitas 12.q.2. & alibi sæpè probabiliorem putauerimus opinionem eorum, qui asserunt glos. d.ca. Fraternitas, quæ habet, pœnam non deberi in foro conscientiæ, habere locum regulariter etiam in pœna ipso iure incursa, Non inquam id obstat, quia id limitandum est, vt ibi dixi, quando constat de contraria intentione legislatoris, hic enim vtentes impetratis quæ ob pœnam nullitatis ipso iure latam sunt nulla, excommunicantur excommunicatione maiore, quæ præsupponit peccatum

catum mortale c.Nemo & c.Nullus 11.q.3.quod non peccaret ſi illa pœna nullitatis ipſo iure incurſa, in foro conſcientiæ non ligaret, vt palam eſt.

SVMMARIVM.

Actiones hic punitæ etiam ante hac fuerunt illicitæ, nu.36.

Sollicitationem iuſtitiæ gratiæque faciendæ qui quærentes has pœnas incurrunt, num.37.

Mercede ſua dignus mercenarius, & ſtipendiarius ſtipendio, nu.37.

Ambitio ſiue allectio præſtantium gratia per munera hic punitur, ſed eſt reſtringenda ad munera inſolita &c. nu.38.

Actio qua fingitur datum quid intercedenti, eſt vna de hic punitis, etiam non ſecuta obtentione, nu.39.

Hoc *pronomen præſentia oculo corporis vel mentis demonſtrat, nu.39.*

Conſilium, auxilium, & fauor principaliter vetita puniuntur non ſecuto effectu, ſecus ſi acceſſoriè vetentur, nu.40.

Conſilium, auxilium, & fauor puniuntur ſecuto eo, in quod dantur, licet non ſequatur obtentio, nu.40.

Pœnæ huius Extrauag. innouantis & innouatæ ſunt octo, quarũ tres primæ proculdubio ligant in foro cõſcientiæ, & vltima non, & quatuor reliquas non obligare in illo eſt probabile, nu.41.

Pœna etiam ipſo iure impoſita regulariter non ligat conſcientiam, nu.41.

36 XXVI. Not. in verb. *ſcelus* adiunct. verb. *peſſima* infrà poſito, quod actiones per hanc Extrauag. punitæ, erant ſcelera, & peſſima peccata etiam ante hanc Extrauag. quatenus enim ait hoc ſcelus ante illam inoleuiſſe, palam præſupponit exercitium illarum ante illam ſcelus fuiſſe, & quatenus ait, illa eſſe peſſima, quando hæc Extrauag. fiebat, præſupponit ea ante illam fuiſſe talia, non enim hæc antequam fieret & promulgaretur, poterat illa facere talia, cum lex non extendatur ad præterita, cap. ſecundo, & fin. de cõſtit. In quod ipſum faciunt etiam ſequentia verba, quibus aſſeritur: *Exiſtimationem Curiæ per ea offendi* & rurſus *in eos qui talia agunt animaduertendum fore* quæ relata ad omnia præcedentia præſupponunt ea digna fuiſſe animaduerſione, & punitione, antequam per hanc punirentur, per quæ omnia corroboratur notabile tertium, ſicut & hoc per illud.

37 XXVII. Nota ibi *nundinentur* 11. actionem hic punitarũ & cõſequenter, quod quærere quem ſibi onus vel mandatum impetrãdi iuſtitiam vel gratiam, accepto, pacto, vel promiſſo ſibi in id pretio, eſt graue peccatũ, Quod tamen limitandum eſt; non vero dicare ſibi locum in pretio quòd ei datur vel promittitur pro mercede, ſalario, vel honorario laboris, induſtriæ, & ſolicitudinis ob id ſubeundorum, nam illud iuſtè datur & accipitur: Tum per illud Lucæ 10. *Dignus eſt mercenarius mercede ſua* probat. in c. primo 13. q.1. Tum per illud

eiusdem Lucæ cap. tertio: *Estote contenti stipendiis vestris* relatum in cap. Militare 23. q. prima. Tum quia id non datur pro iustitia vel gratia, sed pro labore, industria, & solicitudine remunerandis, etiamsi paulò plus iusto in signum gratitudinis detur: Si verò datur multum exuperans, præsertim cum pro magnitudine gratiæ impetrandæ augetur, & pro paruitate minuitur, cum tamen fortè maior labor debeat impendi pro parua quam pro magna, merito potest iudicari in foro exteriori potius datum in pretium gratiæ impetrandæ, quàm in remunerationem laboris, industriæ, & solicitudinis. In foro autem interiori, ipse qui dat vel recipit esto Iudex, pro quo principalius det vel recipiat, & si principalius det vel recipiat pro iustitia, vel gratia obtinenda quàm pro labore, industria, & solicitudine, incurret istas pœnas, & si contra principalius pro illis quàm pro hac, non incurret, quia attendendum est, quod principaliter agitur l. si quis nec causam ff. de reb. cred. cum multis ibi cumulatis per Iasonem & l. si non sint §. perueniamus ff. de aur. & arg. leg. & per dicta supra notab. 21. num. 32. & tradita à nobis in d. man. cap. 23. num. 100. & profundius aliis in c. Cum minister 23. q. quinta à num. 39. vbi tamen clare concludimus contra Bart. & aliquot alios, ibi citat. non omnem causam sine qua non fieret actus, dici principalem. Ex quibus colligitur responsio danda cuidã misso vel venienti à Regno Indiæ maris Oceani *quòd vocant del Peru* dato sibi mandato vnà cum aliquot centenis ducatis, ad impetrandum quasdam gratias Apostolicas.

38 XXVIII. Nota ibi *donis pollicitationibusque ambiũt* actionem ob quam incurruntur istæ pœnæ, & consequenter esse graue peccatum, ambire, siue adire alliciendo donis & pollicitationibus, valentes gratia, apud illos, qui facturi sunt gratiam vel iustitiam, pro illa, medio illorum obtinenda; nec est hæc eadem quæ sexta, quam secuti Io. Mon. collegimus ex illis verbis *promittentes & acceptantes* quia illa est de promittente tertio quasi proxenetæ, apud quem lucrum promissum non est remansurum: hæc autem est de promittente vel dante tertio apud quem lucrum est remansurum, & ita longè differunt, vt palam est hæc tamen restringenda est ad allectionem per munera illicita, & in eiusmodi rogationibus & flagitationibus inter probos insolita, per dicta supra in notab. 9. 11. & 21.

XXIX. Not. ibi *quidam &c. quæsisse affingant* actionem 12. de punitis hic videlicet fictionem qua mendaciter quis fingit se dedisse pretium vel munera pro opera præstanda vel præstita per valentem gratia, apud iustitiæ vel gratiæ Authorẽ; Super qua sumus interrogati, An per eam incurrantur pœnæ, etiam non secuta obtentione gratiæ? & videtur respondendum affirmatiuè, per ea quæ supra not. 9. & 10. diximus eas incurri per pactionem & promissionem vel acceptationem, etiam non secuta datione, nec iustitiæ, vel gratiæ obtentione, hæc enim actio æquè prohibetur ac illæ, & sicut illas includit Extrauag. Bonif. hic innouata, ita hanc includit hæc illam innouans, quatenus illam ad hanc extendit: Quod autem ad hanc extendat, colligitur primo ex eo, quòd ea relata cum contentis in Extrauag. Bonifacij, & aliis duabus in duobus proximis notab. collectis, subdit ea esse pessima, quod intelligi debet de omnibus contentis in innouante & innouata, & quamuis alicui videri

potest,

potest, non referri ea ad contenta in innouata, quia sunt paululum remota, nemo tamen negare potest referri ad tres proximas per innouantem additas quarum vna est hæc.

Secundo, quòd præmisso quod sunt pessima, & quòd æstimationem Curiæ grauissimè offendant, ad id in eos, qui talia agunt animaduertendũ fore, intelligendum per verbum *Talia* ea omnia quæ prædixit, vel saltem ea, quæ proximè præcedunt arg. c. Secundo requiris de appel. & citatorũ per glossas eius.

Tertio, quòd adiungit innouationem extrauagantis Bonif. VIII. & eius pœnarum, extendendo eas per illa verba *easdemque omnes extendimus ad audentes qualecunque horum facinorum, quæ ascripsimus* in quibus pondera verbum *extendimus* per quod apparet velle se, vt habeat locum etiam in aliquot aliis, quam contentis in d. Extrauag. Bonif. & non sunt aliæ, quàm proximè relatæ, quarum vna est hæc, de qua hoc notabile, ergo etiam ea est vna de actionibus in hac Extrauag. punitis: pondera etiam illa verba *qualecunque horum facinorum* in quibus illa dictio demonstratiua *horum* aptius refertur ad tres proximas: Tum quia sunt præsentiores quia proximiores, & illud pronomen demonstratiuum respiciens præsentia oculo corporis vel mẽtis iuxta textum, & ibi notat. per Bar. & alios in l. hoc edicto, quæ est prima ff. de nou. op. nunc. aptius respicit præsentiora: Tum quia non sunt alia præsentia, nec absentia, quæ demonstrentur, & in quæ fiat extensio, nisi prædicta tria, de quorum tertio est hoc notabile. Pondera item verbum *quæ adscripsimus* idest adiecimus, quæ sola tria prædicta sunt, ergo etiam illa includuntur.

Quarto, per illa verba *illis & aliis supradictis* posita in vers. sequenti *Audentes* per quæ clarè distinguendo illa, quæ ipsemet adiicit ab aliis contentis in Extrauag. Bonif. pœnas eius extendit ad consulentes, auxiliantes, & fauentes ea facientibus.

40 XXX. Not. ibi *dantes &c. consilium, auxilium vel fauorem* tres alias actiones, quæ sunt 14. 15. 16. quas adiicit S. D. N. Circa quas dubitari potest: An per eas solas non secuto effectu consilij, auxilij vel fauoris, incurrantur pœnæ huius Extrauag? Nam pro parte affirmante facit primo id, quod dictum est supra not. 8. videlicet: quòd prædictæ pœnæ incurruntur per pactionem, promissionem, dationem & receptionem pro obtinenda iustitia vel gratia, licet non obtineatur.

Secundo, quod c. primum de homicid. lib. 6. cum ei annotatis habet: Mandantem occidere per assasinos perindè incurrere pœnas illius c. non secuto homicidio, ac secuto illo, & l. Quisquis C. ad leg. Iul. maiest. perindè punit ineuntem fœdus contra principem, ac bellantem contra eum, & volentem occidere senatorem eius, ac occidentem illum.

Tertio, quòd consulens alicui vt appellet à Papa ad futurum Concil. censetur excommunicatus etiam appellatione minimè secuta, per extrauag. Pij Secundi, & Iulij Secundi not. 8. citat. licet non per Bullam Cœnæ S. D. N. Greg. XIII. vt diximus in Manual. c. 27. nu. 58.

Pro parte verò negante, quæ verior videtur, facit efficaciter id, quod latè probamus in d. man. c. 27. nu. 51. citato supra notab. 8. nu. 12.

Ad opposita respondetur, ea procedere, quando pœna non accessoriè, sed principaliter imponitur contra consulentem, iuuantem, vel mandantem, non autem cum principaliter imponitur contra facientem, & accessoriè contra consulentem, auxiliantem, vel mandantem, Et cum hic non exprimatur, An principaliter, an accessoriè puniri iubeantur consulentes, iuuantes, & fauentes, nec alterum eorum necessariò ex eo inferatur, videtur dicendum eos accessoriè, & non principaliter prohiberi & puniri, per regulam illam, quòd in dubio mollienda est constitutio pœnalis ad pœnam minorem, cap. pœnæ de pœn. dist. prima & l. si de interpretatione & l. si præses ff. de pœn.

Aduertendum tamen, quod interdum datur consilium, auxilium, vel fauor solum ad obtinendum gratiam vel iustitiam, & interdum ad paciscendum, vel promittendum, vel dandum, vel recipiendum &c. Et in priori casu non incurritur, nisi obtineatur, nec in posteriori, nisi pactio, promissio, datio vel receptio quæ consulitur, sequatur, non tamen oportet in hoc, quòd obtentio sequatur, quia non ponitur accessoriè ad obtentionem, sed solum ad pactionem, promissionem &c. Quòd valdè notandum est, & confirmat, declaratque posita in d. not. 8.

41 XXXI. Not. ibi *Quinetiam, vsque ad fin.* quinque pœnas nouas, Quatuor quidem extraordinarias ipso iure incurrendas, & quintam ordinariam, quas addit S. D. N. tribus impositis à Bonif. puta pœnæ excommunicationis ipso iure incurrendæ, & nullitatis obtentorum, & restitutionis malè acceptorum, quæ verè non est pœna, Quinque prædictarum nouarum: Prima est priuatio à beneficio Ecclesiastico & seculari perpetuo vel temporali.

Secunda priuatio similis ab officiis, Tertia incursio infamiæ, Quarta inhabilitas ad prędicta beneficia, & officia, Quinta, quæ ordinaria est, vt pro rei qualitate extra ordinem puniatur. Circa quas octo pœnas dubitari posset. An etiã in foro Cõscientiæ habeãt locũ, Ita quod absque alio superioris vel Iudicis præcepto vel monitione teneatur quis sub pœna mortalis peccati eas pati?

Ad quod respondeo primo affirmatiuè procul dubio, quoad tres pœnas Bonif. scilicet excommunicationis, restitutionis, & nullitatis obtentorum, Quoad excommunicationem quidem, & restitutionem, secundum sentẽtiam omnium, tam eorum, qui opinantur non teneri, nos regulariter in foro Conscientiæ ad subeundas pœnas ipso iure incursas, quàm eorum, qui contrarium affirmãt, eò quod excommunicatio secum fert executionem, & restitutio non est omnino pœna. Quoad pœnam nullitatis autem, quia id ex mente Authoris clarè collectum est supra not. xxv. Negatiuè autem procul dubio, quoad octauam, scilicet pœnam ordinariam, quæ extra ordinem à Iudice imponenda est, secundum sententiam omnium post glos. in d. c. Fraternitas 12. q. 2. & Thom. recep. 2. 2. q. 62. art. 3. dicentium neminem teneri subire pœnam in foro Conscientiæ à Iudice imponendam, donec imponatur.

Secundo, quod (licet dubitari possit) tamen probabiliter dici potest aliis prædictis 4. extraordinariis pœnis non esse locum in prædicto foro, attento quòd adeò magnæ sunt, & quòd, vt supra dictum est, magis sunt additæ ad terrendum & in exemplum, quo multis grassantibus opus erat, iuxta l. Capitalium §. famosos ff. de pœn. quàm pro qualitate culpæ, & quod difficilimum

est,

est, quòd quis contra semetipsum, tam grandes pœnas exequatur, & quòd priuationes, de quibus hic, expressè extenduntur, ad beneficia & officia secularia, quoad quæ, certò puto non esse locum eis in foro conscientiæ, & quòd (vt latius demonstro in Comment. cap. Fraternitas 12. q. 2.) frequentior (cui & ipse adhærere soleo) habet indistinctè nullas pœnas etiam ipso iure incursas, obligare in foro Conscientiæ delinquentem, ad eas contra se exequendas, nisi Au thor legis expresse vel tacitè id iubeat. Quod rarissimè faciendum est propter ibi adducta, præsertim propter cap. Erit autem lex 4. dist. declaratum per Tho. secunda 2. q. 95. art. tertio quatenus habet legem debere esse possibilem moraliter seruatu, qualis vix esset lex statuens, vt quis magnas pœnas contra se exequeretur.

SVMMARIVM.

Datio & acceptio hic punitæ, etiam extra Sed. Apostolicam, non licent pro spiritualibus, num. 42. nec pro inuendibilibus, num. 43. nec pro officijs malis, vel malè præstitis, vel præstandis, vel bonis, sed debitis modo mediocri, præstitis, vel præstandis, num. 46. nec pro bonis tanquam de iustitia debitæ, sed sic pro officijs non debitis, vel modo meliori, quàm debito, præstitis vel præstandis, num. 47.

Simoniacus mediator, collator, vel præsentator tenetur restituere fructus malè perceptos à Simoniaco, in subsidium illius, num. 42.

Restituere tenetur dans causam damni etiam mediatam, modò sit propinqua, num. 42.

Causam qualem damni dans restituere teneatur, num. 42.

Argumentum à contrario, Qui dicit de vno &c. Sic limitandum, nu. 42.

Vendibilia non esse omnia, quæ non sunt spiritualia, in quibus est locus Simoniæ, num. 43.

Scientia & omnis virtus intellectualis, est inuendibilis, quia inæstimabilis, num. 43.

Doctor docens pecunia non vendit scientiam, sed laborem, & onus eam docendi? num. 43.

Virtus moralis & Theologa est simpliciter virtus, & tam illa, quàm suus actus fortius inuendibilis, quam intellectualis, quæ secundum quid, & cum adiectione intellectualis est virtus, num. 43.

Iustitia & actus eius Iudicium, & consequenter sententia cur inuendibilia? num. 44.

Virtutum ad actus exercendos obligatio vendibilis, licet ipsa non sit talis, num. 44.

Iuris dicendi officium vendibile est, licet vetetur vendi, num. 44.

42 XXXII. Not. hic locus admonet præstare id, quod composito iam Commentario, cum imprimeretur tertium notabile in eo nu.6. promisimus, nempè decidere: An, & quantum peccent, qui alibi quam apud sedem Apostolicam, Regibus, Principibus, Magnatibus, & aliis primæ notæ, vel inferioris, viris vel fœminis, assistẽtes, aut inseruiẽtes gratè à secretis, vel aliis ministeriis magnis vel paruis, & alij amicitia, & gratia apud eos multum valentes, accipiunt munera interdum conuenta & promissa, interdum absque conuentione, ante vel post Iustitiam vel gratiam obtentam? & An obtentio valeat? & aliquam censuram & obligationem restituendi incurrant? & An idem sit dicendum de dantibus vel promittentibus eis? Ad quam prætermissis gratia breuitatis decem fundamentis, quæ pro parte negante, & duodecim, quæ pro affirmante formaueram: Respondeo primo, Quod grauiter peccant, qui id ita faciunt circa spiritualia

ritualia, vt committatur Simonia, etiamsi sint Principes, & Monarchæ, Ecclesiastici, vel seculares, & etiam incurrunt censuras, & actus est nullus, si Simonia fuerit realis in ordine, vel beneficio: iuxta Extrauag. 2. de Simon. & tradita in Manual. Confess. cap. 23. num. 100. excepto Papa, per dicta supra notab. 9. nu. 14. & prius in Manual. Confess. cap. 23. num. 106. Restituere autem tenentur ea, quæ sibi retinenda acceperunt cap. De hoc de Simon. non autem illa, quæ pro aliis acceperunt, & eis tradiderunt, quia ad illa restituēda ipsi tenebuntur iuxta ibidem notata, An autem teneātur restituere fructus, quos virtute talis collationis simoniacæ, & nullæ, perceperit beneficiarius, in subsidium illius nolentis vel non potentis restituere? quæstionis grauis fuit, incidentis in summo pœnitētiariæ Prætorio, de patre, qui per simoniam quæsiuit filio beneficium, An teneretur restituere fructus perceptos ab eo? quæ tamen non fuit decisa, quia ex alio capite res proposita fuit expedita. Nam pro parte negante facit primo, quod prædicta Extrauag. quatenus agēs de mediatore & beneficiario, & tantum statuens hunc teneri ad restitutionem fructuum, videtur de illo significare contrarium arg. cap. Nonne de præsump. & l. Cum Prætor de Iudic.

Secundo, Quod non fuit causa immediata damni, de qua tantum videri potest intelligendum cap. fin. de iniur.

Tertio, Quod alioqui oporteret dicere omnes mediatores simoniæ realis in beneficiis, & collatores, præsentatores, & electores simoniacos, teneri ad restitutionem fructuum malè à simoniacis perceptorum: Oporteret item dicere eos qui conferunt, vel conferri procurant excommunicatis, suspēsis, illegitimis, irregularibus, & aliis inhabilibus, teneri ad restituendos fructus ab eis percipiendos, quæ insolita videntur & absurda, & ita non dicēda l. Nam quod absurdum ff. de oper. liber. & cap. Dudum de præben. lib. sexto.

Quarto, Quod dans causam remotam mortis non est irregularis iuxta gl. sing. & recept. in cap. De cætero de homicid.

Pro parte affirmante facit primo, Quod omnis qui dat damnum, tenetur restituere illud secundum omnes: Et quod, qui causam damni dat, videtur dare illud cap. fin. de iniur.

Secundo, Quod non iuuat aduersam partem, dicere illud c. esse intelligendum de dāte causam, ex qua immediatè sequatur damnum; & quod mediator simoniæ, non videtur dare causam, ex qua immediatè sequitur damnum male capiendi fructus: Tum quia d. c. fin. non distinguit inter causam mediatam, & immediatā nec Thom. 2. 2. q. 62. art. septimo, Imò significat sufficere, vt sit causa sine qua non: Tum quòd l. Qui occidit ff. ad l. Aquil. habet, eum qui occidit seruum pignori datum, teneri ad restituendum vsque ad valorem serui, quod debetur creditori, si debitor non est soluendo, & tamen non videtur occisor fuisse causa immediata illius damni, sed valde mediata, & quod qui furatur sartori acum, vel alij operario Instrumētum, sine quo non potuit operari, & cum quo operatus fuisset, tenetur ad restituendū, vt cōcludimus in Manual. c. 17. n. 3.

Tertio, Quod qui consulit, iubet, vel opitulatur alicui ad faciendum Instrumentum testamenti, vel debiti falsum: Qui suo testimonio defendit illud, & qui testatur quempiam esse capacem hęreditatis, legati vel muneris, cuius non est capax, tenetur restituere hæreditatem, legatum, debitum malè exactū, mu-

nus,vel officium alteri ademptum: Attamen non consequitur hęreditatis ablatio,nec debiti exactio,nec muneris,vel officij collatio immediate ex prædicto consilio,iussu vel opitulatione: Nam prius oportet interuenire testamẽti apertionem,signorum recognitionem, hæreditatis aditionem , legati acceptationem,debiti petitionem,incapacis ad munus lectionem,vel optationem, & id genus alia,& mediatoris simoniaci actio , tam dirigitur in malam acceptionẽ fructuum beneficiarij simoniaci,quàm actiones prædictorum falsariorum, in fructus per illa falsa quærendos.

Quarto,Quod non obstant pro parte negante adducta. Ad primum enim respondetur, Quod vt ait Dom.recept.in c.Qualis 25.dist.illa regula : Qui de vno dicit, de alio negare videtur, intelligenda est de alio dissimili , non de simili , pro quo facit l.Non possunt ff.de leg.& c.Si tibi absenti iunct. glos.quæ addit idem, si præsenti de præb.lib.sexto, Et tam qui dat pecuniam pro beneficio,quàm beneficiarius,ambo sunt simoniaci,& in hoc sibi similes.

Ad secundum autem colligitur responsio ex vltimo argumento pro hac parte formato.

Ad tertium vero, Quod,vt Dialectici dicunt, multiplicatio inconuenientium non soluit argumentum,& quod non minus ardebit, qui cum multis ardebit,vt ait Aug.in cap.Multi 3.q.1.

Ad quartum nego prædictum mediatorem non dare causam propinquam, tam enim propinquam dat,quàm qui furatur acum sartori, & qui mutuat ensem occisori,credens,vel credere debens eum occisurum , & mutuans schalas alicui,quem credit, vel credere debet ascensurum per eas in domum causa furandi.Sit itaque conclusio,licet terribilis omnibus, de quibus quæstio est proposita,quique simoniaco modo dant vel accipiunt circa beneficia spiritualia, quorum numerus(proh dolor)magnus est; Arbitror autem,quod licet accepta immediatè propter simoniam , debeant restitui Ecclesiæ, cui facta est iniuria per d.c.De hoc:fructus tamen simoniacè percepti, possunt restitui etiam pauperibus,vel successoribus Canonicis in beneficio:Imò etiam sibi ab eis remissionem,vel condonationem eorum in opera pia quærere, iuxta ea , quæ ad simile propositum scripsimus in Comment.c. Non liceat 12.q.2.§.12.nu.4.Possunt item excusari procurando vt ipsi beneficiarij restituant illos pauperibus, vel se modo licito cum Camera sed.Apostolicæ componant, quoniam illi tanquam facientes principalius tenentur ad illam restitutionem , quàm illi consentientes,qui tenentur tantum in eorum subsidium, iuxta dicta in d.Manual. cap.17.à num.17.

43 II. Principaliter dico , Quod idem videtur dicendum de datis & acceptis pro his quæ suapte natura, id est : Iure Naturali vel Diuino sunt inuendibilia, præterquam quod in his non committitur Simonia,& in spiritualibus sic:Sint ne autem vlla talia?quæstionis est,Nam pro parte negante facit,Quod omnia temporalia videntur competere , ac regi Iure humano, c.Quo iure 8.dist.& l. Benè à Zenone C.de quadrienn.præscrip.cui non subest princeps l.Princeps ff.de legibus,imo quod in his placet Principi, legis habet vigorem §.Sed & quod Principi Instit.de iur.nat.gent.& ciu.desumpto ex l.1.ff.de Constit.Princip.Vnde & Romani Pontt.appellantur Canones animati in c. Ipsi sunt Canones 9. q.3.iuxta

q.3. iuxta mentem gloſ. quæ pro ei concordanti citat fin. Auth. de Conſul. eo quod habet Imperatorem eſſe legem animatam, & quòd Thomas ad Duciſſ. Brab. ait: Officia Iudicum, quibus datur temporalis poteſtas, iuſtè vendi poſſe, modò vendantur idoneis, & pretio, quod ſine grauamine populi recuperari poſſit, & conſequenter Iuriſdictio ipſa, quæ cum tali officio traditur.

Sed pars affirmans tenenda eſt, primò quidem: Quòd ſapientia, ſcientia, & prudentia, & omnis alia virtus intellectualis & naturalis, modo naturali, quæſita, non eſt res ſpiritualis, in qua committitur Simonia, vt diximus in Manual. Confeſſ. c.23. nu.100. verſ. Ex qua (contra mentẽ gloſ. c. Non licet 11. q.3. & Hoſt. & Card. in c. Quia nonnulli de Magiſtr. ſentientes committere ſimoniam, illos, qui docent aliquam ſcientiã pecunia) attamen eſt inuendibilis, quia inæſtimabilis: Tum, quia eſt altioris ordinis bonorum, quam ſint pecuniaria, imo & honoraria, quia ſunt bona animæ, quæ omnibus corporis, & fortunæ bonis præſtat c. Si habes ſub finem 24. q.3. & c. Ille 22. q.5. cuiuſque bona fortunas præcellunt arg. c. Deteriores 6. q.1. Tum per illud ſap.7. *Omne aurum comparatione ſapientiæ, eſt arena exigua*, Tum, per illud l. primæ ff. de var. & extraor. cognit. *Res ſanctiſſima eſt ciuilis ſapientia, quæ pretio nummario non ſit æſtimanda.* Tum, quod non obſtat, Quod doctor poteſt accipere ſalarium ad docendum ſcholaſticos, ex publico ærario, vel contributione, ſeu collecta ſcholaſticorum, vt pulchrè determinat Panor. contra ſcrupulos Hoſt. & Anton. in d. c. Quia nonnulli, & ante illum gloſ. ibidem, & ante illam, gloſ. Ioh. in cap. De quibuidam 37. diſtin. & melius Bartholom. Brix. in additione eius, quia, vt ipſe reſpondet, Doctor non vendit ſcientiam, quæ eſt inæſtimabilis, ſed locat laborem & operas ſuas ad eam docendam. Pro qua locatione, & obligatione faciendi, etiam ſpiritualia, & ad morãdum alicubi, vt illa faciat, poteſt recipi, & promitti pecunia, licet non pro ipſis ſpiritualibus faciendis: iuxta doctr. ſing. Innoc. in c. Quoniam in 2. ſub fin. Ne Præl. vic. ſuas.

II. Quod etiam omnis virtus moralis, & à fortiori Theologa, & omnis actus eius eſt inuendibilis, quia inæſtimabilis: Tum, quòd ſapientia, ſcientia, & omnis alia virtus intellectualis eſt inęſtimabilis, vt iam dictum eſt, ergo à fortiori erit talis virtus moralis, cùm hæc ſimpliciter ſit virtus, illa verò ſecũdum quid, cum adiectione (intellectualis) vt docet Thom. 1. q.58. artic.1. Tum, quia hæc eſt ratio radicalis, & noua, cur ſententiæ vænales ſint nullæ l. Vænales C. quando prou. non eſt nec. tranſlat. in §. vænales 2. q.6. Tum, quia hæc etiam eſt ratio, Quòd nullum bonum pecuniarium poſſit eſſe finis aptus vllius actus quantulæcunque virtutis, vt poſt Adrian. Quodlib. 11. tradimus in cap. Cum miniſtr 23. q.5. num.30. & in Manual. præl.7. nu.22. Ratio enim eſt, Quòd omne bonum pecuniarium eſt quoddam æſtimabile, & minus virtute & actu virtutis inæſtimabilibus, & finis quatenus talis, debet eſſe maior medio, quatenus tale: & ita non poteſt eſſe aptus finis eorum.

Quæ conſequitur, Quòd etiam iuſtitia & Iudicium, de quibus in propoſito agitur ſunt inæſtimabilia, & inuendibilia: Tum, quod iſtæ duæ Extrauag. hoc ſignificant: Tum, quod Iuſtitia eſt virtus ex Ariſt. 5. Ethic. & Thom. 2.2. q.58. art. 3. & Iudiciũ actus eius ex eod. Thom. ibidẽ q.60. art. primo, & vt prædictum eſt omnis virtus, & omnis actus eius eſt inæſtimabilis, & inuẽdibilis. Ne obſtat

his quòd tributa soluuntur Regi, vt prudenter gubernet, qui est actus prudentiæ, & constat prudentiam esse virtutem ex Thom. 2.2.q.47.artic.4. & prudenter gubernare actum eius ex eod. Thom. ibid. art. 10. & 12. & quòd pensio penditur Iudici, vt iustè iudicet: Et constat Iustitiam esse virtutem & Iustè iudicare actum eius vt prædictum est.

Nec quòd Cantori datur salarium, vt religiosè canat, Et constat Religionem esse virtutem ex Thom. q.81. art. secundo, & cantum diuinum actum eius ex eod. q.91. art. 1. Nec quod stipendiũ soluitur militi vt fortiter pugnet, & propugnet, cum tamen cõstet fortitudinem esse virtutem ex eod. Thom. 2.2.q.123. art. primo, & fortiter pugnare actum eius secũdum eund. ibid. art. quinto. Nec quod præstituitur reditus monialibus, vt honestè & castè viuant, cum tamen cõstet temperantiã esse virtutẽ ex eod. Thom. 2.2.q.141. art. primo, & honestatẽ pertinere ad illam ex eod. q.145. art. 4. & castè viuere esse actum castitatis temperãtiæ attributæ ex eod. q.151. Nec quòd aliis, aliis virtutibus & operibus earũ incumbentibus præmia præstituuntur. Non inquam hæc obstant, quoniam non dantur in pretium vel in finem principalem prædictarũ virtutum, & artium earum, sed in calcar, siue incitamentum & sustentationem laboris, quem incumbentes eis sustinent, & in recompensam obligationis qua se ad eum ferendum astringunt, vt paulo ante diximus, Quod Doctoribus non dantur stipendia in pretium doctrinæ, quam docent, sed laboris quem in docendo suscipiunt, & in recompensam obligationis, qua se ad illud faciẽdum astringunt, quod & dari, & accipi posse etiam pro obligatione, qua se quis astringit ad faciendum spiritualia, licet non pro ipsis spiritualibus, vel actibus, quibus illa fiunt, ibidem dictum fuit, ex Innoc. in c. Quoniam 2. Ne Prælat. vic. suas.

Non obstat secundo, prædictum responsum Thomæ ad Ducis. Brab. quod licebat ei duobus seruatis vendere officium publicæ potestatis quia aliud, est vendere, vel emere officium dicendi Ius, quod ipse ait: & aliud, vendere vel emere Iustitiã, quæ virtus est, vel actum eius, qui est Iudicium, quo Ius dicitur, quæ sunt inuendibilia, quod nos dicimus.

Non obstat tertio, Quod Fabian. de Monte in tractatu de empt. & vend. q.2. vers. Sexto quæritur, secutus Baldum in tit. de Pac. iuram. firm. in vsib. feud. cap. 1. determinat Iurisdictionem vendi non posse, nec consuetudinem eam vendendi valere: eo quod diffinitur esse: Potestas de publico introducta cum necessitate Iuris dicendi & æquitatis statuendæ à glos. ab omnibus recepta l. primæ ff. de Iurisd. omn. Iudic. Tum, quia contradicit omniscio Thomæ ab omnibus recept. in præfato resp. ad Duciss. Brab. Qui asserendo officium cum potestate temporali Ius dicendi esse vendibile, consequenter significat Iurisdictionem ipsam vendi posse. Nec potest excusari Fabian. intelligendo eius dictum tantum de Iurisdictione spirituali, quam certum est nec vendi, nec locari posse, eo quod id esset Simoniacum cap. Primo & c. Quoniam 2. Ne Prælat. vic. suas: quoniam palam est eum loqui de seculari quæ est temporalis, & pecunia æstimabilis, vt Thom. supra significauit: Tum, quia cõsuetudo, quæ optima est legem interpres cap. Cum dilectus de consuetud. vbique gentium recepit, Iurisdictionem temporalem, & vendi, & permutari, & locari, & in præmium rerum bene gestarum, & dotem, & feudum dari posse: Tum quod

nulli

nulli legi naturali vel diuinæ eſt contrarium, imò conſonum legi ex hoc Iure ff. de iuſt. & iur. c. Ius gentium prima diſt. quatenus cum ſuis gloſ. ſignificant Regnum, & conſequenter Iuriſdictionem eſſe poſſe in dominio alicuius, & ita, vt diximus, ea poſſe locari, permutari, donari, & in hæredes & legatarios tranſmitti, & conſequenter vendi, argumento l. primæ ff. de contrah. empt. Tum, quia (non vt ille inſinuat) omnia publici Iuris ſunt ex ſe inuendibilia, ſed ſola ſupernaturaliter data, vel poteſtate ſupernaturali conſtituta, & ſacrata, vel ſuapte natura inæſtimabilia, licet naturaliter quęſita, quorum de numero non ſunt dominia rerum, nec perſonarum temporalium, nec oppidorum, ciuitatum, & regnorum, quæ Iure gentium, donatione, ſucceſſione, permutatione, & aliis contractibus quæri & perdi poſſunt, vt prædictum eſt, imò nec bona immobilia Eccleſiarum, licet iure humano vendi vetentur c. Nulli de reb. Eccl. non alien.

Non obſtat Quarto, quod per Auth. Vt Iud. ſine quoque ſuffrag. grauiſſimè multis rationibus vetatur, ne quod munus iudicandi pro pretio detur. Quia & ante illam cautum fuit l. Sancimus C. Ad l. Iul. repetund. relata in cap. Sancimus 1. q. 7. in hæc verba: *Prouincias recturi non debent aſſumi ambitione ſed teſtimonio probata vita & iurati inter geſta depromant ſe pro adminiſtrationibus ſortiendis, neque dediſſe quippiam, neque daturos vnquam poſtmodum fore, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitam perſonam in fraudem legis, ſacramentique, aut donationis, venditioniſue titulo aut velamento cuiuſque contractus, & ob hoc (exceptis ſalariis) nihil penitus tam in adminiſtratione poſitos, quam poſt depoſitum officium, pro aliquo præſtito beneficio tempore adminiſtrationis, quam gratuito meruerunt, accepturos.* Non inquam hoc obſtat.

Tum, quia non loquitur de Iuriſdictione, neque illius venditione, ſed de munere & officio Iudicandi: Tum, quia non probant munus, & officium iudicandi eſſe ineſtimabile, & inuendibile de ſe Iure naturali, vel diuino, ſed tantum non expedire vt vendantur, & ideo iure illo humano iuſſum, vt gratis detur: Tum, quia non probant talia munera, & officia non poſſe vendi à Principe, qui tali iuri humano non ſubeſſet: iuxta l. Princeps ff. de leg. Tum, quia Duciſſ. Brab. (ſiue quod iura imperij & regalia ſui Ducatus haberet, ſiue quod ille Ducatus tempore Thomæ non ſuberat plus legibus Romanis quam reliqua Gallia) licitè potuit vendere talia munera, duobus ſeruatis, vt ipſe Thom. reſpondit: Quod paſſim apertè à Regibus Galliarum, ſeruatis duobus, quæ ipſe requirit, fieri olim vidimus. In Hiſpania, licet non væneant pretio aperto, frequenter tamen vidimus dari in dotem, & in compenſam obſequiorum propriorum, vel Patrum, magno pretio valentium: Tum quia etiam vt dictum eſt, prohibitum eſt, ne bona immobilia Eccleſiarum vendantur, non tamen ob id dicuntur de ſe inuendibilia, quia ſunt æſtimabilia, vt ſunt & ipſa iudicandi officia & munera.

4 Ex quibus infertur primo, Noua ratio l. ſecundæ, & tertiæ ff. de cond. ob turp. cauſ. quatenus habent: offendere legem qui dat, vel accipit aliquid, vt rectè iudicet: Ratio enim communis, & antiqua eſt: Quod qui dat, videtur dare ad corrumpendum Iudicem, & qui accipit, videtur acci-

pere pro eo, quod tenetur facere, quorum vtrunque est turpe: Ratio autem noua ex prædictis collecta, est, Quod res inuendibilis & inæstimabilis venditur aut emitur, aut bonum pecuniarium, & æstimabile, pro actu Iustitiæ virtutis, qui est inæstimabilis, datur vel accipitur.

II. Infertur, Non solum peccare Iudices Ecclesiasticos, sed etiam seculares, non solum Pedaneos, & mediocres, sed etiam supremos & Monarchas, qui etiam circa prophana emunt vel vendunt, vel volunt emere, vel vendere Iustitiam (assumendo eam pro virtute, vel actu eius, qui est Iudicium, quo ius redditur, vt in hac Extrauag. & in l. Iustitia ff. de iust. & iur. accipi diximus sup. not. 16.) aut dare vel accipere aliquid pecuniarium, in pretium vel finem principalem eius: Offendunt enim legem naturalem & diuinam, qua vetitum est inuendibilia, & inæstimabilia vendi, aut (quod in effectu idem est) pro illis in pretium vel finem principalem aliquid pecunia æstimabile dari vel accipi: Et constat omnes eos legi naturali, & diuinæ subiici c. Non liceat 10. dist. c. Sunt quidam 25. q. 1. c. 1. de probat.

Tertio Infertur, munera Iudicandi non posse iustè vendi vel pro pretio dari à recognoscentibus superiorem, in terris, in quibus prædicta Auth. Vt Iudices &c. & prædicta lex Sancimus vigent, esto Domini directi & vtiles pagorum, & oppidorum, illa cum suis Iurisdictionibus libere vendere possint.

Quarto, (quæ nouissima conclusio est) Impetrationes, & prouisiones munerum iudicandi, quas Reges & Principes faciunt, ignorãtes esse malè datam vel promissam pecuniam mediatoribus, vt ea eis obtinerent, esse surreptitias, & nullas, quia tacetur quiddam verum, quod expressum retraheret Principem à tam facile concedendo: Nec obstat resolutio inserta Man. Confess. c. 22. num. 86. post Rot. decis. 32. de rescrip. in nou. & alios quos citat, & sequitur Felyn. in cap. Postulasti de rescript. Quod licet omnis expressio falsi, quod expressum redderet Principem difficiliorem ad faciendam gratiam, eam annullet, non tamen omnis taciturnitas veri, quod expressum redderet difficiliorem ad concedendum, idem facit, sed tantum illius, quod Iura iubent exprimi: Non inquam id obstat, quia prædicta Iura prohibendo, ne quisquam pretio ad illa munera assumatur; expresè vel tacitè significant in impetratione illorum, id non esse tacendum, sicut l. 3. C. de episc. aud. statuens, ne crimen pluries quàm semel remittatur, tacitè videtur exprimere, vt in impetratione remissionis secundæ, prima exprimatur, quæ est vera, & à nemine hactenus, quod sciam, reddita ratio illius dicti Guilielmi recept. à Bald. & aliis ibi, & alibi communiter, scilicet: Quod remissio secunda pœnæ homicidij nõ valet, non facta mẽtione de remissione alterius præhabita: Nam ratio, quæ à Bald. & ab aliis redditur, quod Princeps difficilius concessisset secundam expressa prima, nihil valet, per resolutionem supra dictam, quam latè probat Felyn. vbi supra eo præsertim, quod collatio facta à Principe multis criminibus irretito valet, si illa crimina nõ inducãt irregularitatẽ vel inhabilitatem ipso iure ad beneficia, & tamen certum est Principẽ difficilius eam facturum fuisse, si id sciuisset. Quę illatio non solũ videtur procedere in terris, in quibus prædicta iura seruãtur, sed etiã in quibus Principes, & Reges eiusmodi officia vendunt, seu in compensam aliorũ obsequiorũ, & obligationum conferunt:

ferunt: Nam licet in illis licitè vendantur à Principe pretio sibi noto, non tamen licitè venduntur alio maiori sibi ignoto, Quia etiam ipsi nequeunt iustè vendere, nisi seruatis duobus à Thoma requisitis, quorum alterum est, vt pretium pro eis datum sine grauamine populi recuperari possit: & ita iniustè venderetur pretio maiori sibi ignoto, quod difficilius, quam ipsi putant, recuperari posset sine populi grauamine: & proinde grandia peccata peccare, qui pro intercessione ad huiusmodi officia impetranda, grandia pretia, ignorante id Principe, contra legem inanimatam, & animatam capiunt, meritoque teneri ad restitutionem, licet censuras non incurrant.

46 III. Principaliter dico, Quod non possunt etiam accipere circa secularia, & de se vendibilia, pro officiis malis, vel male præstitis, vel præstandis, ad corrumpendum vel decipiēdum Iudicem, vel gratiæ Authorem: Iudicem quidem, quò ferat sententiam iniquam vel nullam, vel abnuat, aut differat ferre æquā: Gratiæ vero authorem, quò faciat eam, quæ suam potestatem excedit, vel quæ Reipub. vel priuato præiudicet, vel quæ sit scandalosa, vel vetita Iure naturali, vel diuino, vel humano, cui non potest ipse derogare, vel non subest causa id faciendi, Quia nemo ex iniquitate sua debet reportare commodum l. Itaque fullo ff. de furt. c. Sedes Apostolica de rescript. neque ob turpem causam quærere l. prima, & per tot. tit. ff. & C. ob turp. caus. Non autem possunt accipere aliqua pro officiis, quæ non præstiterunt, & mentiūtur se præstitisse, quod hæc Extrauag. in verbo *affingūt* grauiter significauit, vt supra not. 29. diximus. Idem facit illa parœmia *fumos vendere* quæ pro re apparenti, & non existenti, aliquid accipientes damnat, vt etiam Budæus lib. tertio de Asse annotauit, & probatur l. prima ff. de condic. sine caus. Nec etiam possunt aliqua accipere pro officiis etiam iustis præstandis, quæ tamen non intendunt præstare: Et si acceperunt iustè pro iustis præstandis, quæ intendunt præstare, & postea non præstant, tenentur accepta restituere, quia in priori casu, accipitur sine vera causa, & cum fallacia, ac mendacio pernicioso, & ita sine iusta, vel cum turpi causa. Posteriori verò, quamuis acciperetur ob iustam causam, ea tamen non præstita, redit ad non causam, vt habet d. l. prima ff. de cond. sine caus. Non etiam possunt aliquid accipere pro officiis, quæ tenentur facere, factis, vel faciendis eo modo & tempore, quibus ad id tenentur, quia, vt prædictum est, turpiter accipit, qui pro eo quod tenetur facere, accipit.

IIII. Principaliter dico, quod circa secularia pecunia æstimabilia, & ideo vendibilia, & locabilia, possunt prædicti in quæstione cōtenti, accipere, quantum illa verè valent, (non solum tanquam donatum merè liberaliter, & tanquam debitum obligatione antidorali, siue in gratiarum actionem, sed & tanquam debitum lege propriæ iustitiæ) pro officiis, obsequiis, vel operis iustis præstitis, vel præstandis, quæ non tenentur præstare, vel præstitis, aut præstandis modo longè vtiliori, eo quo tenentur præstare, & pro interesse maximè damni emergentis: Nam quibuslibet magnis, & paruis debetur etiam lege iustitiæ merces, præmium, honorarium, lege, consuetudine, conuentione iusta statuta, vel boni viri arbitrio statuenda, pro labore, industria, & studio, quæ suscipiunt in procuranda alteri Iustitia vel gratia, nisi alias ad id gratis faciendum teneantur: Tum, quia nemo tenetur facere beneficium de suo c. Precariæ

10.q.2.per quod gloſ.mem.83.diſt.in ſumma dicit: Non teneri medicum ad curandum gratis infirmum diuitem,ideoque petere poſſe mercedem,etiamſi infirmus noluiſſet curari, ergo nec gratis impendere laborem, nec induſtriam, nec operam ſuam,adeundo Regem,vel alium Magnatem,vel herum,vel amicum pro alio,intercedẽdo pro illo: Tum,quia poteſt quis accipere mercedem pro aſſiſtentia,quam alteri facit,& pro fideiuſſione,& pro vſu gratiæ,qua valet apud alium,& opera ſua, vt habet expreſſe l.Hoc iure §.primo ff.de donat. & etiam pro defenſione l. Metum §.Licet ff. quod met.cauſ. Quæ communis ſententia eſt,vt tradit Dec.in l.Culpa caret ff.de reg.iur.ergo poteſt quis petere mercedem laboris & induſtriæ,intercedendo apud alium Summatem, mediocrem,vel infimum adhibitæ: Tum, quia poteſt quis pro ſuo intereſſe præſertim damni vitandi accipere recompenſam, l.3.ff. de eo quod cert.loc.l.Vinum ff.de reb.cred.l.vnica C.de ſenten.quæ pro eo quod intereſt,etiam in mutuo,gloſ.in c.Conqueſtus de vſur. At multi prædictorũ intercedentes pro aliis apud Reges,Principes,& alios,perdũt obligationes antidorales, & ſuas ſpes, ſiue expectata ab eis beneficia ob cognationes,amicitias, & obſequia præſtita, eo quod in compenſationem eorum concedunt eis ſic illa, vt ſatisfaciant illis obligationibus: Ergo rectè poſſunt accipere iuſtam recompenſam ab eis, quibus cum hoc damno gratiam vel iuſtitiam impetrauerunt: Tum denique, quod lege naturali, diuina & humana, dignus eſt mercenarius mercede ſua Luc.10, & 1.ad Corinth.9.& c.1.13.q.1.vnde & Aduocatus, & Procurator, Negociorum geſtor, exercitor, Inſtitor, Profeſſor literarum, Medicus, Aſſeſſor, Tutor,Curator,& id genus alij,poſſunt petere ſua honoraria,ſalaria, & iuſtas remunerationes iuxta l. primam §.primo & per tot.ff.de var.& extraord.cog. & not.in l.Salarium,& l.Qui mutuã. §.ſalarium ff.mandat. & latius per Spec. in tit.de ſalar. & titulo de magiſtr. (vbi ponit formas petendi) At ij de quibus quæſtio propoſita eſt,dici poſſunt Aduocati,Procuratores,Negociorum geſtores,vel Opitulatores eorum,quibus procurant quærere iuſtitiam vel gratiam, ergo iuſtè poſſunt recipere, Tandem quod Thom.tam vſu, quam Theoria recept.vbi ſupra ad Duciſſ.Brab.reſpondit ei licere accipere pecuniam pro officiis publicæ poteſtatis,duobus ſeruatis,nempe vt emens ſit habilis,& pretium tale,quod ſine grauamine ſubditorum poſſit recuperari. Per quæ omnia idem eſſe dicendum quoad officia præſtita circa ſpiritualia diximus in Manual.Confeſſ.cap.23.nu.106.videlicet:Non incurrere Simoniam illum mediatorem, qui etiam circa ſpiritualia accipit iuſtum aliquid pecuniarium pro labore,cura,& ſtudio quæ impendit pro alio,in honeſte adeundo,rogando,& alias curando, aut aliquod intereſſe lucri emergentis vel damni ceſſantis ſubeundo, quò aliquod beneficium Eccleſiaſticum alteri conferatur, neque qui iuſtum pro tali labore ante vel poſt eum ſuſceptum,ſoluit.

Dixi ſupra in hoc dicto 4. *Quantum illa vere valent* quia non poſſunt plus accipere tanquam debitum de iuſtitia,& ita non tantum quod notabiliter excederet valorem laboris,induſtriæ,ſtudij,curæ,& intereſſe ſubitorum vel ſubeundorum, Tum, quia hoc dictum fundatur in lege Iuſtitiæ commutatiuæ & in omnibus contractibus, ſiue nominatis, ſiue innominatis, qui ea nituntur, ſeruanda eſt æqualitas dati & recepti iux.illud ad Theſſ.1.4. *Ne quis ſupergre-*

diatur

diatur fratrem suum vel circumueniat Quæ regula est perspicacissimi Scoti in 4.dist.15.q.2.art.2. quā ad vtile propositum in materia Cambiorum retulimus in Manual.Confess.c.17.nu.283. C.quamque late significat Thom.2.2.q.61.art. 2.quæ etiam colligitur etiam ex Aristotele 5.Ethicorum.

Dixi etiam in prædicto dicto *quæ non tenentur præstare* quia nemo potest honeste accipere quicquam tanquam debitum de iustitia, pro eo quod tenetur gratis facere iux.l.2.3.& 4.§.vlt.ff.de condict.ob turp.caus.

Addidi tamen *gratis* quia qui tenetur facere aliquid sed non gratis, iuste potest accipere quod meretur: arg.l. Metū §. licet ff. Quod met.caus.& eorum quæ adduxit Decius in Reg.Culpa caret ff.de reg.iur.

Addidi item *eodem modo quo tenetur præstitis vel præstandis*: quia qui tenetur facere aliquid aliquo modo, & facit illud longe meliori & vtiliori quam teneatur, posset percipere tantum quantum modus ille meretur, verbi gratia: Tenetur quis ex officio, mediocri affectu & promptitudine ad deferendam aliquam petitionem scriptam vel verbalem ad Principem, vel Iudicem, vel quemuis alium, non tamen tenetur maximo affectu & promptitudine id facere, nec instare pro expeditione, nec rogare vt sic vel sic expediat, vel respondeat, neque vt petita concedat, præsertim cumulate & copiose: Et facit eo modo ampliori, certe pro illo ampliori officio aliquid plus meretur, quam si mediocri tantum modo, quem officium suum requirit faceret, non mereretur: quia quod Iuris est de toto quoad totum est de parte quoad partem l. Quæ de tota ff.de rei vend.& modus faciendi, est circunstantia, seu pars actus, & ita, vt potest capi pro actu non debito, potest capi pro modo non debito, actus debiti, Summopere tamen caueant, ne insitus amor habendi, persuadeat ei, se plura, & vtiliori modo præstare, quam præstant, cum aliqui nec tot, nec tam benè, quam debent, id faciant.

Addo idem esse dicendum de dante quod dictum est de accipiente, scilicet: Quod licet dare alteri quod licet ei de iustitia accipere, eisdem rationibus.

Non obstat huic dicto hæc Extrauag. quia illa intelligenda est de dante & accipiente nullo iure debita, pro ipsa iustitia vel gratia, debitis fieri, & factis vel faciendis eo modo quo debentur: hoc autem dictum de dante & accipiente debita de Iustitia, & non pro ipsa iustitia, sed pro labore, industria, & studio vel interesse, quæ de iustitia non debent subiri, saltem gratis & eo modo quo subeuntur.

Non obstant etiam l.2.3.& 4.§.fin.ff.de condict.ob turp.caus. Quia illæ intelligendæ sunt de accipiente pro eo quod tenetur facere gratis, & eo modo quo ita tenetur facere, & de dante malo animo ad corrumpendum iustitiæ vel gratiæ authorem, quo animo præsumitur dare qui dat pro eis faciendis: per prædictam l.3. quæ præsumptio cessat in foro conscientiæ per dicta supra notab.9.num.14.

48 Ex hoc dicto 4.& in eius probatione & declaratione dictis infertur primo. Quod qui mediatores & opitulatores lege, vel consuetudine, partium impensis sunt sustentandi, vt hodie frequentius Aduocati, Procuratores, & Notarij, possunt stipendia taxata vel boni viri arbitrio taxanda petere, & accipere: Quia licet ad suam operam impendendam teneantur, non tamen tenentur

eam impendere gratis, Imo & vltra stipendia sibi præstituta, quæ mediocri modo fungentes officio suo merentur, possent aliquid amplius accipere si longe meliori & vtiliori modo id facerent, putà eundo aliquo, monendo aliqua, instando, rogando, & diligentius, & breuiori tempore quam ex officio tenentur, expediendo.

II. Infertur, Cubicularios, Secretarios, & alios familiares Principum, Magnatum, & Iudicum, qui ex officio suo tenētur mediocri modo facere copiam ingrediendi supplicaturis, vel precaturis eis, vel supplices libellos ad eos referre, & responsa eorum ipsis reddere, nihil tanquam de Iustitia debitum posse ab illis accipere, si ea tantum mediocri modo, quem officium eorum requirit, præstent: Quia id tenentur gratis facere, posse tamen si longe plus, & longe vtiliore modo, quam ex officio tenentur, id præstarent: Quod multi præstāt, humanissime excipiendo, docendo, & monendo partes supplicantes, quid facere & quomodo se gerere debeant, quò cupitis potiantur, quique instant, & rogant pro breui & commoda expeditione, vltra quam officium eorum requirat: Qui si hoc plus non accipiunt, gratiam facere, & de iure suo partibus remittere, ob idque gratia, & remuneratione digni censendi sunt.

Contra verò, qui nolunt facere, & expedire mediocri saltem modo, ea quæ officium eorum requirit, nisi prius eis aliqua Xenia vel dona mittantur, quique gratias à Principe factas, vel sententias à Iudice latas nolunt expedire, donec eis fiat vel præbeatur aliquid pecuniarium, vltra iura sibi debita, & ita supplicantes, & litigantes, in Curiis Principum, & Iudicum, cum multa impensa morantur & detinent, non solum peccant, sed etiam restituere tenentur, non tantum impensas, sed etiam ea quæ receperunt: Impensas quidem, quia qui causam damni dat damnum dedisse videtur, cap.fin.de iniur.l.Qui occidit ff. ad leg.Aquil. Accepta verò ob hanc causam, quia turpiter pro his, quæ tenebantur facere, sunt accepta: iuxta prædictam l.2.3.& 4.§.fin.de cond.ob turp. cau.sine vllo iusto titulo, & causa, & ita non solum tenentur restituere in foro interiori tanquam turpiter accepta, & non turpiter data, iuxta ea quæ ponimus in Man.Confess.cap.17.num.33.& 34.sed etiam in foro exteriori possent condici, & repeti condictione ob turpem causam iuxta prædictas leges, imo & condictione sine causa, tanquam sine iusta causa data iuxta l.primam ff.de cond.sine caus.

49 V. Quod licet prædicti de quibus est quæstio proposita, non possint capere pro spiritualibus, vt primum dictum habet, neque de suapte natura inuendibilibus, vt habet secundum, neque pro officiis malis, vel malè præstitis, vel præstandis, vt habet tertium, neque pro bonis, & benè præstitis, vel præstandis, tanquam debitum de Iustitia, si ea eo solo modo, quo præstant, præstare tenentur, vt habet quartum, licitum tamen est de se accipere donatum merè liberaliter, propter officia bona, benè iam præstita, vel præstanda, etiam talia, quæ de officio præstare tenentur, non quidem tanquam debita lege iustitiæ, sed tanquam antidora, & remunerationem antidoralem eorum: Tum, per citata sup.notab.11.nu.18. Tum, quia iura naturalia, diuina & humana, dictant benefacienti benefaciendum esse: l.Si non sortem §. Libertus vbi id gloss.not.ff. de cond.indeb.& cap.Cum in officiis de testam. Et qui dat bona debita dari alicui

alicui, & dando ea bene facit, licet non debeatur ei tanta gratia, quanta donanti: Non enim ſolum qui donat, ſed & qui ſoluit, & non etiam ſolum qui donat propria, quæ ſibi retinere poteſt, ſed etiam qui dat publica vel aliena de conſenſu Domini, quæ ſibi retinere non poteſt, dicitur beneficus, nam iuſti, qui faciunt iuſta & debita, dicuntur boni ſecundũ Tull. 1. off. relat. à Thom. ſecunda ſecundæ, quæſt. 58. artic. tertio, quòd etiam ex Ariſtot. quinto Ethic. ſatis colligit lect. 2. Et Principes Eccleſiaſtici, & ſeculares, conferentes beneficia Eccleſiaſtica, vel ſecularia, quæ ſibi retinere non debent, dicuntur benefici in eos, quibus illa conferunt, cap. Relatum iunct. gloſſ. verb. (liberaliter) de præb. Imò, & Eleemoſynarij eorum, & miniſtri quorumlibet aliorum, qui largiuntur Eleemoſynas eorum, ſunt benefici, & habentur pro talibus, & gratiæ aguntur iis ab eis, quibus eas largiuntur, vt palam eſt: Addo, quod cum accipere poſſint ob iuſtam remunerationem, à fortiori ob cognationem, vel amicitiam, vel amorem Dei, ſeu Eleemoſynam, vel aliam ſimilem cauſam gratuitam, per diſpoſitionem inter viuos, vel vltimam voluntatem. Nec obſtat hæc Extrauagan. per ea quæ reſponſa ſunt ſupra num. 47. Et quia quatenus ad huiuſmodi merè liberaliter donatorum dationem, vel acceptionem extenderetur, ſolum præſumptiuè extenderetur ad illas, præſumendo non eſſe merè liberales, ſed factas ex conuentione iniuſta, vel in pretium actuum inuendibilium, ita quoad forum Conſcientiæ non includeret illarum dationem. Aduertendum tamen, quòd non otioſè ſupra dixi, prædictam dationem & acceptionem eſſe licitas *per ſe vel principaliter ob illas* quia per accidens poteſt eſſe (vt frequenter eſt) peccatum, ob ſpeciem mali, à qua abſtinendum eſt ſecundum Apoſtolum primæ ad Theſſal. 5. relatum in hoc ipſum propoſitum in cap. Cum ab omni ſpecie mali de vit. & honeſt. cler. & ob ſcandalum infirmorum, quod vitandum eſt Math. 18. & cap. Nihil cum ſcandalo de præſcrip. & cap. 2. de nou. oper. nunc. quia tamen huiuſmodi peccatum non eſſet contra iuſtitiam, ſed ſolum contra charitatem, non obligaret ad reſtitutionem per trad. in Manual. cap. 24. num. 19. nec faceret incidere in vllas cenſuras in foro conſcientiæ per dicta ibi & ſupra not. x. Hæc autem mali ſpecies tolleretur, ſaltem quoad Authorem iuſtitiæ, vel gratiæ, ſi illo ſciente & conſentiente fieret: Qua cautela multos frequenter vſos fuiſſe audiui, quæ tamen non ſufficeret quoad alios, quibus eiuſmodi conſenſus eſſet ignotus, & ii, quibus eſſet notus facile præſumerent parum honeſtam participationem rei donatæ, inter Authorem, & mediatorem, niſi ſcirent, & dantem illud noſſe, Quod arbitror fuiſſe in cauſa, cur S. D. N. Greg. XIII. iuſtitiæ, & decoris obſeruantiſsimus, cum in minori gradu eſſet, me in vrbe præſente magno aliorum exemplo renuit quandam penſionem grandem, ſibi à Rege noſtro Catholico oblatam, eo quod in multis eiſdemque magnis pro eius, & aliorum Regum maieſtate expediendis, officia præſtiterat, præſtiturusque erat, donec fœl. recor. Pius V. non ſolum conſentiret, ſed etiam vt eam acceptaret, rogaret, idque Regia maieſtas reſciret. Aduertendum item quod dixi (merè liberaliter) non ad excludendas omnes dationes, quæ etiam minus principaliter, & ſecundario fiunt ob alias cauſas, quam liberalitatis, & liberalis donationis, nam non ſolum includuntur donata & relicta ob

prædictas causas gratuitas, sine vllo respectu etiam minus principali officiorum præstitorum, vel præstandorum, sed & quæ donantur in vita, vel relinquuntur in morte principaliter ob prædictas causas gratuitas, licet habeatur aliquis minus principalis, & secundarius respectus ad officia præstita, vel præstanda: Per ea enim quæ diximus sup. not.11. & 21. probatur, quod huiusmodi minus principalis respectus non efficit, quò minus dicatur datum vel relictum ob meram liberalitatem & gratiam.

50 Ex quibus omnibus infertur primo, Rectè ante triginta annos respondisse nos, non peccasse quendam litium solicitatorem, qui ministris Prætoris, Prætorij, & Auditorum eius frequenter dabat aliquot argenteos, ientacula, & merendas, non quidem pro Iustitia vel gratia habenda, sed aliis, vt facerent ei aditum ad eos faciliorem, frequentiorem, & importuniorem, quam ex officio tenebantur, aliis autem vt eius mandata ad eos deferrent, memoresque sui negotij facerent, expeditionemque illius procurarent amplius quam ex officio tenerentur, & eadem ratione neque accipientes ab eo, ob id peccasse, neque restituendi obligationē incurrisse, per dict. sup. in 4. dicto num. 48. si vero accepissent pro eo solo ministerio, & eo solo modo faciendo, quod & quo tenebantur, non solum peccasse, sed etiam ad restituendum obligatos fuisse, nec dantem à paccato excusari, nisi vidisset nolle illos id quod tenebantur, & eo modo quo tenebantur præstare, per dicta in not.9.nu.13.

Secundo infertur non solum malè facere receptores & Thesaurarios Principum, & alios, qui mandata de soluendo vel dando ab eis suscepta differunt exequi, mentientes se non habere pecuniam Dominicam, donec eis detur, vel promittatur aliquid, aut remittatur ex quantitate recipienda, sed etiam teneri ad restitutionem accepti, vel remissi, Idemque eadem ratione dicendum esse de mercatoribus, quibus mittuntur literæ Cambij, vel aliis debitoribus, quibus mittuntur literæ creditorum de soluendo portantibus illas id, quod erat eis soluendum, allegantibus aliquas excusationes coram Deo falsas, vel iniustas: Dixi tamen *mentientes & allegantibus excusationes falsas, vel iniustas* quia si receptores vere tunc non haberent, nec deberent suo domino pecuniam Dominicam, & debitores haberent iustam causam non soluendi tam citò creditoribus, non incurrerent peccatum non soluendo tempore in hiis præstituto: An autem licitè possint accipere aliquid vt statim de suo, vel alieno mutuato, satisfaciant literis, priusquam tenerentur, ne latores earum ob dilationem perdant vel desinant lucrari aliquid? satis magnæ, & quotidianæ quæstionis est: & certum est non posse, si darent illa mutuando vsque ad tempus, quo tenerētur illa soluere, quia esset peccatum vsuræ c. Consuluit & tot. titulo de vsur. possent autem accipere ratione interesse, si verè coram Deo ob huiusmodi solutionem tantum perderent, vel lucrari cessarent, vel si soluenda caperent ab aliis, soluto eis pro interesse tanto, quantum à latoribus reciperent, argumento eorum; quæ de interesse damni emergentis & lucri cessantis tradimus in Man. Confess. c.17. nu.211.

51 Tertio, Quod non videntur iusta lucra illa magna, quæ aliqui eorum, de quibus hæc quæstio proposita fuit, faciunt ex donariis, quæ multi milites & alij, non valentes consequi solutionem stipendiorum, & aliorum sibi debitorum

rum à Regibus, Principibus, & aliis, aliter, quam interceſſione illorum, dant eis: aliquando dimidiam, aliquando tertiam, aut aliam partem grandem ſibi debitorum: Quin & aliquando ſoluunt aliquid amplius, quo pars illa reddenda ſibi poſt ſolutionem, ſtatim reddatur: Tum, quia nonnunquam illorum ſolutio obtinetur ſola interceſſione, quam ex officio debent: Tum, quia non debetur eis de iuſtitia pro officiis quæ vltra debita præſtant, tantum, quàntum accipiunt: Tum, quod non donantur illa eis ob meram liberalitatem, quia principalius dãtur eis ob neceſſitatem, incommoditatem, defectum impenſæ neceſſariæ ad petendum & manendum in Curiis vſque ad ſolutionis conſecutionem, quàm ob amicitiam vel aliam cauſam, cum in neceſſitatibus nemo præſumatur liberalis l. Rem legatam ff. de adim. leg. Tum denique, quod non poſſunt ſatis excuſari titulo emptionis, vel alius contractus Innominati, do vt facias, vel facio vt des, qua ſe dicunt emere actionem recipiendi, quæ minoris valet: quàm res ipſa actu recepta Iuxta l. Minus eſt habere actionem quam rem ff. de reg. iur. & ea quæ nos tradidimus in Manual. Confeſſ. cap. 17. nu. 283. I. Quia eſto liceat actionem emere minori quàm valeat res ipſa per eam conſequenda, non tamen tanto minoris, quanto ipſi illas actiones minoris emunt: Nec poſſunt excuſari, dicendo quod accipiunt titulo contractus Innominati do vt facias, vel facio, vt des, Quia accipiendo longe plus, quàm labor, induſtria, & occupatio ſuæ interceſſionis meretur, contraueniunt Iuſtitiæ commutatiuæ, quæ in omni contractu, ſiue nominato, ſiue innominato, iubet ſeruari æqualitatem rei datæ, & acceptæ, & facti vnius, & facti alterius, vt ſup. dictum eſt nu. 48.

Quarto Infertur, quot & quæ fuiſſent conſideranda in eo reſponſo, quod ante 15. annos dedimus Madrici, cum aliis de cauſis in Curia Regia eſſemus, ſuper actione ex lege Iul. Repetun. intenta contra clariſſimum eundemque prudentiſſimum, & Regiæ maieſtati multis nominibus Commodum, eiuſque Regiæ rei ſeruandæ, cuſtodem fidiſſimum, & augendæ, maximè induſtrium, Franciſcum ab Eraſſo, maximum, dum viueret, Caroli V. & Philippi II. Regum Hiſpaniarum Secretarium, ad repetenda 13. vel 14. millia ducatorum aureorum, ſibi, tum à Sereniſſima Lotharingiæ Duce, cum in matrimonium vnius filij ſui inuitata fuiſſet: Tum ab aliis multis Magnatibus Hiſpaniæ, Germaniæ, & Belgiæ intra 30. annos variis occaſionibus oblatis, donata: Quando ante prædictos 15. annos inſolito ad illum diem Caſtellæ more, iuſſus fuit reddere rationem quadraginta, & amplius miriadum, ſeu milionum ducatorum auri, retrò 30. prædictos annos ſuis ſchedis impenſorum: Conſiderandum enim erat, An eſſent accepta ob cauſam ſpiritualem, vel temporalem inuendibilem? An ob officia debita vel gratuita, debito modo vel gratuito facta, vel facienda? & ſi gratuito, An bona, & bene præſtita, vel præſtanda, An mala, vel male præſtita vel præſtanda? & An vt debita de Iuſtitia, vel vt merè donata? & An ſciente, & probande Regia maieſtate, An ignorante, vel nolente? & An clam, An manifeſtè? & quæ qualitas erat perſonarum donantium, & quæ neceſſitas, vel vtilitas, quibus ad id moti fuerunt? Prætermiſſo autem quod prædicta conſideratione præmiſſa, de ſingulis

ſingulariter reſpondendum fuit, me minime reſpondere in genere, magnæ laudi vertendum ei fuiſſe illius actionis intentionem, Eo quod tot adeo potentes, & adeò magnis muneribus fungentes cum multis maleuolis, egregie in inquirendo aliena peccata induſtriis, non inueniſſent plura, quæ opponerent viro, qui tot miriadas tot annis, in tot Regnis, & innumeris vicibus impendiſſet, & ea quidem non accepta ex Regia pecunia, ſed ex donariis Summatum, quibus palam erat varia officia maiore animi affectu & ſolicitudine, quàm de Iuſtitia tenebatur, apud Imp. & Regiam maieſtatem eis præſtitiſſe.

*

F I N I S.

INDEX EORVM QVAE IN HOC COMMENTARIO CONTINENTUR.

A

Darè

D

E

FINIS.

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm